STRIP SCHRIF

Près f7,25
Bfr.155

MARNIX RUEB
KO DONCKER
HERGÉ

WAT NÂH, DEIL TWEI!!?
IK BEN EFFE BEIZAG NÂH.!!
IK WACH TOT 'R WEÂH WAT GEBEUÂHT IN DE HAAG!!
DAT KEN WEL EFFE ANLAUPÛH.!!
STRIPWINKEL DE GRÂTHWE SMURREF OMZET
NIET TE WÈNAG!!
FREDDI
NÈNZ MIÂH!!
SUSKE EN WUTSKE
HET DAUWE DORP
RARE JONGES DIE HAGE-NEIZÛH!
DE AVETURE VAN GABBÂHT JE STAD NAAH DE MAAN
HAAGSE SMURREF
GUUS FLATAH VÂDAHLAUS!!
NÂH MÈ!!

1967
30
JAAR
1997

298 – JAAHGANG 30 NUMMAH 1 – 'S WERELS AHDSTE STRIPINFOAHMASIEBLAD – VERSCHEN 10x PE JAAH

STRIPSCHRIFT JAARGANG 29 door Arco van Os

N.B. Overal waar twee getallen door een 'slash' worden gescheiden staat het eerste getal voor het nummer van Stripschrift binnen de 29e jaargang en het tweede voor de pagina in dat nummer waarop het artikel/de recensie een aanvang neemt. Diverse rubrieken - zoals 'Actualiteiten', 'En verder ...' en 'Stars & Strips' - zijn niet in deze index opgenomen.

ARTIKELEN/INTERVIEWS

Bevere, Maurice de (*Lefevere*) 08/16
Bommelpostzegels (*Van der Nol/Van Os*) 02/73
Bommelpostzegels (*Van der Nol*) 03/02
Bommelstein, De architectuur van (*Karstkarel*) 02/50
Bommelverhalen, De tien beste (*Haagsch Bommelgenootschap*) 02/63
Broeck, Jean-Paul van den (*Bex*) 05/04
Broeckx, Jeff (*Meesters/Kempeneers*) 07/04
Broeders, Ken (*Bagchus*) 03/10
Brugman, Carry (*Wibier*) 09/04
Burns, Charles (*Pols*) 01/16
Dick, Phiny (*Nijmeijer*) 02/44
Drawn & Quarterly (*Mirck*) 08/12
Driel, Guido van (*Van der Hoeven*) 03/04
Dupré, Steven (*Wibier*) 09/14
Flintstones, The (*Van Cleef*) 06/20
Gaaikema, Seth (*Nijmeijer*) 02/64
Geerts, Paul (*Wibier/Sanders*) 05/10
Heer Bommel. Volledige werken (*Wibier*) 02/70
Hogarth, Burne (*Harlé*) 10/04
Jager, Gerrit de (*Wibier*) 01/04
Janson, Klaus (*Mirck*) 03/14
Jean-Pol (ps): zie Broeck, Jean-Paul van den
Jong, A.M. de (*Vanwesenbeeck*) 04/14
Julsing, Fred (*Kroder*) 04/04
Kick Wilstra (*Rutten*) 10/08
Kolk, Hanco (*Bex*) 06/12
Leijer, Jeroen de (*Mirck*) 07/12
Lucky Luke: zie Maurice de Bevere
Marten Toonder Verzamelaarsclub (*Nijmeijer*) 02/68
Matt, Joe: zie Drawn & Quarterly
Moor, Johan de (*Van Oudheusden*) 08/04
Morris (ps): zie Bevere, Maurice de
Oliveros, Chris: zie Drawn & Quarterly
Peborgh, Luc van (*Bagchus*) 03/10
Piët, Frans (*Wibier*) 10/10
Ploeg, Henk van der (*Van Oudheusden*) 06/04
Ptiluc (*Maltret*) 10/14
Sjors en Sjimmie: zie Frans Piët
Stripschriftspecial (*Meinders*) 03/36
Suske en Wiske (*Van der Steen*) 09/18
Tomine, Adrian: zie Drawn & Quarterly
Toonder, Marten (*Claassen/Brouwer*) 02/31
Toonder, Marten (*Matena*) 02/05
Toonder, Marten (*Toonder*) 02/40
Toonder, Marten (*Toonder*) 02/53
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Biegel*) 02/43
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Van Haasteren*) 02/72
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Hartog van Banda*) 02/49
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Lohmann*) 02/36
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Matena*) 02/30
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Ring*) 02/52
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Thé*) 02/69
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Van Voorn*) 02/74
Toonder, Marten: Terugdenksels (*Wijn*) 02/67
Toy Story (*Lefevere*) 03/20
Wasco, G. (ps) zie Ploeg, Henk van der

STRIPS

Concrete: Steel Rain ('93, 4 blz.)(Paul Chadwick) 04/26
Gleevers dagboek: Hervo ('96, 2 blz.)(Gerard Leever) 05/16
Gleevers dagboek: Dopie ('96, 2 blz.) (Gerard Leever) 07/18
Martha Washington op oorlogspad: 'State of the Art'('93, 4 blz.) (Frank Miller/Dave Gibbons) 04/26
Ouwe Pinguïngrappen 14-17 ('96, 4 x ¼ blz.) (Bert van der Meij) 01/36
Ouwe Pinguïngrappen 18-21 ('96, 4 x ¼ blz.) (Bert van der Meij) 07/02
Ouwe Pinguïngrappen 22-25 ('96, 4 x ¼ blz.) (Bert van der Meij) 09/36
Ouwe Pinguïngrappen 26-29 ('97, 4 x ¼ blz.) (Bert van der Meij) 10/36
Overpeinzingen van een vlakgom 14: De Meester ('96, ¼ blz.) (Peter de Smet) 01/31
Overpeinzingen van een vlakgom 15: De Meester ('96, ¼ blz.) (Peter de Smet) 03/31
Overpeinzingen van een vlakgom 16: De Meester ('96, ¼ blz.) (Peter de Smet) 04/19
Overpeinzingen van een vlakgom 17: De Meester ('90, ¼ blz.) (Peter de Smet) 05/27
Overpeinzingen van een vlakgom 18: De Meester ('96, ¼ blz.) (Peter de Smet) 06/29
Overpeinzingen van een vlakgom 19: De Meester ('96, ¼ blz.) (Peter de Smet) 07/31
Overpeinzingen van een vlakgom 20: De Meester ('96, ¼ blz.) (Peter de Smet) 08/29
Overpeinzingen van een vlakgom 21: De Meester ('97, ¼ blz.) (Peter de Smet) 09/29
Overpeinzingen van een vlakgom 22: De Meester ('97, ¼ blz.) (Peter de Smet) 10/29
Sin City: 'De klant is altijd koning' ('93, 3 blz.) (Frank Miller) 05/31

RECENSIES: BOEKEN

Agatha Christie 1: Moord in de Oriënt Express (Miniac/Rivière, Lefrancq)(*Moors*) 10/21
Agatha Christie 2: De geheime tegenstander (Leclercq/Rivière, Lefrancq)(*Moors*) 10/21
Agatha Christie 3: Dood op de Nijl (Miniac/Rivière, Lefrancq)(*Moors*) 10/21
Agatha Christie 4: Tien kleine negertjes (Leclercq/Rivière, Lefrancq)(*Moors*) 10/21
Agent 212 17: Wit van kip (Kox/Cauvin, Dupuis)(*Lefevere*) 04/20
Alex 20: O Alexandrië (Martin, Casterman)(*Van Winden*) 09/21
Alexis 1: Het onverwachte (Delaney/Jaradin, Lefrancq)(*Wibier*) 07/27
Alexis 2: De adem van de draak (Delaney/Jaradin, Lefrancq)(*Wibier*) 07/27
Alexis 3: Kay Siang (Delaney/Jaradin, Lefrancq)(*Wibier*) 07/27
Alfa 1: De overdracht (Jigounov/Renard, Lombard)(*Van Winden*) 05/22
Alie Snoek: 'Mijn leven' (Buchel/Deckwitz, Vita)(*Deekman*) 07/25
Aliot 1: Het kind der duisternis (De la Fuente/Jodorowsky, Dargaud)(*Booms*) 04/21
Amiante 1: Kroshmargh (Caza/Lemordan, Talent)(*Wibier*) 05/19
Amiante 2: Het eiland van de droevige reus (Caza/Lemordan, Talent) (*Wibier*) 05/19
Amiante 3: Het labyrint van de vale maan (Caza/Lemordan, Talent)(*Wibier*) 05/19
Andere werelden, De 3: Het schip van Zwarte Marie (Rodolphe/Magnin, Arboris)(*Swane*) 09/22
Asterix 30: De beproeving van Obelix (Uderzo, Albert René)(*Van Winden*) 09/21
Batman: De wortels van het kwaad (Vachss, Luitingh-Sijthoff)(*Sanders*) 07/26
Baxter 1: Banzaï (D'hondt/Ravijts, Standaard)(*Wibier*) 06/26
Bericht van Mars 1: Utopia (Garcia, Dargaud)(*Pols*) 09/26
Biggles Archief 1 (Vandersteen, Standaard)(*Rutten*) 03/22
Billy the Cat 4: Saucijs de Verschrikkelijke (Colman/Desberg, Dupuis)(*Ummels*) 07/25
Blake en Mortimer 13: De zaak Francis Blake (Benoit/Van Hamme, Dargaud)(*Mirck*) 07/18
Blanke Sultane, De (Goetzinger/Christin, Dargaud)(*Van der Hoeven*) 10/22
Bliksem 1: De vonk (Durieux/Delisse, Lombard)(*Pols*) 04/23
Blueberry 22: Mister Blueberry (Giraud/Charlier, Dargaud)(*Meesters*) 03/25
Blue Tango 1: Venetiaans rood (Charles/Warnold, Art-to-Business/ Mediacom)(*Wibier*) 04/18
Bone 1 (Smith, Lambiek)(*De Leeuwe*) 05/21
Bruno Brazil 11: Het einde ...? (Vance/Greg, Lombard)(*Sanders*) 01/27
Bzzlletin 238: Literatuur & het stripverhaal (Diverse auteurs, Bzztôh) (*Mirck*) 10/12
Cor Morelli 5: Open dossiers. De steen van Machacopan en andere verhalen (Oosterwijk, Arboris)(*Van Wylick*) 09/20
Dallas Barr 1: Dodemanshand (Marvano/Haldeman, Dupuis)(*Pols*) 09/24
Dirkjan 1 (Retera, Big Balloon)(*Rutten*) 06/23
Dossier Cauvin (De Saeger, Arboris)(*Van Oudheusden*) 03/23
Dropsie Avenue 1: Eerste boek (Eisner, Arboris)(*Hasselaar*) 07/26
Dropsie Avenue 2: Tweede boek (Eisner, Arboris)(*Hasselaar*) 07/26
Dwaas van de koning, De (Goepfert/Cothias, Glénat)(*Van Winden*) 03/23
Egel en Muis 3: In het circus (Kossen, Casterman)(*Pols*) 04/20
Essay RG (Van Opstal, Delange)(*Wibier*) 01/24
Familie Fortuin, De 6: Doe nou es gezellig (De Wit, Big Balloon)(*Ligger*) 09/20
Familie Gnuff 2: Robot op hol! (Milton, Arboris)(*Ummels*) 08/26
Finkel 1: Het kind van de zee (Convard/Gine, Geknipt Papier)(*Kroder*) 01/26
Fort Wheeling 1 (Pratt, Casterman)(*Rutten*) 07/27
Fort Wheeling 2 (Pratt, Casterman)(*Rutten*) 07/27
Geloof heiligt de middelen, Het (Forest/Bignon, Dargaud)(*Wibier*) 06/25
Gen-13 1 (Campbell/Gamer/Lee/Choi, Juniorpress)(*Mirck*) 01/26
Ghost in the shell, The 1: Majoor Kusanagi (Shirow, Arboris)(*Wibier*) 10/23
Gilles de Geus 7: Willem de Zwijger (Kolk/De Wit, Arboris)(*Clessens*) 05/18
Gleevers dagboek (Gleever, De Meulder)(*Ligger*) 08/22
Gorn 1: Zelfs de dood ... (Oger, Talent)(*Kroder*) 04/22
Govert Suurbier 1: Papoea's (Verron/Yann, Lombard)(*Nadorp*) 09/23
Gowap, De 1: Beestachtig lief (Ridel/Mythic, Lombard)(*Booms*) 04/21
Guust 15: Van flaters tot kraters (Franquin, Marsu)(*Ummels*) 08/22
Hart voor IJsland, Een 1 (Makyo, Dupuis)(*Rutten*) 09/22
Heer Bommel: De weekbladpublikaties. Revue 1 t/m 4 (Toonder, Panda)(*Nijmeijer*) 07/24
Huis waar de bomen dromen, Het (Comès, Casterman)(*Bosch*) 01/27
In de val Jeanette en andere verhalen (Vonk, Zet.El)(*Wibier*) 03/22
Kapitein Rob. Volledige Werken, De avonturen van 1 t/m 21 (Kuhn, Vrijheid)(*Rutten*) 05/19
Kapitein Robs stormachtige leven (Ritman, Panda)(*Sanders*) 08/22
Klauwen van het moeras, De 3: Valk-Arm (Green/Corbeyran, Lefrancq)(*Kroder*) 07/28
Kroniek der Guldensporenslag 1: Herfst (Verhaeghe/Matton, Talent)(*Bagchus*) 06/26
Kroniek der Guldensporenslag 2: Winter (Verhaeghe/Matton, Talent)(*Bagchus*) 06/26
Kroniek der Guldensporenslag 3: Lente (Verhaeghe/Matton, Talent)(*Bagchus*) 06/26
Laatste knusse zaal, De 1 (Gillon/Lapière, Dupuis)(*Van Cleef*) 08/23
Lanfeust van Troy 1: Het ivoor van Magohamoth (Arleston/Tarquin, Arboris)(*Rutten*) 04/18
Leo Loden 1: Terminus Canebière (Carrère/Arleston, Talent)(*Clessens*) 09/25
Leo Loden 2: De sirenen van de oude haven (Carrère/Arleston, Talent)(*Clessens*) 09/25
Luis, de Portugees (Stassen, Dupuis)(*Wibier*) 10/23
Luka 1: Alles is een vrouwengeschiedenis (Mezzomo/Lapière, Dupuis) (*Mirck*) 10/25
Maaike's dagboekje (Hartjes, Oog & Blik/Harmonie)(*Ligger*) 08/24
Malorix (Bus, Amor Vincit Omnia)(*Van Winden*) 05/21
Mama (Gnoe, Zet.El)(*Wibier*) 10/23
Man die niet meer schreef, De (Sokal, Casterman)(*De Leeuwe*) 07/28
Maus. Vertelling van een overlevende 1: Mijn vader bloedt geschiedenis (Spiegelman, Oog & Blik)(*Rutten*) 08/25
Metabaronnen, De 1: Othon van Salza (Gimenez/Jodorowsky, Arboris)(*Booms*) 10/25
Mevrouw Dallemans 3: De Zwarte Ridder (Pirana, Schaar) (*Van Oudheusden*) 05/20
Midlife-monster of 'Verandering van gras, stieren in hun sas', Het (Cestac, Dargaud)(*Booms*) 10/22
Mijnheer Servelaat neemt vakantie (Van Driel, Oog & Blik)(*Bosch*) 05/18
Misérables, Les 1: Jean Valjean (Paape/Deligne, Talent)(*Van Oudheusden*) 06/23
Modesty Blaise: Cobra trap (O'Donnell, Souvenir Press)(*Van der Nol*) 10/21
Mooi als de dood (Beuriot/Richelle, Casterman)(*Mirck*) 08/25
Nomad 1: Het levende geheugen (Savoia/Buchet/Morvan, Arboris)(*Wibier*) 09/22
Oom Dagobert 53: Het levensverhaal van Oom Dagobert. Episode 1 (1877-1880) (Disney, Geillustreerde Pers)(*Wibier*) 10/24
Oom Dagobert 54: Het levensverhaal van Oom Dagobert. Episode 2 (1882-1885) (Disney, Geillustreerde Pers)(*Wibier*) 10/24
Pipo (Walthéry/Mitteï, Wonderland Half Vier)(*Clessens*) 04/19
Professor Stratus 3: De duivels van Roquebrou (Counhaye, Lombard)(*Clessens*) 10/25
Puk en Poppedijn 1 t/m 3 (Wijn, Panda)(*Wibier*) 06/25
Reis, De (Baudoin, Sherpa)(*Booms*) 09/20
Rex Brontosaurus 1: Intersaurieel Reptielen Team (Widenlocher/ Herlé, Dargaud)(*Rutten*) 03/22
Robbedoes en Kwabbernoot 45: Luna Fatale (Tome/Janry, Dupuis)(*Verschoor*) 03/27
Robber Integraal 1 (Uderzo/Charlier, Lefrancq)(*Hasselaar*) 04/22
Robin Hood 17: Ga je mee, sheriff? (Turk/De Groot, Lombard)(*Lefevere*) 07/24
Rode draad, De (Bosschaert, Standaard)(*Van Oudheusden*) 06/24
Salto's van het grauw, De (Prado, Casterman)(*Moors*) 05/18
Sammy 32: Vriendendienst (Jean-Pol/Cauvin, Dupuis)(*Mirck*) 04/21
Schnuurt (Hottentot, Grmbl!)(*Mirck*) 05/21
Seizoen van de palingen, Het (Bailly/Lapière, Dargaud)(*Bosch*) 10/22
Sherlock Holmes 6: De reuzerat van de Sumatra (Di Sano/Duchâteau, Lefrancq)(*Pols*) 07/26
Sitnalta 1: Het verraderlijke hart (Convard, Dargaud)(*Clessens*) 04/23
Spawn 1 (McFarlane, Juniorpress)(*De Bruin*) 07/22
Striker 1: De gepantserde krijger (Minagawa/Takashige, Big Balloon) (*Moors*) 09/21
Stroman, De (Davodeau, Dargaud)(*Mirck*) 06/23
Sundance 1: Het spel van de gehangene (Corteggiani/Suro, Arboris) (*Rutten*) 10/24
Tanden van de haai, De (Boucq/Moucherot, Casterman)(*Ummels*) 07/24
Tchantchès een straatjongen (Dusart/Casten/Walthéry, Wonderland Half Vier)(*Clessens*) 04/19
Toenga 16: De dood van de reus (Aidans, Lombard)(*Pols*) 04/20
Uitvoering, De (Dethorey, Dupuis)(*Van Oudheusden*) 09/24
Waterland 1: De bultrug (Broeckx/Legendre, Standaard)(*Booms*) 05/23
Wetten van de liefde, De (Esquivel, Arena)(*Pols*) 09/13
Wolven (Schréder, Arboris)(*Bijnsdorp*) 04/22
Wooly Wan 1: Mister K. (Roels/Renard, Lombard)(*Pols*) 04/18
Wraak van de dikke Ong, De (Vleeschouwer, Oog & Blik)(*Wibier*) 06/25
Wuivende Veder 1: De zottin en de moordenaar (Cothias/Juillard, Dargaud)(*Van Oudheusden*) 03/24
Xoco 1: Vlinder van Obsidiaan (Ledroit/Mosdi, Geknipt Papier)(*Meesters*) 09/23
Zand (Loustal/Paringaux, Big Balloon)(*Van Oudheusden*) 03/22
Zoon van de arend 9: In de Nederlanden (Faure, Arboris)(*Moors*) 03/26
Zwart bloed 1: De geur van illusies (Vrancken/Desberg, Lombard)(*Pols*) 08/24

RECENSIES: VIDEO'S

101 Dalmatiërs (Buena Vista)(*Wibier*) 01/28
Batman forever (Warner)(*Swane*) 10/27
Best of Disney: Volume 1 (Buena Vista)(*Sanders*) 09/27
Bonkers in de bocht (Buena Vista)(*Pols*) 09/27
Castle of Cagliostro, The (Polygram)(*Swane*) 09/26
Crow, The (Buena Vista)(*Nadorp*) 05/24
Darkwing Duck: Het grillige stripverhaal! (Buena Vista)(*Kroder*) 04/25
Dinosaurs: De bedreigde diersoort (Buena Vista)(*Rutten*) 03/28
Doornroosje. De schone slaapster (Buena Vista)(*Kroder*) 05/24
Drie Caballeros, De (Buena Vista)(*Wibier*) 10/26
Herman Finkers, 3 x (Polygram)(*Wibier*) 08/27
Jungle Jack (Jumbo)(*Pols*) 03/29
Leeuwekoning, De (Buena Vista)(*Lefevere*) 04/24
Mickey en de bonestaak & De vriendelijke draak (Buena Vista) (*Wibier*) 10/27
Nightmare before Chrismas, The (Touchstone)(*Bagchus*) 08/27
Oliver Twist (Warner)(*Wibier*) 04/24
Pico en het geheim van de gouden tempel (CNR)(*Kroder*) 05/24
Reboot 1: De scheur & Race tegen de klok (Polygram)(*Kroder*) 01/28
Roger Rabbit?, Who framed (Touchstone)(*Pols*) 03/27
Taz-mania 1: Taz-manimals (Warner)(*Wibier*) 06/27
Tiny Toon Adventures: Het Tiny Toon T.V.-station (Warner)(*Pols*) 05/25
Troll in Central Park, A (Warner)(*Swane*) 06/27
Zwanenprinses, De (Columbia/TriStar)(*Lefevere*) 05/23

COVERS

Op die van nummer 2 na, werden alle covers speciaal voor Stripschrift gemaakt.
01 Gerrit de Jager
02 Marten Toonder
03 Guido van Driel
04 Fred Julsing
05 Jean-Pol
06 Wasco
07 Jeff Broeckx
08 Johan de Moor
09 Carry Brugman
10 Bert van der Meij

COLUMNS

01, 03 t/m 10 Ben Bits

EXTRA INFO

Van de Toonder-special - nummer 2 - verscheen ook een editie voor Teylers Museum met overeenkomstige opdruk, alsmede een gekartonneerde editie in een oplage van 750 genummerde exemplaren. Verder zijn nog wat afwijkende edities geproduceerd ten behoeve van de distributie via Betapress.

STRIP SCHRIFT

Jaargang 30 maart 1997 nummer 1 (298)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkenden
Olav Beemer, Ben Bits, Har Brok, Erik van der Hoeven, Michiel Kroder, Jeroen Mirck, Rob van der Nol, Kees de Raadt, Gilles Ratier, Koos Schulte, Peter de Smet, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
Buzzer (tijdens kantooruren): 06 - 59 54 23 25
CompuServe: 75464,2224
E-mail: 75464.2224@compuserve.com
WWW: http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020-685 22 29, telefax: 020-618 91 42
Abonnementsprijs ƒ65,00 / Bfr.1300
Leden van Het Stripschap ƒ2,50 / Bfr.45 korting
Nederland: Giro 209948 of
Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
De Groene Amsterdammer
t.a.v. Herman-Feddema
Postbus 353
1000 AJ Amsterdam
Telefoon: 020-524 55 12, telefax: 020-622 14 21

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Marnix Rueb

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Het stimuleren van de leescultuur onder jongeren, dat is waar staatssecretaris Nuis naar toe wil. De Raad van Cultuur daarentegen stelt dat tekst niet meer de enige pijler van onze cultuur is. In elektronische media, zoals tv, video, computer, cd-i en cd-rom, gaat tekst gelijk op met beeld en geluid. Dat vereist een ander beleid, zo spreekt de Raad in een onlangs neergelegd Advies Media-Educatie. Twee belangrijke ontwikkelingen spelen daarbij een rol. Allereerst nemen verschillende informatie- en amusementsmedia een machtige positie in in de samenleving. Zij bepalen de publieke – en daarmee ook de politieke – beeldvorming. Daarnaast is er de opmars van de personal computer in samenhang met het Internet. Steeds meer huishoudens beschikken over een multimedia-pc waarmee animaties, films, muziek en foto's getoond kunnen worden. Volgens de Raad moet er een beleid worden ontwikkeld dat gericht is op het 'leren lezen, kijken en luisteren door jongeren, opdat zij een zelfstandig oordeel leren vormen over wat ze zien en horen.'

Het stripverhaal valt in deze beleidsdiscussie tussen wal en schip. Als onderdeel van 'leescultuur' zal het nooit worden geaccepteerd. De Raad van Cultuur laat de strip, als niet-elektronisch medium, eveneens links liggen. En recente discussies over de schadelijke werking van gewelddadige beelden zijn voor het beeldverhaal een allang gepasseerd station. Toch zou het interessant zijn als het stripverhaal bij een uit te stippelen jeugdcultuurbeleid betrokken zou worden. Bij voorbeeld als casus om na te gaan hoe er met beelden kan worden verteld en gemanipuleerd en hoe ver de macht van het beeld reikt. Wellicht werpt een nader onderzoek naar strips nieuw licht op de rol van het beeld in media. Ten slotte waren er al stripverhalen voordat de elektronische beelddragende media hun intrede deden.

Het blijft eeuwig zonde dat de Nederlandse overheid het stripverhaal als serieuze cultuurvorm negeert. Eigenlijk zou er eens flink gelobbyd moeten worden in politiek Den Haag. Maar wie voelt zich geroepen?

Inhoud

2 **INDEX JAARGANG 29** Arco van Os
4 **MARNIX RUEB** Rob van der Nol
10 **HERGÉ** Erik van der Hoeven
14 **FAX FROM SARAJEVO** Jeroen Mirck
17 **BITS & PIECES** Ben Bits
17 **AGENDA**
18 **THIERRY ROBIN** Gilles Ratier
22 **KO DONCKER** Kees de Raadt
25 **BOEKEN**
28 **VIDEO**
29 **ACTUALITEITEN**
31 **OVERPEINZINGEN VAN EEN VLAKGOM** Peter de Smet
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer

FOTO ROB VAN DER NOL

Marnix

Voor de stripwereld kwam hij uit het niets. Een debutant. Toch was zijn debuut in november 1995 opmerkelijk. Waar de oplagecijfers van stripalbums dramatisch kelderen, haalde Marnix Ruebs **debuut** *Kap Nâh!!* **een recordoplage. De ene na de andere druk kwam van de persen en inmiddels zijn er meer dan 100.000 exemplaren van dit album verkocht. En daarna verdween Rueb weer van het striptoneel. De grote vraag naar het tweede** *Haagse Harry*-**album ten spijt, gaat Rueb rustig voort met zijn reclamewerk.**

door
ROB VAN DER NOL

***Kap Nâh!!*, en met name het succes daarvan kwam voor de stripwereld uit het niets ...**

Marnix Rueb: Ik kan me voorstellen dat de mensen in de stripwereld er zo tegenaan kijken, maar Harry is inmiddels al weer een paar jaar oud. Ik werk al jaren voor het Haagse uitgaansblad **Doen.** Daar tekende ik allerlei cartoons en illustraties voor. Op een zeker moment was er een artikel over Haagse literatuur en toen tekende ik een beetje Neanderthalig, raar mannetje. Ook liet ik hem plat Haags praten. Mensen vonden hem heel leuk en ik kreeg er dan ook aardig wat reacties op. Zodoende gebruikte ik hem nog eens, en nog eens, en toen maakte ik eens een stripje met hem en voordat ik het zelf in de gaten had was er een echte Haagse-Harryhausse.

Harry bestond trouwens al in een andere vorm. Zoals zoveel tekenaars zit ik veel te droedelen. Niet alleen als ik aan de telefoon ben, maar bij voorbeeld ook als ik een zwak moment heb tijdens het tekenen. Meestal tekende ik een kankerend mannetje, die inderdaad meestal kankâh riep.

Wat zegt Freud **daarvan?**

Hahaha ... dat zou ik niet weten. Ik woonde toentertijd aan de Delftselaan en dat is vlak bij de Haagse Markt. Gek veel Haagser krijg je het niet. Types als Harry liepen dagelijks aan mijn deur voorbij en als ik bij de supermarkt kwam stonden ze voor of achter me in de rij.

Maar er zit niets van jezelf in Harry?

Ja, dat wel. Ik zit net als Harry heel snel te kankeren op de dingen om me heen. Als ik dingen in de krant lees waar ik het niet mee eens ben, dan is het ook bij mij gelijk 'getverdit' en 'getverdat'. Maar in tegenstelling tot Harry relativeer ik de dingen naderhand, zet de dingen in z'n context.

Ondanks dat er een uitgever – Panda – geïnteresseerd was om Harry in boekvorm uit te geven, heb je de boot heel lang afgehouden. Uiteindelijk heb je het album zelf uitgegeven met Doen ...

en terwijl de oplagecijfers van diverse stripseries zienderogen achteruitlopen, is *Kap Nâh!!* **een enorm succes geworden.**

Ik wist wel dat Harry een succes was. Als de nieuwe *Doen* uitkwam, vlogen de exemplaren weg. En vaak werd de strip van Harry er uitgescheurd en verstuurd en zelfs gefaxed naar geëmigreerde Hagenaars in heel Nederland en daarbuiten. Maar ja, een stripalbum ... Ik ben geen

***Boven*, Etiket van het Haagse-Harrybeeld. *Onder*, Cover van het speciale Haagse-Harryboek dat door Panda werd uitgegeven ter gelegenheid van De Stripdagen Breda 1996.**

striptekenaar. Toch werd de vraag om een album steeds groter en er was op een gegeven moment geen houden meer aan.
Het besluit om het zelf uit te geven is een principekwestie. Ik ben in het verleden eens te vaak getild. Zo heb ik ooit een tekening gemaakt voor een verkeerscampagne. Van de tussenpersoon had ik begrepen dat het één of ander lokaal project was en hij heeft die tekening inclusief rechten voor een klein bedrag verkocht. Later bleek dat het voor Veilig Verkeer Nederland was en heel Nederland heeft zes jaar vol gehangen met die tekening. Je kent hem waarschijnlijk wel, 'We gaan weer naar school'. Overal waar ik kwam zag ik dat ding hangen, tot op billboards langs de snelweg toe. Toen heb ik voor mezelf besloten dat – als het maar enigszins mogelijk zou zijn – ik zelf degene zou zijn die aan mijn eigen werk zou verdienen.
Dat was één van de belangrijkste redenen waarom ik het album niet door een uitgever wilde laten uitbrengen. Dan krijg je royalty's en dat is misschien wel 6%, en als je een heel beroemd auteur bent krijg je misschien wel 10%. Dat is geen vetpot. Vandaar dat idee om het dan samen met Doen te doen. We hebben toen zitten rekenen en hebben het risico genomen er 10.000 te laten drukken. Die moesten, zo dachten we, lokaal te verkopen zijn. Nu ja, de rest heeft me ook wel een beetje verbaasd.

Is de verleiding dan niet groot om vanaf nu alleen nog maar Harry's te tekenen zodat album twee kan verschijnen, en album drie enzovoorts.
Die verleiding is inderdaad groot, maar zoals ik al zei, ik ben geen striptekenaar pur sang. Daarbij heb je naast de tekeningen van een strip ook een verhaaltje nodig. Tekst en idee zijn net zo belangrijk als de tekeningen. En het is vaak moeilijk om een goed plotje te maken. Soms komen de ideeën achter elkaar, maar vaak weet ik van ellende niet wat ik doen moet.

Je krijgt geen onderwerpen door Doen aangedragen.
Nee, niet echt. Soms roepen ze wel eens iets, maar ik krijg geen opdrachten.

Toch zitten er regelmatig grappen bij over de integratie van allochtonen, de Ha-Schi-Ba (de Haagse Schilderswijk Bazaar) en dat soort zaken.
Jawel, maar dat zijn Haagse dingen. Ik ben overigens heel voorzichtig met dat soort grappen, omdat je mensen snel voor het hoofd stoot. Zo heb ik eens een grap gemaakt over een Turks koffiehuis dat door Harry wordt bezocht. Dat is natuurlijk een grappige situatie, omdat Harry

MARNIX RUEB
HAAGSE HARRY
KEJJE DAT?!
OF IK NOG WAT AHWE ZAUW HAD LEGGE!!
KENNIK ME ÈGE ZELLUF 'N BRÈJIK GAAN LAUFE TE KOPE AHWE!!
PANDA

Rueb

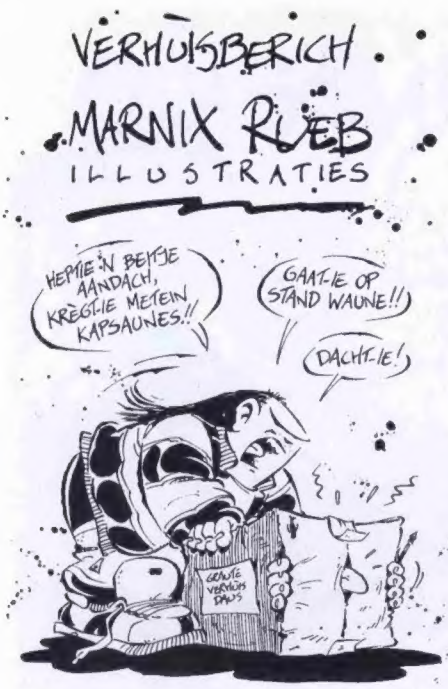

uiteraard denkt dat het een bruin café is. Hij is dan ook verbijsterd dat er geen alcohol wordt geschonken en dat er geen vrouwen zijn. Dat idee was wel goed, maar ik heb heel lang moeten nadenken over het slot. Je gaat tè snel de verkeerde kant op.

Ik maak nu in ieder geval één gag per maand en als ik in de richting van een nieuw album kom, dan zal ik waarschijnlijk wel wat platen achter elkaar maken om de zaak af te ronden, zo heb ik dat met het eerste album ook gedaan.

Waar is het succes van Harry aan te danken? Aan het Haagse dialect?

Dat denk ik wel. Het is een dialect dat de mensen blijkbaar aanspreekt. Neem een hit als *Oh, oh, Den Haag* van **Harry Klorkestein**, dat was een wereldhit in Nederland. Het is – denk ik – ook het enige dialect dat zich goed laat opschrijven. Ik zie mij geen Rotterdams of Amsterdams fonetiseren. Het Amsterdams is bij voorbeeld heel zangerig. Dat kun je niet opschrijven.

IK HAD ÁN ZAJETS GEDACH...
HEPPIK WEL TWEEHONDARTVEFTAG KALE HOÁH VOÁH AOVÁH...
MAAH DÁN MOTTIK WEL DUBBEL GLAS!!
HARRYS DROÁM VILLA

Ik ben zelf een Hagenees, maar ik heb vaak de grootste moeite met het lezen van de strip.

Dat is ook niet altijd makkelijk. Maar als je het letterlijk opleest, gaat het prima.

Ja, dat is wel zo, maar je bent zo aardig om er ook wel eens Engelse zinnen doorheen te gooien.

Ja, en daar heb ik dan ook enorm veel plezier in. Dan zit ik me echt te verkneukelen, zo van 'Laat ze daar nog maar eens uitkomen.'

Harry heeft nogal wat teweeggebracht. Niet alleen bij het publiek, maar ook bij jezelf. Je bent, zoals Harry het zegt, op stand gaan wonen en je bent een regelmatige gast in kranten en op de tv geworden.

Er is inderdaad nogal wat gebeurd sinds Harry ter wereld is gekomen. Ik woon hier inderdaad beter – alhoewel het met die stand wel meevalt – en wordt nog steeds gevraagd voor radio-, kranten- en televisie-optredens, nu ja, je zit hier nu zelf. Maar ik ben eerlijk genoeg om toe te geven dat ik daar van geniet. Voor ik aan Harry werkte was ik één van de vele naamloze tekenaars die Nederland rijk is, en door Harry 'bestond' ik ineens.

Het gaat trouwens veel verder dan wat je zelf al noemde. Zo wordt ik ook overladen met verzoeken van mensen die willen dat ik een trouwkaart voor ze teken, of een geboortekaartje. In het begin is dat wel leuk en dan doe je dat voor een fles whisky, maar ja, je kunt niet bezig blijven. Ik heb ook nog ander werk en de schoorsteen moet ook roken.

Maar dan kun je het toch gewoon als opdracht aannemen?

Jawel, maar daar staat een prijs tegenover. En als ik die prijs zou noemen zijn negen van de tien mensen beledigd dat je zo'n bedrag durft te vragen. Daarom kelder ik het tegenwoordig gewoon. Behalve dan voor goede vrienden en bekenden. En zelfs dan loopt het op.

Om nog even terug te komen op die bekendheid, dat heeft soms ook grappige gevolgen. Mijn kop is in Den Haag inmiddels ruimschoots bekend. Nu zit hier vlak om de hoek een school en het duurde niet lang of de kinderen hadden in de

Links vlnr, **Verhuisbericht van Marnix Rueb en Haagse Harry, geschetste versie van een Haagse-Harrygag en een leuke Haagse-Harrygrap.**

Rechts, **Groete uit Beivâhwèk!!, een prentbriefkaart gestuurd aan de Haagse jeugd als onderdeel van de antivuurwerkcampagne 1995.**

gaten wie de nieuwe bewoner van dit pand was. Eerst beperkten ze zich tot het door het raam naar binnen loeren, maar al rap belde de eerste aan met de vraag of ik niet een klein tekeningetje van Harry kon maken. Ik denk dat ik inmiddels alle klassen wel langs gehad heb.

Boven, Illustratie uit het boekje *Met gelijke munt ...* van de Bank Nederlandse Gemeenten.

***Linksonder,* Tekening voor het projectbureau Transvaal.**

***Rechtsonder,* Twee prentbriefkaarten.**

Je gebruikt Harry ook wel eens voor commerciële doelen.
Nou, dat doe ik niet zo vaak hoor, dat probeer ik juist te vermijden. Een enkele keer heb ik hem wel gebruikt. Zoals voor de antivuurwerkcampagne van de Gemeente Den Haag.

Waarom heb je dat dan wel gedaan?
Eén van de vele baantjes die ik heb gehad, is fotograaf. Ik deed indertijd veel diareportages en op een gegeven moment werd ik naar het Brandwondencentrum Beverwijk gestuurd om de patiënten aldaar vast te leggen. Ik kan je verzekeren dat die opdracht volledig mislukt is. Al die vreselijke wonden ... Dat was voor mij de reden om Harry daar wèl voor te gebruiken. Ik ben daarna ook door andere gemeentelijke instellingen gevraagd, maar dat heb ik afgeslagen. Onder andere de vuilophaaldienst wilde iets doen. Dat was een actie om de mensen er toe aan te zetten hun vuilniszak op tijd buiten te zetten. Maar ja, Harry is de eerste die een vuilniszak om zou schoppen of gaat staan kankeren als ze een rode sticker op de zak plakken. Dan kun je natuurlijk niet het tegendeel gaan promoten.

Vorig jaar is er geen Harry-campagne geweest ...
Inderdaad, ik denk dat de vorige campagnes teveel succes hadden, of zo ... Nee, ik denk dat ze er geen geld meer voor hadden. Daarbij vond ik het ook niet zo erg, want ik was aardig door de vuurwerkgrappen heen.

Je hebt ook een folder voor PTT-post gemaakt over ziekteverzuim.
Ach, dat vond ik wel leuk om te doen en ik heb wel als voorwaarde bedongen dat het voor interne doeleinden zou zijn en alleen in de regio Den Haag. Ik heb daarna ook zoiets voor Heineken gedaan. Dat waren min of meer dezelfde cartoons, aangevuld met twee nieuwe. Maar uiteindelijk hebben ze het project gecanceld. Blijkbaar was het toch te Haags voor die Amsterdammers.

Met wat voor soort werk ben je eigenlijk ooit begonnen?
Zoals alle tekenaars kon ik als kind al aardig tekenen. Je ontwikkelt je steeds verder en al snel teken je allerlei dingen voor vrienden en bekenden. Dan komt er eens een echte opdracht, en dan nog één en voordat je het weet ben je semiprofessioneel tekenaar.

Hoe ben je er dan toe gekomen om professioneel tekenaar te worden?
Ik heb een tijd lang gewerkt bij een groot warenhuis. Daar werkte ik op de afdeling waar kostbaarheden werden gerepareerd, horloges en zo. Ik hield de administratie bij van binnengekomen stukken en daarom had ik een kantoortje voor mezelf met een groot slot op de deur. En ik had er weinig te doen. Ik leende elke dag even de nieuwste tijdschriften beneden – zodat ik wat te lezen had – en vulde de rest van de dag met m'n tekenwerk. Soms ging ik zelfs

tekenwerk wegbrengen. Dan was ik al snel twee uur weg, of zo, en ik werd niet eens gemist. Op een gegeven moment had ik een constante stroom van opdrachten en toen dorst ik het aan om m'n baan op te zeggen en freelance te gaan.

Wat voor soort werk deed je?

Van alles. Ik heb bij voorbeeld jarenlang tekeningen gemaakt voor legpuzzels. Van alles en nog wat, *The Flintstones*, *Tom & Jerry*, *Sesamstraat*, noem maar op. Dat was soms lastiger dan het lijkt. Soms had ik een hele leuke prent gemaakt, en die werd dan afgekeurd vanwege de actie. Bij voorbeeld als er iemand in het water geduwd werd. Dat moest ik dan corrigeren, omdat kinderen dat wel eens na zouden kunnen doen. Heel Amerikaans. Ik was heel blij toen ik die *Tom & Jerry*'s moest gaan doen. 'Leuk!', dacht ik. Grappige scènes met hamers en aanbeelden. Maar niets daarvan! Het moest allemaal heel braaf en Tom en Jerry moesten vriendjes zijn.

Door die puzzels had ik zelfs een carrière in Amerika kunnen beginnen. Ik had als opdracht *The Simpsons*-puzzels gekregen. Maar ik mocht de definitieve tekening niet zelf maken. Alleen een potloodontwerp en dat werd dan in Amerika gecorrigeerd en geïnkt. Ze vonden m'n werk daar zo goed, dat ze me wel wilden hebben.

Waarom ben je met die puzzels gestopt?

De licentiehouder waarvoor ik die tekeningen maakte raakte z'n rechten één voor één kwijt en moest dus wat anders verzinnen. Daarom moest ik toen allerlei **Disney**-klonen maken. Dus toen *De kleine zeemeermin* uitkwam, moest ik daar prenten van maken die net niet genoeg op het werk van Disney leken om een proces uit te lokken. Dat is een hele tijd goed gegaan totdat ik prenten moest maken van *De leeuwenkoning*. Dat was een 'eigen' creatie van Disney. Ik heb mijn opdrachtgever afgeraden daar ook puzzels van te maken, maar volgens hem was het geen probleem. Toen er uiteindelijk ellende van kwam, vroeg hij of ik niet een verklaring wilde tekenen dat het allemaal mijn idee was geweest. Dat was tevens het einde van onze samenwerking.

Wat doe je nu voor werk?

Ik werk heel veel voor personeelsbladen van grote bedrijven. Ik maak cartoons bij interviews en artikelen. Ook doe ik wel eens een stripje. Over het algemeen is het geen hoogstaand werk, maar het is wel lekker relaxed. Ik heb in de loop van de jaren een selectie gemaakt van m'n opdrachtgevers. Wat ik heb overgehouden, zijn de bedrijven waar ik met regelmaat werk van krijg en waar ik goed mee kan samenwerken.

Daarnaast doe ik ook meer naar buiten gericht werk. Zo heb ik een stripje gemaakt tegen het gokken en heb ik pas illustraties gemaakt voor een boekje van de Bank Nederlandse Gemeenten over de invoer van de Euro.

Is het niet moeilijk om daar de essentiële punten uit te kiezen en er een plaatje bij te maken?

Dat is wel lastig, soms. Ik krijg wel eens van die gortdroge teksten. Maar vaak streept de opdrachtgever de belangrijkste passages aan en dat maakt het een stuk makkelijker.

Je hebt al een aantal maal gezegd dat

***Boven*, Ken 't raam aupûh? Ontwerp voor Haagse-Harrysokken.**

***Rechts*, Strip om de jeugd van het gokken te weerhouden.**

***Onder*, Eén van de eerste Haagse-Harrycartoons.**

..DOE MIJ NOG 'N PETATJE SLAGVELD EN TIEN KNAKE!!
KOM OP NOU! WE HEBBEN ZO NOG 'N UUR WIS!
IK HEB UITGEREKEND DAT DEZE KAST IEDER MOMENT KEN UITBETALE!
TROUWENS, WAARVOOR ZOU IK LERE?!
ZÓ KAN IK M'N CENTE OOK VERDIENE! JA TOCH?
HOLD! HOLD DIE KERSE!!
MEER WISKUNDE HOEF IK NIET TE KENNE!
PRECIES! D'R IS TOCH GEEN WERK!
HAAA! ZIE JE WEL?! TWINTIG PIEK GEWONNE!
MWAH... TWEEHONDERD OF ZO... NIET DE MOEITE..
NOU, IK GOK LIEVER OP M'N TOEKOMST!
MEIDENPRAAT! IK KOM ZO!!
EN HOEVEEL HEB JE DIR AL IN GEGOOID?
KOM OP, MAN!!
NOG ACHT KEER EN WE HEBBEN ONZE INZET TERUG!!
TAK TAK TAK TAK
TROUWENS, WE ZIJN TOCH GEZELLIG UIT?!

je geen striptekenaar bent. Ben je wel een stripliefhebber?
Vroeger was ik dat wel. Ik heb zelfs nog een tijdje *Suske en Wiske* gespaard, maar dat is nu voorbij. Ik koop nog wel eens een album, hoor.
Met name **André Franquin** is mijn absolute favoriet. En natuurlijk **Albert Uderzo**, alhoewel ik de albums van na de dood van **René Goscinny** lang niet zo goed meer vind.

Dit interview werd afgenomen in de periode dat het blad Doen *op sterven na dood was. Inmiddels is het blad failliet. Daarmee is Rueb meer kwijt dan het blad waarin* Haagse Harry *zijn publiek had. Hoe nu verder? 'Ik zal nu alles alleen moeten doen. De merchandising van Harry, maar ook de albumproductie. Dat zal allemaal wel lukken, maar het kost tijd. Het is wel jammer dat ik nu m'n publicatiemogelijkheid van Harry kwijt ben. Het was iedere maand een mooie stok achter de deur. Ik zal nu moeten zoeken naar een nieuw blad en ook dat zal niet makkelijk zijn. Een weekblad zou niks voor mij zijn. Elke week een grap wordt teveel stress. Daarbij, ik denk dat het niveau dan binnen een half jaar zover gedaald is, dat de lol er af is. De enig hoop is een doorstart van Doen, maar het is dan nog maar de vraag of de nieuwe eigenaar wel met Harry door wil, en of ik wel voor ze wil werken. We zullen zien.'*

Boven,
Valentijnskaart.

Rechts, *Wally*, strip voor het tijdschrift *Walrus* dat door de gemeente Den Haag wordt uitgegeven ter bevordering van de tandhygiëne onder kinderen.

Daaronder,
Tekening voor een Yogi-de-Beerlegpuzzel en de cover van de brochure van PTT Rayon Den Haag.

Geheel onder,
Cartoon uit de PTT-brochure.

WALLY
WALLY!! HEB JIJ EEN KAM VOOR ME?
KIJK UIT! M'N FLIPPOS!
HEB IK SOMS HAAR?
IK MOET VANDAAG NAAR DE TANDARTS! HIJ GAAT 'N FOTO VAN ME MAKEN!!
IK LEEN EVEN JE CAP! IK WIL ER GAAF UITZIEN!
EEN FOTO? VAN JOU? WAAROM?
IK DENK OMDAT IK ZIJN DAPPERSTE PATIËNT BEN! IK BEN NOOIT BANG VOOR DE TANDARTS!
EVEN NIET BEWEGEN...
EN?EN?! HOE STA IK EROP?!
NIET ZO BEST...
NIET ZO BEST? ZIJN ZE ONSCHERP OF..
AAAAAA!!!
KIJKT U ZELF MAAR. DRIE GAATJES!
IK GA N.NOOIT M..MEER NA..NAAR D..D.. DIE G..GR..GRIEZEL!!
'N RÖNTGEN FOTO!
HA HA! DE DAPPERSTE PATIËNT!

GEZELLIG UIT?!! MET 'N STELLETJE GOKJUNKS?!
GOKJUNK?! OMDAT IK AF EN TOE 'N SPELLETJE DOE?!
IK BEN NIET VERSLAAFD!!
IK OOK NIET!!
OKÉ!! IK STOP NU!! NET ZO MAKKELIJK!
IK GA EVEN PEUKE TREKKE!
MOO! DAN GOOI IK VOOR DE LOL ÉÉN PIEK IN DIE KAST.
DUS DAT IS 'T! JULLIE Z'N ZELF VERSLAAFD!
NAKKO! NOU JA, HELMS PINDAKAAS!
WAT?!! DIE KAST STAAT OP KLAPPE! SPEEL JE NIET DOOR?!?
SJIT!! KAP NOU!
ZUCHT..
ZOLANG IK WIN SPEEL IK VERDER!! IK DAG'T WEL!!
KIKKE!
SIGARETTEN
JAAAAH!!!
JULLIE ZIJN HOPELOOS!!
LOESERS!!
JE BEKIJKT 'T MAAR LEKKER!! WIJ GAAN WIEBERE!
WIE IS 'R HIER NOU 'N LOESER?!
STRAKS ZIJN WIJ WEL MOO! STINKEND RIJK!
WAT JE ZEGT!
EN HEBBE WE 'T GEZELLIG OF NIET SOMS?
KEN JIJ ME NOG VIJF KNAKE LENE?!

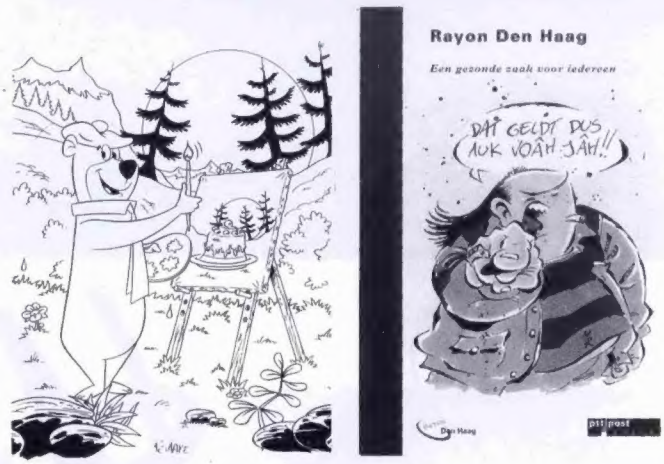

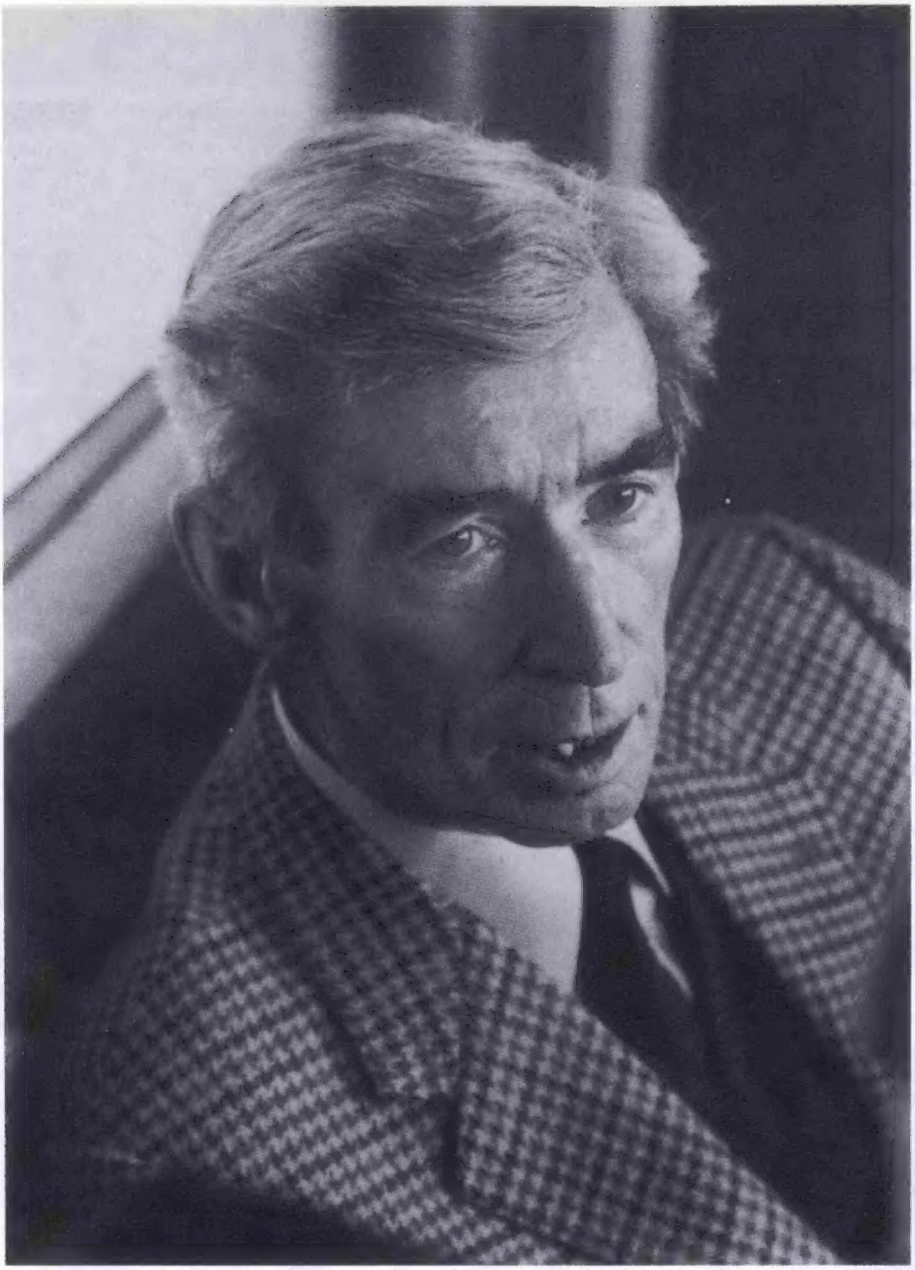

Hergé? Was daar niet iets mee? Toen de VARA enkele jaren geleden overwoog de tekenfilmserie naar de verhalen van Hergé aan te kopen, was er een moment van aarzeling. De schepper van *Kuifje*, had die niet gecollaboreerd in de Tweede Wereldoorlog? En waren zijn (eerste) verhalen niet doorspekt met racistische boodschappen? Dit soort aarzelingen en speculaties over het verleden brachten Hergés weduwe Fanny Rodwell-Vlamynck ertoe Pierre Assouline te vragen de definitieve biografie over de grondlegger van de Europese striptekencultuur te schrijven. Assouline, hoofdredacteur van het tijdschrift *Lire*, en biograaf van onder andere uitgever Gallimard en auteur Simenon, eiste carte blanche. Fanny Rodwell stemde toe en voor het eerst kreeg een biograaf toegang tot persoonlijke correspondentie en de archieven van de Stichting Hergé. Het resultaat van Assoulines speurwerk is indrukwekkend. Het lijvige boek, met zestien fotopagina's, boeit bovendien omdat het ook een tijdsbeeld geeft van België. Veel valt daardoor op zijn plaats, maar ook na vijfhonderd pagina's blijven er vragen onbeantwoord.

HERGÉ

EEN DEPRESSIEVE BELGISCHE PADVINDER

Georges Remi werd op 22 mei 1907 in de Brusselse voorstad Etterbeek geboren. Zijn vader Alexis werkte in een confectie-atelier en was Waal, zijn moeder Elisabeth huisvrouw en Vlaams. Georges ging naar een school waar paters de scepter zwaaiden. Hij was braaf en vlijtig en haalde uitstekende resultaten, behalve met tekenen. De stillevens die hij moest tekenen inspireerden niet. Liever tekende hij mensen, bij voorbeeld oorlogstaferelen met Duitse en Belgische soldaten. Uit zijn grauwe bestaan ontsnapte Georges alleen in de bioscoop (stomme films met **Charlie Chaplin**) en in de katholieke padvinderij. Een leven dicht bij de natuur, eenvoudig maar zuiver zoals de indianen in Noord-Amerika was het ideaal.

In *Boy-Scout*, het verenigingsblad van de padvinderij publiceerde hij zijn eerste covertekening, illustratie en stripverhaal. Na zijn examen wil Georges, die inmiddels met Hergé (fonetisch voor RG/Remi Georges) tekent, grafisch kunstenaar worden. Op de roomse kunstacademie moet hij een zuil

***Links*, Hergé in zijn kantoor bij *Le Petit Vingtième*.**

***Midden*, Hergé en Wallez door Joost Swarte.**

***Linksonder*, Kuifjes aankomst op het Noordstation in Brussel, 1931.**

***Rechtsonder*, Kuifje en de Alfa-kunst.**

tekenen, levende modellen zijn naaktmodellen en dat is de paters een brug te ver. Georges wil reclametekenaar worden, dat betaalt goed, maar een kennis van de padvinderij haalt 'Leergierige Vos' binnen bij een krant.

Le Vingtième Siècle is een belangrijk politiek en financieel dagblad voor de behoudende katholieke bourgeoisie. Georges komt op de abonnementenafdeling, na zijn diensttijd wordt hij reporter-fotograaf. Hij is onder de indruk van hoofdredacteur pater **Norbert**

door

ERIK VAN DER HOEVEN

Wallez. Een man met uitgesproken opvattingen: hij is een nationalistisch patriot, conservatief, anticommunist, antisemiet, vurig bestrijder van vrijmetselaars, tegen democratie en het Amerikaanse kapitalisme. Op zijn bureau staat een foto van **Mussolini**, die hij koestert na een persoonlijke ontmoeting met de Duce. Wallez spoort GR aan zich te ontwikkelen. Het charisma van deze demagoog spreekt GR duidelijk aan, hij ziet de pater als zijn geestelijk vader. Hergé groeit uit tot dè illustrator van de krant en hij levert talrijke grafische verfraaiingen aan het dagblad. Eind 1928 volgt een nieuwe uitdaging. Hij krijgt de verantwoordelijkheid voor *Le Petit Vingtième*, een nieuwe wekelijkse bijlage voor kinderen. Op 10 januari 1929 verschijnen daarin de eerste twee pagina's van *De avonturen van Kuifje, reporter in het land van de Sovjets*. *Coeurs Vaillants*, het Franse katholieke weekblad voor jongeren verwerft kort daarop de exclusieve rechten voor publicatie in Frankrijk; Portugal volgt snel daarna. Wallez wil weten of de strip leeft en bedenkt een publiciteitsstunt. De reporter van *Le Petit Vingtième* zal aankomen op het Noordstation in Brussel. De acteur die Kuifje speelt krijgt een hartelijk onthaal. Tot ieders verrassing

stromen de Kuifje-lezers namelijk massaal toe om hun held in te halen. De bewerkte krantenstrip, het eerste album van Hergé, verschijnt in 1930, bij uitgeverij Le Petit Vingtième. Vanzelfsprekend moeten er vervolgavonturen komen.

Padvindersmoraal

Afrika is het volgende reisdoel. Het beeld dat Hergé van Belgisch Kongo geeft is een fantasie, en geeft een even komische karikatuur als dat van Rusland. Assouline noemt dat logisch: 'Het kenmerkende van Hergé was dat hij zijn tijd weerspiegelde zoals die op hem overkwam, maar nooit iets weergaf van de ontwikkelingen die zich aftekenden, om nog maar te zwijgen van de avant-gardes die onder de oppervlakte leefden.

In zijn beginjaren produceert Hergé het ene na het andere verhaal. Nog maar koud terug uit Afrika vertrekt Kuifje naar Amerika. GR kan het werk alleen niet meer aan en krijgt voor het maken van de jeugdbijlage steun van een groep medewerkers. Onder hen is de secretaresse van Wallez, **Germaine Kieckens**, een elegante roodharige vrouw. In 1930 eist Wallez van alle vrijgezellen dat ze trouwen. Een jaar later geven Germaine en Georges elkaar en de pater hun ja-woord.

Le Petit Vingtième biedt meer dan twee strippagina's met Kuifje. De jeugdbijlage ademt de geest van de krant, zieltjes winnen is het doel. De kolommen bevatten vooral katholieke en praktische weetjes en nieuwtjes, er is een commentaar, een hoekje voor jongedames (recepten, breipatronen) en een brievenrubriek. Goede daden worden op elke pagina geprezen. De moraal is die van de padvinder: onschuld, trouw, eer, vertrouwen, vriendschap en broederschap vormen de hoogste deugden. Onschuldig is de krant geenszins. Daar is bij voorbeeld **Paul Jamin** (Jam genoemd), door Hergé belast met het maken van nieuwsberichten. Jam maakt van zijn liefde voor het fascisme geen geheim. Kinderen moeten de Duce prijzen, die heeft immers het huiswerk afgeschaft. De krant verdedigt **Hitler** en protesteert tegen de stroom Israëlische vluchtelingen in Antwerpen. Het fascistische voorstel om alle joden naar Madagascar te verbannen, vindt *Le Petit Vingtième* echter onrechtvaardig, want ... die arme Madagasken is niets

gevraagd. Ook in de moppenrubriek en de raadseltjes in de krant dringt het antisemitisme door: 'Als meneer Lévy een sigaret kan maken met drie peuken (hij gooit ze niet weg uit zuinigheid), hoeveel sigaretten krijg je dan met negen peuken?'

'Aan politiek', zo schrijft commentator oom Jo in 1934, 'doe ik niet. Daarom zal ik me niet bezighouden met een discussie over de weldaden van het Hitler-regime'. Tenenkrommend is de logica in een stuk over de gevaren die de jeugd bedreigen. Oom Jo roemt bioscopen die kinderen beschermen, maar hekelt de 'misdaadtijdschriften'. Hij vindt dat misdaad, ondeugd en verkrachting daarin geprezen worden. Hij vindt ze schadelijk, maar de bladen verkopen uitstekend. 'Families Isaac, Felsenberg en nog meer van

die Lévy's worden stinkend rijk.' Oom Jo heeft ook een oplossing: Het hele pakket moet in zee met een molensteen erom. 'Maar eerst binden we ook nog de mensen aan de molensteen vast die leven van die schandelijke en ongezonde zaken.' Oom Jo (beurtelings Hergé en Jam) schrijft wekelijks een redactioneel. De eindverantwoordelijke voor de bijlage, en dus voor Oom Jo, is Hergé.

Behalve voor de krant werkt Hergé voor uitgeverijen, hij maakt boekomslagen, illustreert en ontwerpt affiches. In 1933 krijgt hij een conflict met collega journalist **Léon Degrelle**. Degrelle was tevens politiek voorman van de Rex-beweging, een rechtsnationalistische katholieke groepering die later zou veranderen in een openlijke Hitler-fanclub. Op verzoek van Degrelle maakte Hergé een politiek affiche. Hij kwam in opstand toen hij hoorde dat het ontwerp direct naar de drukker ging. Hergé hecht aan kwaliteit en zorgvuldigheid. Geen publicatie van hem heeft recht op zijn naam, zonder dat hij die aan een laatste correctie heeft onderworpen. Degrelle hangt de stad toch vol met het affiche, al noemt hij de Rex-studio's als ontwerper. Hergé is woedend. Even kwaad was de tekenaar enkele jaren daarvoor toen *Coers Vaillants* onder zijn strip een verklarend tekstje plaatste. Het ging om het principe, niet om politiek (het affiche toonde een doodskop met een gasmasker). Er volgt een jaren durend juridisch gebakkelei. Uiteindelijk krijgt Hergé een geringe schadevergoeding. Dat onderhandelingsresultaat bereikte een bemiddelaar, die vond dat twee mensen die het politiek eens zijn toch niet om zo iets tegenover elkaar moeten komen te staan.

Gouden tijden

In 1932 wordt Hergé benaderd door **Charles Lesne** van uitgeverij Casterman. Ondanks verzet van Wallez, inmiddels politiek gestruikeld, stapt Hergé over naar de uitgeverij uit Doornik.

In 1934 verschijnt het vierde Kuifje-avontuur, *De sigaren van de farao* – een fictief verhaal over smokkel en wapenhandel. Rechtstreeks op de werkelijkheid geënt en politiek veel gewaagder is *De Blauwe Lotus* uit 1935. Voor het verhaal over de Japanse bezetting van China werkte Hergé nauw samen met de Chinese student **Chang Chong-Jen**. Hoe belangrijk die samenwerking was bleek toen Hergé voorstelde het album samen te ondertekenen. Chang zag daarvan af. Het was te gevaarlijk of hij was te bescheiden. *De Blauwe Lotus* werd het eerste album waarvan de cover en enkele binnenplaten in kleur waren.

In mei 1936 stapte de halve redactie van *Le Vingtième Siècle* over naar *Pays Réel*, de partijkrant van de Rex-beweging. Hergé bleef, hij voelde zich gebonden aan de krant die Kuifje een kans gaf. Maar zijn hoofdredacteur raadde hij aan over te stappen. Hergé ten voeten uit.

Kuifje beleeft nog twee fictieve avonturen, *Het gebroken oor* en *De Zwarte Rotsen*, voor Hergé zich weer aan de werkelijkheid waagt. *De scepter van Ottokar* is akelig actueel. Twintig dagen na publicatie van de slotpagina's in de krant trekken de Duitsers Polen binnen. Maar was Bordurië nu fascistisch of communistisch? Ja, zou Hergé hebben geantwoord. Het deed er ook niet toe, Kuifje bestreed de diefstal van de scepter. Hij kwam niet om de monarchie te redden.

Hergé koos voor een neutrale opstelling; zoals koning **Leopold III**, die hij op handen droeg. Hij werkte dan ook mee aan *L'Ouest*, een door **Raymond de Becker** opgezet neutralistisch weekblad; naar later bleek met financiële steun van de Duitse ambassade. *L'Ouest* keerde zich tegen alle oorlogshitsers, Hergé maakte een stripfeuilleton met als hoofdpersoon een meneer Bellum (oorlog).

In *Le Vingtième Siècle* loopt mei 1940 *Kuifje en het zwarte goud*. Kuifje is in de woestijn in handen gevallen van de bende van zijn oude vijand Dr. Müller en zal geëxecuteerd worden. De Duitsers zorgen (ongewild) voor extra spanning, want op dit beslissende moment (8 mei) wordt de krant verboden. Hergé vlucht net als tienduizenden landgenoten naar Frankrijk. Op 28 mei tekent Leopold III de capitulatie; de regering kiest daarentegen voor ballingschap. Al eind juni keert Hergé naar België terug. Hij schaarde zich daarmee aan de zijde van de koning, die de Belgen vroeg weer aan het werk te gaan. De bezetting was ook volgens Hergé erg vervelend, maar je moest het pragmatisch bekijken, aan het werk gaan, en hopen op betere tijden. 'En daarom heb ik niet geaarzeld om bij een krant als *Le Soir* te gaan werken ... Ik was aan het werk en dat was alles ... Maar terwijl het normaal werd gevonden dat een machinist een trein liet rijden, waren mensen van de pers zogenaamd verraders.' *Le Soir* met als hoofdredacteur De Becker en als redacteur onder anderen Jam, was een zogenaamde 'gestolen' krant (Hergé sprak van 'geleende'). Dergelijke kranten mochten in naam blijven bestaan omdat de Duitsers belang hadden bij uitgave van Belgische kranten, zonder propagandaverhalen, maar met Duitsers achter de coulissen. Andere kranten zoals die van Degrelle waren te Duitsgezind om voor de Franstalige Belgen geloofwaardig te zijn. Hergé zag eerder om strategische redenen, niet om politieke, af van medewerking aan dergelijke publicaties. Hij zag het goed. Tot aan de bevrijding bleven Belgen *Le Soir* kopen (gemiddeld 250.000 exemplaren per dag) en in *Le Petit Soir*, de jeugdbijlage van de krant, begon de nationale zegetocht van Kuifje. De oorlogsjaren waren voor Hergé dus gouden tijden. Er verschenen vele nieuwe verhalen en albums. *De geheimzinnige ster* gaf een beeld van de tijdgeest. Kuifje trok daarin ten strijde tegen speculanten met namen als Blumenstein/Loewenstein, om technische reden kwam er geen gouden ster op de cover van het album. Hergé tekende geheimzinnige sterren, terwijl joden met sterren op naar 'werkkampen' gestuurd werden. Hij deed dat bovendien in een krant die 'de joden' in zijn kolommen uitmaakte voor listige oorlogshitsers, die de Belgen veel onrecht hadden aangedaan. 'Het

(antisemitisme. EvdH) was in de mode', zei Hergé later.

Bevrijding

De bevrijding van België leidde tot een tijdelijk publicatieverbod voor Hergé. Hij had geluk, enkele van zijn bevriende collega-journalisten werden ter dood veroordeeld, vele anderen kregen celstraf of werden verbannen. Hergé kon echter bij geen enkele krant terecht zolang hij geen verklaring van onbesproken gedrag kon tonen. Het onderzoek tegen Hergé werd geseponeerd toen enkele verzetsmensen hem nodig hadden. Zij wilden een blad voor de jeugd uitbrengen en wie kon dat beter trekken dan Kuifje. In de teruggekregen *Le Soir* was de naam Hergé ('de tekenaar voor de Hitlerjugend') dertig jaar een taboe. Maar *Kuifje*, weekblad voor de jeugd van 7 tot 77, floreerde. Hergé bleef ondertussen zijn oude vrienden trouw. Jam publiceerde onder een pseudoniem (*Alidor*) in het satirische weekblad *Pan*, maar anderen maakten gebruik van dezelfde truc voor publicaties in Kuifje. Diverse collaborateurs, zoals voormalig kunstredacteur **Jacques van Melkebeke**, beschouwde Hergé als zijn vrienden. Hun gedrag in de oorlog was voor hem geen reden de vriendschapsbanden te verbreken.

Hergé kon het vele werk (strips maken en bewerken tot albums) niet meer alleen aan, richtte Studio Hergé op en nam mensen in dienst. Tekenaars als **Edgar P. Jacobs** en **Bob de Moor** leverden ideeën en maakten vele achtergrondtekeningen. Hij betaalde ze, Hergé vond het daarom niet nodig hun naam te vermelden op de albums.

Hergé begreep werkelijk niet wat zijn landgenoten hem verweten, hij vond dat hem onrecht werd aangedaan en dacht er over België de rug toe te keren. Hij overwoog zelfs te emigreren naar Argentinië, het Mekka voor veel gevluchte oorlogsmisdadigers. Waarom hij uiteindelijk daarvan afzag heeft Assouline niet kunnen achterhalen.

Het maken van nieuwe verhalen werd steeds vaker onderbroken door periodes van diepe depressies. De tekenaar van Kuifje trok zich terug aan het Meer van Genève en verdiepte zich in het Taoïsme. Veel albums worden in de jaren zestig gecorrigeerd. Hergé maakt daarvoor dankbaar gebruik van zijn vele jonge oplettende lezers. *Kuifje in Afrika* lag lange tijd gevoelig. De meeste lezers stoorden zich aan het beeld van domme zwartjes, Zweedse en Duitse uitgevers vroegen om aanpassingen uit ecologische perspectief. Zij hadden moeite met het aantal dieren dat Kuifje ombrengt. Het pleit voor Hergé dat hij niet bezweek voor de druk en weigerde een politiek-correcte versie van het album te maken. Voor de inwoners van Zaïre was dat ook totaal niet nodig. Zij beschouwden Kuifje, zo bleek uit een enquête onder lezers van acht tot tachtig in 1970, inmiddels als een nationale held en waren er trots op dat hij Kongo had bezocht en niet landen als Spanje, Griekenland of Japan. President dictator **Mobutu** wees er president **Nixon** in 1969 fijntjes op dat Kuifje en Haddock al voor **Neil Armstrong** over de maan wandelden.

***Geheel links*, Hergé en Germaine Kieckens, 1933.**

***Links*, Hergé en Fanny Vlamynck, begin jaren zestig.**

***Midden*, Hergé en Wallez.**

***Linksonder*, Hergé en Bob de Moor, 1957.**

***Rechtsonder*, Edgar P. Jacobs, Jacques van Melkebeke en Hergé, 1944.**

Assouline beschouwt *Kuifje in Tibet*, in overwegend wit (de kleur van de onschuld), als Hergés laatste goede verhaal. *Vlucht 714* en *Kuifje en de Picaro's* vielen duidelijk tegen. Aan de brave, onschuldige Kuifje kreeg Hergé zelf hoe langer hoe meer een hekel. Hij overwoog zelfs om Kuifje te laten sterven. Het onvoltooide *Kuifje en de Alfa-kunst* eindigt daarom op een goed moment, Kuifje zit gevangen in een beeld en of hij er nog uitkomt?

De kennismaking met **Fanny Vlamynck**, dertig jaar jonger dan hij, begin jaren zestig gaf Hergé nieuwe levenslust. Als katholiek had hij het moeilijk met een scheiding, maar uiteindelijk kwam het daar toch van en werd Fanny Vlamynck zijn tweede echtgenote. Maar voor Kuifje was het einde al nabij.

Kunstenaar

In 1983 overleed Hergé. Lang dacht Bob de Moor dat hij de Kuifje-reeks zou mogen voortzetten. Hergé peinsde daar zelfs niet over. Natuurlijk, De Moor kon goed tekenen maar Hergé vond alleen zichzelf goed genoeg om Kuifje-avonturen te bedenken. Dat hij profiteerde van gags en invallen van zijn medewerkers, en daar zo nodig ook buitenstaanders grif voor betaalde, deed daar niets aan af. Met Hergé overleed daarom ook zijn stripzoon Kuifje. Echte kinderen kon Hergé niet verwekken, hij was al jong steriel geworden na een onschuldige bestraling tegen jeuk. Hergé had tijdens zijn huwelijk met Germaine korte tijd een adoptiekind in huis. Het beviel hem kennelijk niet, want na enkele weken gaf hij het kind terug. Het was één van de geheimen van de kunstenaar. Dat hij bepaald geen kindervriend was, hield hij ook voor zich, maar dat was in zijn omgeving een bekend gegeven.

Hergé komt uit de biografie naar voren als een geniaal kunstenaar, niet alleen tekenaar maar ook verteller. Assouline noemt hem een gecompliceerd mens. 'Altijd interessanter dan iemand met een uitgesproken karakter.' **Fanny Rodwell** (na Hergés overlijden hertrouwde ze) zal er wel blij mee zijn, maar het gecompliceerde karakter dat Assouline hem toeschrijft is wat te gemakkelijk, te neutraal. Een rakere typering geeft verzetsman **William Ugeux** (een broer van één van de initiatiefnemers van het weekblad Kuifje): 'Hij was een goed voorbeeld van iemand die een brug sloeg tussen pure padvindersgeest en de basismentaliteit van de Rexisten: behoefte aan een leider, machtsvertoon, uniformen ... Hij was eerder onhandig, en niet zozeer een verrader. En onnozel op politiek gebied.'

Daarnaast was Hergé bovenal een perfectionist die aan professionele kwaliteit hechtte. Dat laatste kan van de Nederlandse uitgever van Assouline helaas niet worden gezegd. De vertaling van **Désirée Schyns** wordt geteisterd door talrijke druk- en taalfouten. Het verder heel nuttige register is evenmin volledig, zo ontbreekt daarin Hergés vriend Jacques van Melkebeke.

Hergé. Biografie

Assouline
Meulenhoff/Kritak 1996
ISBN 90-290-6032-8/90-6303-668-X
Prijs ƒ49,90 / Bfr.998
(560 pagina's, zwart/wit, s.k.)
***

Strip-agent Ervin Rustemagic **zat gedurende achttien maanden vast in het belegerde Sarajevo. Met zijn vrouw en twee kinderen ging hij door een hel. Middels het sturen van faxen naar bevriende stripmakers in de Westerse wereld hield hij de hoop levend.** Hermann **probeerde in 1995 met de het album** *Sarajevo-Tango* **de door Rustemagic meegemaakte gruwelen te verbeelden, maar bleef steken in een avonturenstrip. In het najaar van 1996 slaagde de Amerikaan** Joe Kubert **wèl in dezelfde opzet. Zijn** *Fax from Sarajevo* **is een indrukwekkend oorlogsdocument geworden.**

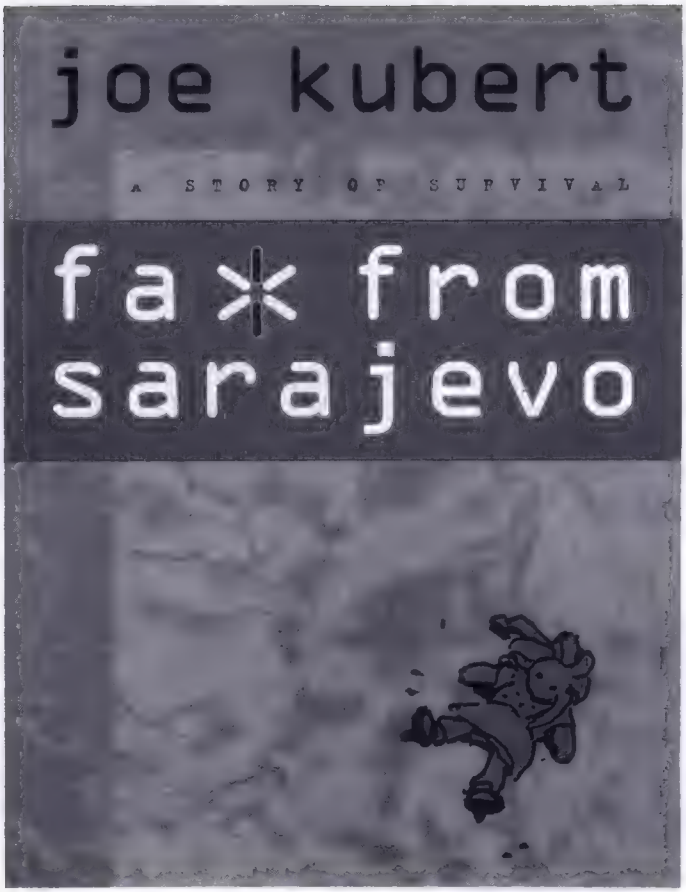

door
JEROEN MIRCK

Vrede in Joegoslavië. Is daar eindelijk sprake van, nu de Servische president **Milosevic** de verkiezingswinsten van de oppositie heeft erkend? Dat is de vraag. Onderhuids zal de stammenhaat ongetwijfeld nog volop door de aderen stromen van Serviërs, Bosniërs en Kroaten. Stripauteur **Hermann** maakte in 1995 een strip over de veelbesproken Balkan-oorlog: *Sarajevo-Tango*. Het was een verrassend album, waarmee de Belg zich op het gladde ijs van het politieke engagement waagde. Gevoed door de televisie en door de faxen van zijn vriend **Ervin Rustemagic**, die met vrouw en kinderen anderhalf jaar vastzat in het belegerde Sarajevo, ontwikkelde Hermann een woede ten aanzien van de Servische agressor en de passief toekijkende Verenigde Naties, die uitmondde in het genoemde boek.

HUDDLED ON THE COLD, STONE FLOOR OF THE SMALL TOILET IN THE BASEMENT, THE FAMILY SHUDDERS AT EACH TREMOR THAT SHAKES THE FOUNDATION...
...NOT KNOWING IF THE NEXT EXPLOSION WILL SPELL THEIR DESTRUCTION. BUT IT IS ONLY THE BEGINNING OF A HORROR THAT WILL BE TOLD IN THE FAX FROM SARAJEVO.
Ervin Rustemagic en zijn gezin.

Lezers en critici vormden twee kampen: medestanders die de woede van de tekenaar deelden en tegenstanders die het in *Sarajevo-Tango* geschetste beeld kortzichtig vonden. Ging het hier om een integer kunstwerk of om een op de laagste emoties inspelend pamflet? Zelf ben ik van mening dat *Sarajevo-Tango* iets van beiden in zich draagt. Hermann heeft met hart en ziel aan het boek gewerkt, maar vergaloppeerde zich wat zijn ideologische inzichten betreft. De Serviërs mogen dan op fascistische wijze huisgehouden hebben in voormalig Joegoslavië, er moet niet vergeten worden dat ook hun tegenstanders zich bedienden van concentratiekampen. Vuile oorlogen zijn de oorlogen waarin alle partijen bloed aan hun handen hebben. Hermann staarde zich blind op één boosdoener.

Het in het Westen tegenwoordig heel politiek-correct om op te merken dat alle partijen schuld dragen. Dit is natuurlijk waar, maar

de Servische instigator van de Joegoslavische burgeroorlog komt zo wel heel gemakkelijk weg uit de hoek waar de klappen vallen. Hermann koos partij en schiep zo de mogelijkheid om het verhaal van een betrokkene te vertellen, het verhaal van Ervin Rustemagic. Een man die aan den lijve het leed ondervond dat de Servische belegering van Sarajevo met zich meebracht.

In het vertellen van dit verhaal slaagde Hermann niet. De reden daarvoor is simpel: Hermann is een beperkt scenarist. Hij heeft een eenvoudige plot nodig als kapstok voor zijn stripvertellingen. Daarom maakte hij van *Sarajevo-Tango* een avonturenstrip. Met een uitzichtloze oorlog kun je geen rechttoe-rechtaan verhaal vertellen, dus deed Hermann dat ook niet. Wel voerde hij een bijpersoon op die de stem van Rustemagic verwoordde.

Oorlogsdocument

Wat Hermann niet lukte, kreeg de 70-jarige Amerikaan **Joe Kubert** wel voor elkaar. Deze toonaangevende graficus (oprichter van The Joe Kubert School of Cartoon and Graphic Art) leverde in de nadagen van zijn

Joe Kubert.

carrière een oorlogsdocument af wat er niet om liegt: zijn *Fax from Sarajevo* vertelt op uiterst integere wijze het verhaal van het gezin Rustemagic in Sarajevo. Net als Hermann, **Martin Lodewijk** en **Jacques Post** ontving hij menige fax van Ervin en raakte hij betrokken bij het leed van zijn vriend in Sarajevo. Met zijn collega-tekenaars zette hij alles in het werk om de Rustemagics uit het oorlogsgebied weg te krijgen. Aanvankelijk zonder succes. Politici, geestelijk leiders, zakenlieden – ze wilden wel helpen, maar realiseerden zich ook dat er nog duizenden andere gezinnen in dezelfde situatie verkeerden. Waarom zouden zij juist die ene stripmakelaar voorrang verlenen?

Fax na fax werden Kubert en zijn collega's met hun neus op de feiten gedrukt. De angsten en frustraties van Ervin en zijn gezin maakten de ver-van-m'n-bed-show die de Balkan-oorlog tot dan toe was, tot een nabije tragedie voor de vrienden van Rustemagic. 'It never ceases to amaze me', schrijft Ervin in een fax, 'how people can adapt to almost anything ... no matter how fate twists or turns. A year ago, I would have thought it impossible to live this way. In constant fear of being caught in the sight of an unseen marksman, or the victim of an undiscriminating grenade. Now ... it's just a part of normal life.'

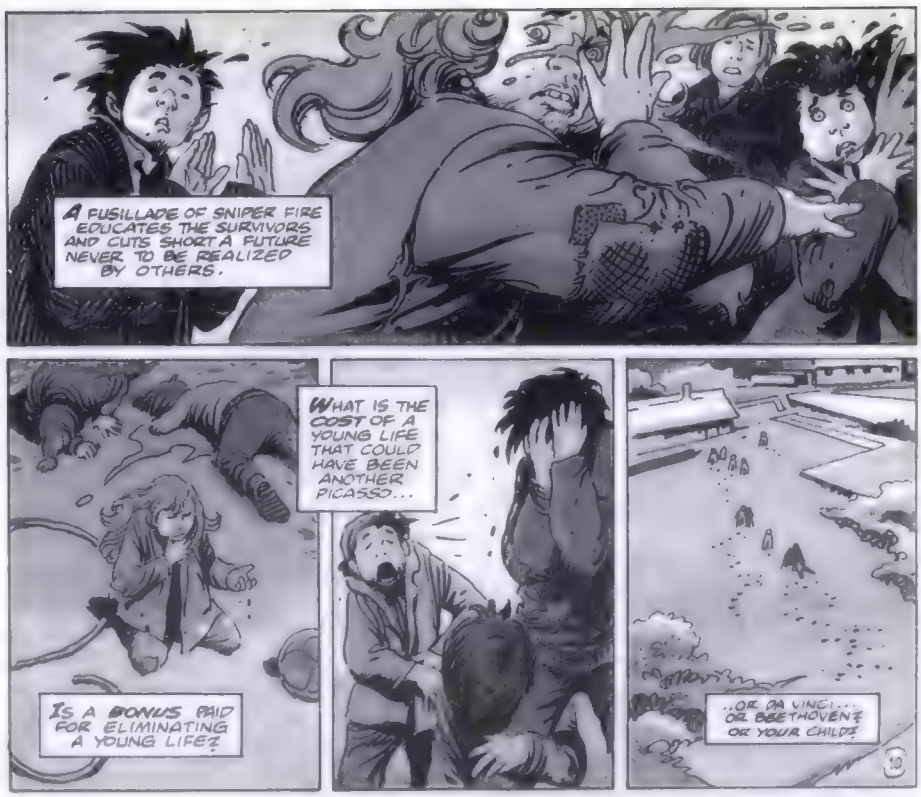
A FUSILLADE OF SNIPER FIRE EDUCATES THE SURVIVORS AND CUTS SHORT A FUTURE NEVER TO BE REALIZED BY OTHERS.
WHAT IS THE COST OF A YOUNG LIFE THAT COULD HAVE BEEN ANOTHER PICASSO...
IS A BONUS PAID FOR ELIMINATING A YOUNG LIFE?
..OR DA VINCI... OR BEETHOVEN? OR YOUR CHILD?

Het voorgeschotelde inferno deed Kubert besluiten om het ongelofelijke verhaal van Ervin Rustemagic om te zetten in stripvorm. 'It was a promise to myself, that once they were out and safe, this is what I would do', meldt de auteur in het nawoord van *Fax from Sarajevo*. Het boek is er gekomen, want uiteindelijk kwam alles goed. Op 14 april 1993 verliet Ervin Bosnië per vliegtuig dankzij een verkregen perskaart. Ook vanuit het vrije Kroatië communiceerde hij via fax met tal van connecties, maar aanvankelijk leek hij er

Joe Kubert geeft oorlogsleed Sarajevo een gezicht

MAD MAX HAS BECOME A REALITY. ERVIN JAMS DOWN ON THE GAS PEDAL OF THE OPEL ...AND ROARS PAST THE BARRICADE OF RUSTING TRUCKS...
THE STEEL PLATES REFLECT THE SERB BULLETS... BUT... COMIC-BOOKS AS PROTECTION?
I HAVE BECOME A COMIC-BOOK CHARACTER. MAYBE... I AM SUPERMAN?
IF SO... I DON'T NEED ANY PROTECTION.
MY GOD... I AM GOING CRAZY!
BRAKKATATATATATATATATATA

***Boven en onder*, Snipers schieten op alles wat beweegt.**

zijn gezin niet mee weg te krijgen uit Sarajevo. Totdat de regering van Slovenië hem het staatsburgerschap verleende. Hiermee was de weg vrij voor zijn vrouw en kinderen om het land te verlaten. Op 25 september 1993 vond de hereniging plaats op het vliegveld van Split.

Onschuldige burgers

Het ging Kubert maar ten dele om het *happy end* van dit verhaal. Met *Fax from Sarajevo* wilde hij in eerste instantie een beeld schetsen van de situatie van onschuldige burgers in de onheilsstad Sarajevo. Daarin is hij geslaagd. Wie zijn omvangrijke *graphic novel* leest, wordt meegevoerd naar een afschuwwekkende wereld. Na het lezen van alle gruwelen rest een brok in de keel. Kubert geeft Ervins belevenissen weer in een effectieve maar nergens op effectbejag gerichte tekenstijl. Grafisch wijkt hij niet af van zijn vroegere *Tarzan*-comics of het meer recente *Abraham Stone*. Eén specifiek stijlmiddel is bepalend voor de indringendheid van zijn beeldroman: Kubert heeft het faxverkeer tussen Rustemagic, Hermann, Lodewijk, Post en hemzelf verwerkt in de pagina's. Tussen de plaatjes door figureren oorspronkelijke fax-vellen als kaderteksten. Ze vormen een eenheid met de tekeningen en versterken de impact van de vertelling.

'Despite the fact that 'cartooning' and 'comic books' have long been considered a child's medium here in the United States, I chose this means by which to communicate this story', merkt Kubert op in zijn nawoord, zinspelend op de ontvangst van **Art Spiegelmans** *Maus* medio jaren '80. 'Een stripverhaal dat een werkelijk gebeurde oorlog behandelt, dat kan toch niet?' was toentertijd de teneur. *Maus* won de strijd tegen de sceptici en schiep daarmee een precedent. Met *Fax from Sarajevo* bewijst Kubert dat ook een hedendaagse oorlog in stripvorm op serieuze wijze behandeld kan worden. Het gebruik van originele fax-teksten doet je als lezer pas goed beseffen hoe akelig dichtbij Kuberts papieren wereld zich bevindt. De Amerikaan verschaft het oorlogsleed van Sarajevo een gezicht.

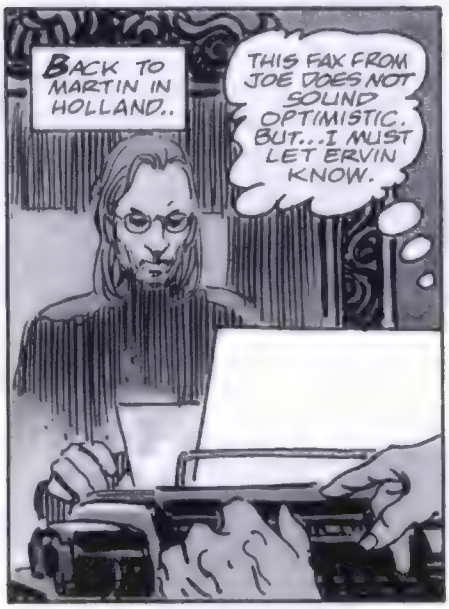

Het faxverkeer verloopt intensief.

Ervin Rustemagic overleefde de Bosnische hel. Hij was inventief en beschikte over belangrijke vrienden, maar had voornamelijk geluk. Honderdduizenden vonden wel de dood in voormalig Joegoslavië. Eén van hen was **Karim Zaimovic**, aan wie dit boek is opgedragen. Deze jonge journalist en comicliefhebber schoot in de straten van Sarajevo meer dan honderd foto's die Rustemagic later naar Kubert zou sturen als bronmateriaal voor diens beeldroman. Zaimovic fotografeerde zo onopvallend mogelijk, met zijn camera op de borst, opdat *snipers* hem niet bezig zagen. Moed wordt helaas niet altijd beloond. In augustus 1995 stierf Zaimovic op straat, na te zijn getroffen door granaatscherven. Hij was toen 24 jaar oud.

IF OUR LUCK HOLDS... MAYBE--
MR. RUSTE-MAGIC A MOMENT
YOU REMEMBER MEZ JELENA. WE MET IN NIJAZ'S OFFICE... A FEW DAYS AGO.
AS I TOLD YOU AT THAT TIME... PERMISSION TO LEAVE SARAJEVO MAY BE OBTAINED ONLY FROM UNHCR* IN GENEVA.
NO MATTER WHO SAYS DIFFERENTLY, THAT IS THE WAY IT IS DONE. IT IS A MISTAKE FOR YOU TO RAISE FALSE HOPES. GOOD-BYE.
*UNITED NATIONS HIGH COMMITTEE FOR REFUGEES

Kafkaëske bureaucratie bij de VN.

Deze tragische anekdote roept de woorden in herinnering die **Art Spiegelman** zijn psychiater Pavel laat zeggen in het tweede deel van zijn oorlogsdocument *Maus*: 'Het leven kiest altijd de kant van 't leven, en op de een of andere manier krijgen de slachtoffers de schuld. Maar het waren niet de *besten* die overleefden, zomin als 't de besten waren die stierven. 't Was allemaal toeval!'

Joe Kubert heeft *Maus* gelezen en veel van Spiegelmans meesterschap overgezet naar zijn eigen magnum opus.

Fax from Sarajevo

Kubert
Dark Horse 1996
ISBN 1-56971-143-7
Prijs $24,95
(208 pagina's, kleur, h.k.)
****

I WILL TAKE THE GIRL INTO THE OTHER ROOM. AFTERWARD, WE DELIVER THEM TO THE CAMP... FOR THE PLEASURE OF OTHERS.
DO WITH THE MOTHER AS YOU WILL... BUT GAG HER. I WANT NO DISTRACTIONS.
"I COULD HEAR MY MOTHER'S MOANS. I FELT NOTHING. I COULD ONLY SMELL THE STINK OF THE MAN ON TOP OF ME."
WE WERE FINALLY TAKEN OUT... PAST THE BODIES OF MY FATHER... MY BROTHER.
INTO THE TRUCK WITH OTHER WOMEN. GIRLS. CHILDREN. ALL WITH BLANK, STARING EYES.

Vrouwen werden verkracht om zo de 'eer' te hebben van Servische kinderen.

Bits&Pieces

Dorus

Er is een tijd van komen en er is een tijd van gaan.
Reeds lange tijd dub ik over de vraag: blijf ik schrijven of ga ik de tekenpen hanteren. Onzeker als ik ben, heb ik recent aarzelend een gagstrip gepubliceerd. Niet onder mijn eigen naam, Ben Bits, maar onder pseudoniem. Harko Harkstede. In een vakbondsblad van een splinter-bouwbond in Oost-Groningen. Lekker dicht bij huis. Die bond wil in 1997 doorgroeien naar ruim 200 leden. Gagje over een metselende inktvis die zes stenen tegelijk legt. En zich slachtoffer voelt van verlangde overproductie. Zegge en schrijve één reactie op gehad van een bouwvakker.
En een brief van Theodorus Dorenbos.
Alleen die naam al. De arrogantie spat eraf. Niet gewoon Theo, nee The-jo-dooo-rus. En dan ook nog Dooooo-ren-bos. Als je het één keer volledig uitspreekt, loopt het speeksel uit je mond van de kramp in je kaken. Dat is geen bouwvakker, maar een kakker. Eén die zijn geld anders verdient dan de gemiddelde Oost-Groninger. Hoe dan wel, zal ik u eens haarfijn uitleggen.
Om te beginnen bespringt Dorus elke jonge beginnende tekenaar met een brief. Bovenaan de brief staat 'Overeenkomst tussen Harko Harkstede en Theodorus Dorenbos'. Toegegeven, dat hij mij al meteen weet te vinden in zo'n pestblaadje pleit voor meneer Dorus. Maar daarna wordt het heel gevaarlijk.
'Hierbij geef ik, Harko Harkstede, Theodorus D. het exclusieve recht mijn strips en losse tekeningen in Duitsland te publiceren, uit te brengen in boekvorm en af te drukken op ieder product naar wens.'
En dat is nog maar de eerste zin uit de brief. Voor je het weet heeft elke tekenaar zijn hele oeuvre weggegeven aan Dorusbos. Maar gruwel mee. Je gelooft je ogen niet. Lees!
'Voor het afgeven van dit recht ontvang ik (HH) bij iedere verkoop van mijn werk aan een eindgebruiker, of bij iedere verkoop van een product waar mijn werk op afgebeeld staat aan een eindgebruiker, 3,5% van de netto verkoopprijs.'
Nou weet ik niet of u zich met zo'n percentage wilt laten afschepen, maar volgens mij ziet u nooit een cent. Want wat is een eindgebruiker? Die kennen ze alleen in computerland, maar niet in de winkel. Daar heb je klanten. Als je moet wachten op de laatste lezer die tot betaling over gaat dan duurt het nog even voor je geld ziet.
'Dit bedrag wordt aan het eind van ieder kwartaal uitbetaald.' Maar in de hele overeenkomst hoef je geen bankrekening of adres op te geven. Dit briefje moet echt een grap zijn. Van Matena of De Smet. Desnoods De Jager of Julsing. Dit is fun. Niet echt.
Even later rolt er een tweede brief binnen. Van meneer Dorenbos. Het wordt nu echt ernst. Deze is anders. Er wordt een aanvullende keuze geboden. Let op. 'Het door mij (HH) afgegeven recht is geldig voor 1 jaar en wordt automatisch met dezelfde periode verlengd wanneer dit recht niet binnen 3 maanden voor het verlopen van de overeenkomst schriftelijk is opgezegd.'
U ziet het voor u. Hopeloos zoekende creatievelingen, tekenaars dus, die onder hun weggegooide paperassen wanhopig zoeken naar het opzeggingsformulier. Door de bomen het doornbos niet meer zien. Plotseling succes hebben en van die vervloekte contracten af willen. Nog jaren met jeugdwerk geconfronteerd worden. Want 'Dorenbos behoudt dan het recht reeds bestaande voorraden te verkopen'. Of, de andere brief weer: 'Dorenbos behoudt dan echter de rechten over het werk dat hij heeft uitgebracht in de periode waarin de overeenkomst gold'.
Je moet toch wel een gaatje in je hoofd hebben om hier in te trappen. Volslagen aan de grond zitten als je dit doet. Of absoluut niet kunnen tekenen. Dan raad ik u aan onmiddellijk dit contract te signeren. Jaag die Dorenbos op kosten. Stuur zoveel mogelijk in en vraag telkens om ontvangstbevestiging. Plak geen postzegels en maak het pakket extra zwaar met telkens twee bakstenen waar het werk ter bescherming tussen wordt geplaatst. Bel elke week op om te vragen hoeveel royalty's je dit kwartaal nog krijgt. Hou hem zolang mogelijk van zijn werk. Bel 's nachts, op deadlinetijd. Geef een 0-seks-terugbelnummer van een gulden per minuut op als jouw mobiele telefoon. Doe iets. Stuur elke week een adreswijziging of een aanpassing van het contract. Zeg elke maand op en sluit de dag erna weer een nieuw contract. Maar hou vooral die Dorus uit de buurt van aankomend talent.
Want als u nog steeds niet gelooft dat deze The-jo-door-en-door-handig het niet goed met uw rechten voor heeft, moet u echt niet doorlezen. Dit slaat alles.
'Tussentijdse wijzigingen in deze overeenkomst zijn mogelijk wanneer beide der partijen het hiermee eens zijn.' Nog los van het Nederlands is dit natuurlijk absoluut waardeloos. 'Njet', hoor ik Dorus al zeggen. En u maar bedelen. Mag ik een kleine wijziging, meneer Dorenbos? 'Njet', spreekt Het Bos dan. 'Ik ben het er niet mee eens.' U zit gekneveld, geknecht, geboeid, gebonden, maar zeker niet geramd.
Ik ga vast beginnen aan mijn schone taak. Ik stuur gags, schetsen, aquarellen, kladblaadjes van het meest bedenkelijke allooi naar Dorus. Elke dag weer. Ik zal hem krijgen.
En door al die drukte zal ik niet meer toekomen aan het schrijven. Ook niet van dit kolommetje. Er is een tijd van komen, er is een tijd van gaan. Ik zei het al.
Ik zal u missen, lieve lezers.

Ben Bits

AGENDA

t/m 28 maart
Expositie van de Antwerpse cartoonist/kunstenaar Kapréles, Galerie Slaphanger, R. Manzstraat 67, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4769153.

t/m 31 maart
Expositie 'De euro van de oudheid. Nieuw geld onder keizer Augustus', met als decor groot opgeblazen tekeningen uit de Alex-strips van Jacques Martin, Rijksmuseum Het Koninklijk Penningkabinet, Rapenburg 28, Leiden, info: (+31)(0)71-5120748.

t/m 13 april
Expositie 'Strip Zone', met werk van Peter Pontiac, Motel Bar, Oude Kijk In 't Jatstraat 25, Groningen, info: (+31)(0)50-3111344.

29 en 30 maart
Striptweedaagse met als signerende tekenaars onder anderen Paul Geerts, Buth, Marvano en Dodier, Tent Zeedijk, Middelkerke, België, info: (+32)(0)59-305266.

5 en 6 april
Internationale Verzameldagen, Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs, Jaarbeursplein, Utrecht, info: (+31)(0)30-2952950.

25 mei
Stripzondag Obelix, Kinkerstraat en directe omgeving, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6855100.

t/m 1 juni
Expositie 'Vervloekt ... maar natuurlijk: Dracula is 100 jaar!', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

14 en 15 juni
Stripboekenbeurs, Darling Market, Volmerlaan 12, Rijswijk (ZH), info: (+31)(0)20-6221195.

t/m 3 augustus
Expositie 'Niet mooi, maar fel. Het oorlogstekenwerk van Andries Frederiks', met onder andere politieke prenten uit de oorlogsjaren en de eerste jaren na de oorlog, Verzetsmuseum, Lekstraat 63, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6449797.

22 en 23 maart
7ème Salon de la Bande Dessinée, Centre Culturel Longueil, Maisons-Laffite, Frankrijk, info: (+44)(0)1-34931281.

27 t/m 31 maart
Asterix on Ice, een ijsshow met Asterix, Obelix en al hun vrienden en vijanden op de schaats, Sportpaleis Ahoy', Zuiderparkweg 20, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4104204.

31 maart
9e Delftse Stripdag, Delftstede, Phoenixstraat 66, Delft, info: (+31)(0)15-2135571.

12 april t/m 12 mei
Expositie 'Gebouwd in verbeelding', ontwerpen en tekeningen van 12 striptekenaars voor het te bouwen Nederlands Stripmuseum, Het Centrum voor Stedebouw en Architectuur, Gedempt Zuiderdiep 98, Groningen, info: (+31)(0)50-3112046.

19 april
Strip-Western-Happening, met signeersessies van onder anderen Marc Renier (Jackson), Yves Swolfs (Durango), Léo (Trent) en Girod (Wanted), Wonderland, Paardsdemerstraat 19, Hasselt, België, info: (+32)(0)11-228200.

17 mei
5e Grote Stripbeurs van 's-Hertogenbosch, Brabanthallen, 's-Hertogenbosch, info: (+31)(0)40-2521009.

19 mei
Stripmanifestatie van Studio Iris, Grote Markt en 'De Waag', Nijmegen, info: (+31)(0)80-3220252/3221121.

26 t/m 31 mei
Festival International du Film Animation, Annecy, Frankrijk, info: (+33)(0)4-50574172.

29 mei t/m 1 juni
Festival International de la Bande Dessinée, Sierre, Zwitserland, info: (+41) 27-4559043.

3 juni t/m 28 september
Expositie 'Tarzan', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

29 juni
Stripfestijn Scheffersplein, Scheffersplein, Dordrecht, info: (+31)(0)78-6142012.

26 september t/m 3 augustus 1998
Expositie 'Naar Tibet met Kuifje', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31)(0)71-5168800).

30 september t/m 31 januari 1998
Expositie '50 jaar actualiteit doorheen twee stripseries: Buck Danny en Nero', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, info: (+32)(0)2-2191980.

11 en 12 oktober
De Stripdagen, Het Turfschip, Chasséveld, Breda, info: (+31)(0)76-5415990 (vanaf april!).

13 en 14 december
Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België, info: (+32)(0)14-428829.

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE PAGINA
http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift/agenda.htm

Thierry Robin maakt deel uit van een nieuwe generatie stripauteurs. In vrij korte tijd wist hij zijn naam te vestigen. Robin werd in 1958 in Damery geboren, een klein dorpje in de Champagne. Al op jonge leeftijd wist hij dat hij stripmaker zou worden. Later maakte hij zich met de negende kunst vertrouwd door korte verhalen te publiceren in kinderbladen. Hij paste daarbij een stijl toe die zeer sterk beïnvloed was door de klassieke Belgische school. Na de ervaring van het werken in een studio heeft hij echter een originele, moderne en buitengewoon fraaie stijl ontwikkeld. Zijn serie *Chinees rood* laat een volwassen talent en een fascinatie voor de Oriënt zien.

Thierry ROBIN

Wat voor opleiding heb je genoten?

Thierry Robin: Ik heb het klassieke parcours afgelegd. Na mijn eindexamen heb ik me ingeschreven bij de kunstacademie in Reims. Daar heb ik onder meer gestudeerd bij de afdeling tekenfilm. Daarna ben ik naar Parijs gegaan waar ik ben begonnen met reclamewerk.

Was dat ook in de tijd dat je je eerste verhalen in kinderbladen publiceerde?

Ja, zo heb ik kunnen proeven van alle genres. Het humoristische, het realistische ... een mooie ervaring. Ik had niet de ambitie om aan een vaste serie te werken. Ik zag mijn collega's wel die iedere keer fronsend hetzelfde personage tekenden. Ik wisselde elke keer. Het is zaak om andere dingen te leren. Op een gegeven moment maakte ik meer persoonlijke verhalen en kreeg ik zin om één persoon te ontwikkelen voor een veel langer verhaal. Ik heb dertien pagina's gemaakt. Toen werd de formule veranderd van het blad waarvoor ik het bedoeld had.

Studio

Wat heb je daarna gedaan?

Ik ben naar China vertrokken. Zonder veel geld, maar dat leert je zuinig te reizen. Het was een reis die beslissend was voor het verdere verloop van mijn leven. Ik ben vertrokken met een hoop vooroordelen, die weggeveegd werden door al even sterke andere. Ik ben later nog een keer naar China teruggegaan en ook toen had ik weer dezelfde indruk van kracht en immensiteit. Bij mijn terugkeer heb ik veel illustraties en covers voor Disney-bladen gemaakt. Dat is comfortabel, geroutineerd werk dat alle creativiteit doodt. Er is een hoop waakzaamheid nodig om te weten dat het tijd is om te vertrekken.

Op welk moment heb je de noodzaak

gevoeld om je stijl te veranderen die toen, geheel in de Belgische traditie, erg rond was?
Dat gebeurde in de periode dat ik in een studio werkte met **Pierre-Yves Gabrion** en **Olivier Taduc**. We praatten veel over het beeldverhaal en de visie die wij wilden geven aan ons werk. Daardoor zijn onze opvattingen veranderd. Op datzelfde moment hield ik me ook bezig met het herlezen van de Amerikaanse strip. Ik ontdekte **Bill Sienkiewicz** en **Frank Miller**. Ik ben toen met een hernieuwd enthousiasme gaan tekenen. Eigenlijk tekende ik al die jaren daarvoor zonder er al te veel bij na te denken. Het deed me veel plezier, maar mijn interesse nam af. In feite kopieerde ik de stijl die me op was gevallen in mijn kinderboeken, zonder me af te vragen of ik iets aan het maken was dat al gedaan was. Deze gewijzigde aanpak drong zich op in de studio. Ik ging allerlei soorten technieken gebruiken: vetkrijt, balpen, weefsel, witte tekeningen op zwart papier ...

Hoe werkten jullie in de studio?
Gabrion had er al ervaring mee. En hij had zin om er weer aan te beginnen. Bij hem thuis had hij een gedeelte ontruimd. Het

door
GILLES RATIER

was een heel kleine ruimte waar ieder zijn plek had en werkte aan zijn eigen verhalen. De enige klusjes die we samen deden was reclamewerk en een tekenfilmpje, genaamd *Auto, vélo, bravo* voor de Franse televisie. Het is lekker werken in een studio, met mensen die hetzelfde beroep uitoefenen. Ze hebben een professionele blik op hetgene dat ik doe. Verder wisselen we ervaringen uit en voeren we discussies. Daarmee voorkomen we het maken van steeds dezelfde fouten.

Rood

Hoe is *Chinees rood* tot stand gekomen?
Ik was van plan een serie te gaan maken die zich zou afspelen in China. Na al de jaren waarin ik allerlei boeken over dat land heb gelezen, waarin ik documenten en films verzameld heb over de cultuur, moest dat er van komen. Wat het verhaal zelf aangaat, ik heb gekozen voor het vertellen van een melodrama. Een erg simpel liefdesverhaal dat zich afspeelt in een historische en mythologische wereld. Dit alles met een groot, 'commercieel' publiek voor ogen. Wat echter helemaal niet zo gemakkelijk is. Er zijn geen zekerheden in dit vak. Alles hangt van de hoogte van iemands eisen af. Ik heb toen de eerste zeven pagina's en de synopsis, het gebruikelijke dossier, gepresenteerd bij vijf uitgevers waar ik een goed gevoel bij had. Ik heb voor Delcourt (zijn Franse uitgever. Red.) gekozen.

Alle afbeeldingen zijn afkomstig uit *Chinees rood*.

Je vertellingen steunen niettemin op een werkelijke historische basis?
Jazeker. Het eerste album stond in het teken van de Opiumoorlog die omstreeks 1830 werd uitgevochten. Daaropvolgend roep ik de jaren 1850-1860 voor de geest, waarin de Europeanen zijn opgetrokken tot aan Peking om zich concessies voor een lage prijs toe te eigenen. Binnenkort ga ik weer naar China. Om me te laten overspoelen met beelden. Ik zoek een vorm van evenwicht tussen de historische, geografische, culturele realiteit van het land en alle, soms delirische, voorstellingen die de westerlingen daarvan hebben.

Als je de drie delen van *Chinees rood* leest, krijg je het gevoel dat jij gefascineerd bent door een zekere grenzeloosheid.
Ja. Een grenzeloosheid die een fundamenteel onderdeel is van de beschaving en geschiedenis van China. Ondanks een aantal decennia van communisme waarin is geprobeerd alle tradities bij te schaven. Het is iets dat elke bezoeker, elke toerist daar ondergaat. Ik heb me niet laten forceren. Een deel van deze grenzeloosheid maak je desondanks ter plaatse mee. Deze impressie van immensiteit en kracht die ik heb getracht over te brengen.

Vermiljoen

En waar het je tekeningen aangaat, heb je het gevoel gehad beïnvloed te zijn door de oosterse grafische tradities?
Zeker wel. Je kan zeggen dat mijn grafische vorming Europeaans is, tegengesteld aan de oosterse tradities. Wij proppen alles vol en stapelen een overvloed aan details en futiele dingetjes op. Toch ben ik gefascineerd door de stiltes van het beeld.

En waarom heb je de serie *Chinees rood* genoemd?
'Chinees rood' is een kleur. Een soort van somber vermiljoen. Het leek me goed passen bij het gewelddadige en passionele klimaat in de serie.

Hoeveel titels zal de serie bestrijken?
Vijf. (Uiteindelijk zou de serie maar vier delen beslaan. Het vierde deel is op dit moment in Frankrijk verschenen, maar nog niet vertaald. Red.) In feite kan de totaliteit van de cyclus voorgesteld worden als een grote roman, verdeeld in vijf hoofdstukken.

De hoofdpersoon van het verhaal, de jonge Europeaan die China 'ontdekt' en passie opvat voor een jonge prinses,

is dat een projectie van Thierry Robin?
Zeker. Dat wil zeggen, alle personages zijn een projectie van mezelf. Er zit evenveel van mezelf in de andere personages van het verhaal. Maar het is waar dat de gelijkenissen tussen de hoofdpersoon en mij erg opvallen.

Wat wil je met deze albums overbrengen op de lezer? Een boodschap? Een gevoel?
Zeker geen boodschap. Wel gevoelens. Een bepaald deel van een droom. Mijn fascinatie voor de grootsheid, de grenzeloosheid van dat land overbrengen.

Er wordt beweerd dat je deel uitmaakt van een nieuwe generatie auteurs die een gevoel voor vertellen hebben dat de vorige generatie niet had.
Dat is me wel vaker gezegd. Het zit 'm misschien in de aard van deze tijd dat het beeldverhaal op dit punt is aanbeland: de helden die geen monumentale helden zijn, een bepaalde gevoeligheid in de verhalen. Als je het werk van **Michel Plessix** en **Dieter** (*Patje van het Groenewoud*. Red.) of van **Claire Wendling** en **Gibelin** (*De lichten van de Amalou*. Red.) bekijkt, kan je zekere verwantschappen met dat van mij niet ontkennen. Toch heeft iedereen wel zijn eigen aanpak en toonzetting. We zullen zien wat de volgende generatie ons zal brengen. Ik hoop dat zij, in welk genre dan ook, een persoonlijke aanpak zullen onderstrepen. Als de strip dan tenminste nog bestaat.

Je ziet jezelf meer als scenarist dan als tekenaar?
Voor mij staan zowel het scenario als de tekeningen voorop. Wanneer ik aan het tekenen ben, pas ik tegelijkertijd het scenario en de pagina-indeling aan. Vantevoren heb ik het verhaal over zesenveertig pagina's verdeeld. Ik weet dan ongeveer wat er op elke pagina moet komen. Ik hou ervan als het verhaal enige open plekken heeft. Dan kan ik altijd nog nieuwe teksten en ideeën inpassen. Als scenarist èn tekenaar kan ik me verscheidene benaderingen permitteren. Maar, ik zou bij voorbeeld geen twee verhalen tegelijkertijd kunnen maken. Dan zou ik in de knoop komen. Ik heb m'n beperkingen.

Witte kaders

Is documentatie voor jou belangrijk?
Die neemt een enorme plaats in, maar ik zorg er wel voor dat ik m'n documentatie vergeet als ik aan het tekenen ben. Ik heb met China een enorme hoeveelheid aan historische evenementen, fantastische decors, paleizen, kostuums en ook nog een rijke beschaving aan mythen en legenden tot mijn beschikking. Waar ik van houd is van dit alles wat te nemen en er iets persoonlijks van te maken. En dan, wanneer het decor is neergezet, richt ik me op het leven inblazen van verschillende personages. Daarna probeer ik het geheel gevoel te geven. Tijdens mijn laatste reis in China heb ik veel strips gekocht. Ik probeer een beetje zoals zij te werken, bouwend aan de compositie, op het wit als element van de tekening. Maar dat is een traditie die wij niet hebben. Wanneer je je hele jeugd *Robbedoes* hebt gelezen is het moeilijk om halflege kaders te tekenen. Wij hebben de neiging om alles op te vullen.

Welke strips hebben je voorkeur?
Allereerst de auteurs van *Robbedoes* uit mijn jeugd. Op de eerste plaats **André Franquin**, onze meester, en dan **Raymond Macherot**, **Marc Wasterlain**, **Jijé**, **Jean-Michel Charlier** en de onsterfelijke **Pol Deliège**. Tenslotte alle auteurs van **Moebius** tot **Daniel Goossens**, die de strip veranderd hebben. Ik

***Rechts, uit Vroom au Mans*, scenario van Monique Amiel. *Onder, Ursus*, ongepubliceerd.**

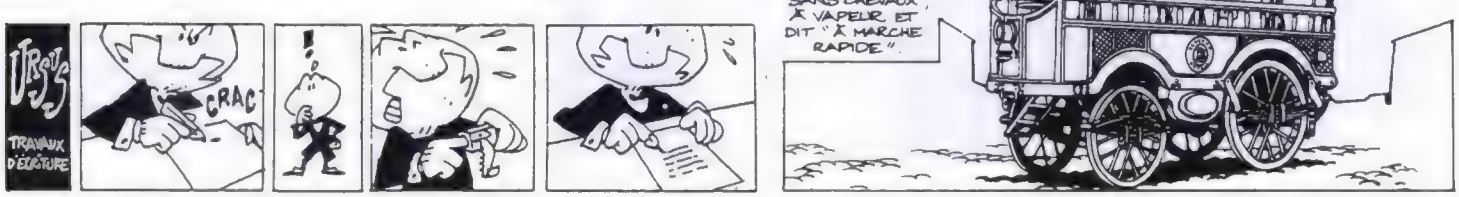
Ursus
TRAVAUX D'ÉCRITURE
CRAC
LE "JOUJOU" S'APPELLE : "L'OBÉISSANTE" PREMIER VÉHICULE ROUTIER "SANS CHEVAUX", À VAPEUR ET DIT "À MARCHE RAPIDE".

hou ook wel van sommige Amerikanen zoals **Kyle Baker** of **Mike Mignola**. De laatste verstaat de kunst zijn tekeningen zuiver te houden door met silhouetten te werken. Er zijn veel overeenkomsten met wat ik doe.

Wat zijn je andere culturele voorkeuren?
Wat de film betreft is mijn smaak even verscheiden als ouderwets. Ik hou erg van de Amerikaanse film van de jaren dertig, **Orson Welles**, **Truffaut**, **Federico Fellini**, **Von Sternberg**, **Lubitch**, **Howard Hawks**, **John Huston**, en de populaire Italiaanse film uit de jaren zestig. Ik moet ook *Chinese ghost story* noemen, die ik schaamteloos geplagieerd heb. Op het gebied van de muziek is het hetzelfde liedje. Ik luister veel naar filmmuziek onder het tekenen.

***Links*, Pagina uit *Chinees rood 3, Zhàn Zhèng*.**

Rechts, Ongepubliceerde pagina, het scenario is van Lewis Trondheim.

***Onder, Mr Primo*, ongepubliceerd.**

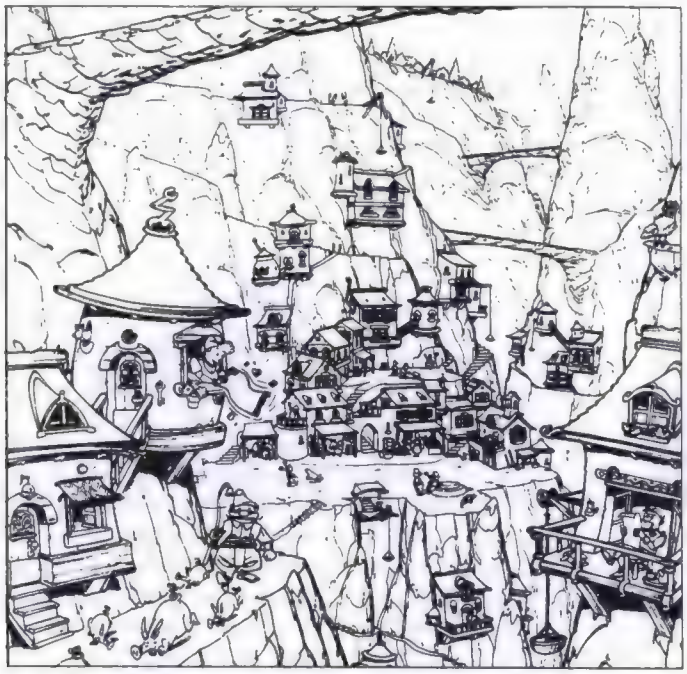

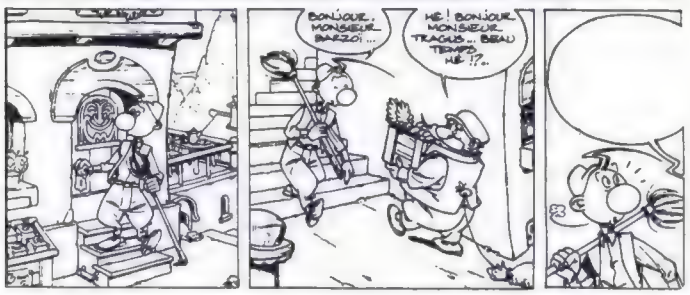

Onder, Theodore Meteore, uit Mikado 68.

***Rechtsonder*, Ongepubliceerd werk.**

daar over na te denken. Op het moment moet ik *Chinees rood* afmaken. Een vrome wens van mij is dat nieuwe delen elkaar sneller zullen opvolgen dan nu het geval is.

Laatste vraag: denkend aan die passie die je als jongetje had voor het beeldverhaal. Hoe voel je je vandaag in dit vak en dit milieu?
Ik ben verrukt. Ik ervaar de stripwereld als uitermate aangenaam, simpel, duidelijk, ontdaan van jaloezie. Ik voel me werkelijk goed. Met m'n uitgever gaat alles even goed. Ik heb de vrijheid die ik wens te hebben en dat heeft me geweldige albums opgeleverd. Wat wil je nog meer?
(vertaling: Michiel Kroder)

Bovenstaand interview verscheen eerder in het Franse magazine Hop!. Sommige fragmenten zijn ontleend aan een publicatie in het eveneens Franse La lettre de Dargaud.

Heb je, met uitzondering van het vervolg van *Chinees rood*, andere projecten in je hoofd?
Die ga ik uit de weg, omdat ik weet dat deze serie me nog drie of vier jaar gaat bezighouden. Wel doe ik van tijd tot tijd illustratiewerk. Ik plan nooit iets van tevoren. Als ik nu zou weten wat ik over drie jaar zou moeten tekenen zou dat me enorm demotiveren. Maar toch zou ik het wel leuk vinden om me later wat meer op het horrorgenre te richten. En werken met een scenarist die me kan voorzien van nieuwe ideeën. Er zal altijd tijd zijn om

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

stripboekverkopers aan de Hamburgerbrug
stripwinkel
BLUNDER
Oudegracht 203 • 3511 NH Utrecht
Tel. & Fax: 030 / 2 311 461

DE VADER VAN PIETJE PELLE

KO DONCKER

door
KEES DE RAADT

Wie kent niet *Flipje uit Tiel*, *Piggelmee*, *Arretje Nof* **en** *Piet Pelle op zyn onverwoestbare Gazelle*? **Reclamestripboekjes waarmee generaties kinderen zijn opgegroeid. Het waren speciaal voor de fabrikant geschreven en getekende strips, waarin een reclamefiguurtje de hoofdrol speelde. De naam van het product stond vaak op iedere pagina vermeld. Maar voor de lezertjes was dat geen bezwaar want ... het was gratis!**
De geschiedenis van deze stripboekjes begon precies vijfentachtig jaar geleden. In het voorjaar van 1912 verschenen vrij kort na elkaar drie reclamestrips waarvan er één nu nog bekend is namelijk *'t Avontuur van Piet Pelle op zyn Gazelle*.
De bedenker en tekenaar van deze strips was de Haarlemse kunstenaar Jacobus 'Ko' Doncker **(1874-1917).**

Ko was de zoon van een roggebroodbakker uit de Kleine Houtstraat te Haarlem. Hij had zijn tekenopleiding genoten op de Haarlemse School voor Kunstnijverheid. Na deze studie werkte Ko Doncker tussen 1894 en 1905 in België, Frankrijk en Engeland.

In België schilderde hij in 1894 grootse decors voor de Wereldtentoonstelling te Antwerpen en werkte hij in de Brusselse plateelbakkerijen. In Londen ontwierp hij bloemrijke behangselpatronen. En in Parijs werden zijn prenten opgenomen in het bekende humoristische tijdschrift *Le Rire*. Hij was daarmee de eerste Nederlander van wie in dit blad tekeningen werden geplaatst
Zijn artistieke werkzaamheden in Nederland waren zeer uiteenlopend. Rond 1900 schreef en tekende hij twee beeldverhalen over de belevenissen van Dr. Mol. Een man die door biologische experimenten in de knoei raakte. Hij tekende spotprenten voor onder andere *De Groene Amsterdammer*, het satirisch weekblad *De Ware Jacob* en *Haarlems Dagblad*. De Beurs van Berlage inspireerde hem tot het schrijven van een toneelstuk. Ook illustreerde hij op zijn eigen kenmerkende wijze de negende druk van *Gedichten van de Schoolmeester*.
Mogelijk heeft Ko ook de limerick in Nederland geïntroduceerd. In het najaar van 1911 schreef hij voor het familietijdschrift *Op de hoogte* limericks die hij toelichtte met bizarre tekeningen.
Vanaf 1912 werd hij landelijk bekend met zijn humoristische schimmenspelen. In deze spelen werd de geschiedenis van de schilderkunst en de liefde op een bijzondere wijze zwart/wit weergegeven. Tijdens de Eerste Wereldoorlog trad hij op met **Koos Speenhoff** waarbij Ko met zijn schimmen de bekende Speenhoff-liedjes begeleidde. (Vanwege deze schimmenspelen is onlangs in Amstelveen een laan naar Ko Doncker vernoemd.)

Piet Pelle

Hoe Ko op het idee is gekomen om reclamestrips te tekenen is niet meer te achterhalen. Maar het honorarium dat hij daarvoor ontving zal wel een belangrijke rol hebben gespeeld.

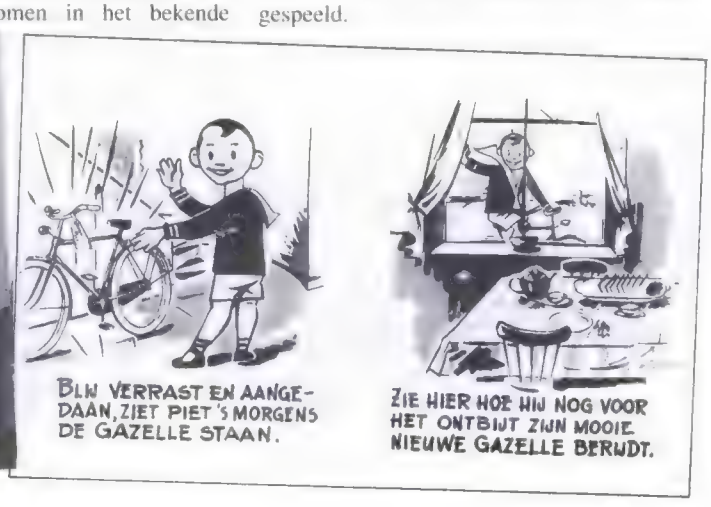
HIJ VERRAST EN AANGEDAAN, ZIET PIET 'S MORGENS DE GAZELLE STAAN.
ZIE HIER HOE HIJ NOG VOOR HET ONTBIJT ZIJN MOOIE NIEUWE GAZELLE BERIJDT.

Eens had hij op humoristische wijze in *De Ware Jacob* een reclameplaat getekend voor het jenevermerk 'Oude Boll'. Voorstellende een onderwijzer, die – evenals **Galilei** – bij een wereldbol(l) aan leerlingen verklaart, dat deze toch draait.

Waarschijnlijk vond Ko één plaat niet voldoende om de aandacht op een product te vestigen. Hij bedacht als een van de eersten in Nederland de reclamestrip. Zo tekende hij in 1912 voor de Firma Verweegen & Kok, leveranciers van koffers en tassen in de Kalverstraat te Amsterdam, een reclamestrip in boekvorm.

In deze strip beleeft een mannetje – Mr. Haverstok – tijdens een wereldreis allerlei avonturen met de koffers van Verweegen & Kok. Krokodillen, een scheepsramp, een val uit een luchtballon en andere ongelukken bewezen de duurzaamheid van deze koffers. De strip vertoont daardoor een opvallende gelijkenis met hedendaagse reclamefilmpjes waarin koffers ongedeerd onder olifanten en auto's vandaan komen.

Deze reclamestrip is vrij zeldzaam; de Universiteits-Bibliotheek van Amsterdam bezit één exemplaar. Herdrukken zijn nooit verschenen. Waarschijnlijk omdat in april van dat jaar de onzinkbaar geachte Titanic verging na een aanvaring met een ijsberg.

In de strip overleeft Mr. Haverstok, drijvend op een koffer, een scheepsramp. Na een werkelijke ramp vond men het ongetwijfeld niet juist zo'n ongeluk op een humoristische wijze weer te geven.

In de Kalverstraat was nog een firma die van de illustratieve diensten van Ko gebruik maakte. Het was de Vennootschap 'Corona', een bloemenhandel. Ook voor hen maakte Ko een strip, maar in plaats van potsierlijke tekeningen gebruikte hij realistische silhouetten om de aankoop van bloemen te stimuleren. In tien afbeeldingen vertoonde Ko, met een versje toegelicht, hoogtepunten uit de levensloop van de mens. Van de wieg tot het graf, er was altijd wel een gebeurtenis waarbij bloemen een passend blijk van waardering zijn.

Eén reclameschepping van Ko zou tot in onze tijd voortleven. Weliswaar hertekend en herschreven, maar toch in oorsprong getekend door Ko.

Voor de Gazelle Rijwielfabriek v/h Arentsen & Kölling te Dieren tekende hij begin 1912 de strip *'t Avontuur van Piet Pelle op zyn Gazelle*. Hij gaf het als ondertitel mee 'Een artistiek prentenboekske voor kinderen van 8 tot 80 jaar'. De eerste oplage bedroeg 20.000 stuks. De boekjes waren gratis te verkrijgen bij de Gazelle-handelaren of rechtstreeks te bestellen bij de fabriek te Dieren. De *Piet Pelle*-strip werd tevens in de vorm van een affiche uitgegeven, vermoedelijk om als reclamemateriaal in de winkels te dienen.

Ko stond hierdoor aan de basis van de langst-

***Links*, Zelfportret, 1915.**

***Linksmidden*, Ko getekend door Speenhoff en Speenhoff getekend door Ko.**

***Rechts*, Reclame Oude Boll in *De Ware Jacob*, 30 september 1905.**

***Onder*, *De avonturen van mr. Haverstok*, 1912.**

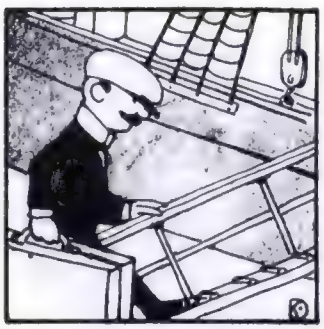

Ik lust geen trein meer!
zei Haverstok,
En ga maar per boot
naar Wladiwostok.
Ik wil 't te water
eens probeeren:
Een schip kan moeilijk
derailleeren!

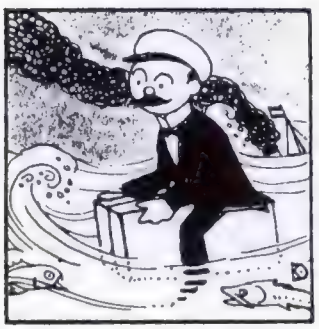

Maar door een orkaan
op den Oceaan
Is 't schip met
man en muis vergaan.
Slechts Haverstok mocht
in leven blijven,
Want op zijn koffer
bleef hij drijven.

***Onder*, *'t Avontuur van Piet Pelle op zyn Gazelle*, herdruk 1992.**

ZEER FYNE OUDE GENEVER.

Dit is, kinderen, de „OUDE BOLL", waarvan Galileï reeds heeft gezegd: „é pur si muove", hetgeen zeggen wil: „en toch zal i altijd vooruitgaan".

NIEMAND ZAL HET HEM VERWIJTEN, DAT HIJ NIET EERST WAT GING ONTBIJTEN.
OVER DE HOBBELIGSTE STENEN RIJDT Z'N GAZELLE LOSJES HENEN.
VOL FRISSE MOED SPRINGT PIET PELLE WEER OP Z'N STERKE SNELLE GAZELLE.
EEN KOEBEEST ZIET NU PIETER GAAN EN KIJKT HEM WILD EN WOEDEND AAN.

lopende strip in Nederland. In latere herdrukken verviel zijn naam, werden de tekeningen gemoderniseerd en het taalgebruik aangepast. Maar het idee van Ko bleef gehandhaafd.

Propria Cures

De datering van dit beeldverhaal kon worden bepaald aan de hand van drie recensies. Eén in *Bloemendaalsch Weekblad* van 20 april 1912 en de andere – een week later – in het ANWB-orgaan *De Kampioen*. Dat het boekje besproken werd geeft al aan, dat het destijds als uniek werd ervaren. Zelfs het studentenblad *Propria Cures* was het niet ontgaan, dat er een nieuwe 'held' was opgestaan. Volgens dit blad was heel Amsterdam, nee heel Nederland, in de ban van deze kleine wielrijder.

In het nummer van 4 mei 1912 schreef redacteur **W. van den Ent** een ironisch commentaar: '... zo hoort men thans niet anders dan één smachtende zucht, één brekende snik: >>Piet Pelle op zijn Gazelle; op zijn Gazelle Pietje Pelle<< ... Piet Pelle, gij zijt ontegenzeggelijk groot.' Hij werd door *Propria Cures* uitgeroepen tot de Dierense held der Twintigste Eeuw. 'Ziet hem tronen op zijn ranke Gazelle, sneller dan het ros Beyaerd; zijn voeten in razende draaiing; zijn rug in een flauwe bocht, vormende een onberekenbare kromme; zijn grote, stoere, ronde kop fier geheven in een hoek van 45 graden schuins naar voren.'

(Blijft de vraag hoe Ko kennis heeft gemaakt met Gazelle in Dieren. Omdat een gedeelte van het Gazelle-archief verloren is gegaan, is dit niet bekend. Dit geldt ook voor de vraag of Ko de teksten zelf bedacht heeft. Het boekje vermeldt alleen dat de tekeningen van Ko Doncker zijn.)

Rookt nooit te vroeg

Na 1912 werd Ko geheel in beslag genomen door zijn schimmenspelen. Het ontwerpen en tekenen van reclamestrips raakte op de achtergrond, totdat hij de kans kreeg reclame en schimmenspel te koppelen. Die gelegenheid werd hem geboden door Salm's Sigarenfabriek te Haarlem, fabrikant van destijds bekende merken als Koggeschip, Jachten, Mac Kinley en Halve Maen. De firma Salm was begin 1917 op het idee gekomen, in navolging van een rage uit die tijd, ruilplaatjes bij haar producten te verpakken. In overleg met Ko Doncker werd een schimmenspel ontworpen, dat op plaatjes werd afgedrukt.

Doel was uiteraard de omzet te vergroten. De kinderen die ze verzamelden, zouden hun vaders aansporen sigaren van Salm te kopen. Het middel was – in tegenstelling tot wat verwacht mocht worden – een verhaal om de kinderen te waarschuwen tegen de gevaren van roken! Dit was een kolfje naar de hand van Ko. Hij vervaardigde op dit thema een schimmenspel met de titel *Rookt nooit te vroeg*.

De prentjes met een leerzame boodschap werden bij de sigaren gevoegd. Uiteraard kon er onderling geruild worden. Dubbele exemplaren konden ook naar Salm worden gestuurd. Met een opgaaf van de gewenste nummers, onder bijsluiting van een postzegel van 2 cent voor antwoord, werden dan de ontbrekende exemplaren toegestuurd.

De hoofdpersoon van het spel was Jantje van der Plas, die sigaren van zijn vader stal. Deze jongeman rookte zoveel, dat hij op school versuft de lessen volgde en als domkop door het leven ging. Ko had voor pakkende onderschriften gezorgd. Jantje werd als volgt aan de lezer voorgesteld:

Hier staat onze kleine Jan
te roken als een groot man.
Hij rookte wat hij kon grijpen
Sigaren, sigaretten en ook pijpen,

met de waarschuwing:

Zoodat ie zelfs zijn werk vergat
als hij wat te roken had.

Roken had bovendien invloed op de eerlijkheid. Getuige een plaatje waarop de moeder van Jantje de volgende onsterfelijke woorden uitspreekt:

Jantje van der Plas.

Je moet me geloven
Het personeel is aan het roven
Ik verdenk de vrijer van de meid
die komt hier vaak en rookt altijd.

De kinderen konden de plaatjes uitknippen en ze als schimmenspel vertonen. Voor de allerkleinsten was er een album om ze in te plakken. Zo ontstond een pedagogisch prentenboek. Dit schimmenspel bleek zo succesvol, dat de fabrikant het liet vergroten tot poppen van ruim 60 cm hoog. Deze poppen, voorzien van een rubber slangetje, konden 'echt' roken. Er werden plannen ontwikkeld om met dit schimmenspel op te treden. De opbrengst zou ten goede komen aan een goed doel.

In maart 1917 werd dit spel te Groningen voor het eerst vertoond. Maar het was tevens de laatste voorstelling. Op 7 april 1917, paaszaterdag, één dag na zijn verjaardag, overleed Ko Doncker aan de gevolgen van een nierziekte. Zo kwam precies tachtig jaar geleden een abrupt einde aan het kleurrijke leven van deze veelzijdige kunstenaar.

De tekst van dit artikel is ontleend aan het boek 'Ko Doncker 1874-1917' (ISBN 90-71976-11-4), uitgeverij Lenie Peetoom te Haarlem. Van dit boek zijn bij de uitgeefster nog enkele exemplaren voorradig.

Piet-Pellebeeld in Dieren

Medio augustus zal tijdens de Tweede Rhedense Fietsvierdaagse in Dieren het standbeeld van Piet Pelle worden onthuld. Het beeld wordt gemaakt door een kunstenaar uit de gemeente Rheden, waartoe ook Dieren behoort. Op dit moment zijn nog drie kunstenaars in de race voor het binnenhalen van de goed betaalde opdracht. Eind maart maakt de begeleidingscommissie van de kunstcommissie van Rheden bekend wie het kunstwerk mag uitvoeren. De nabootsing van Piet Pelle zal hoogstwaarschijnlijk in brons worden uitgevoerd. De enige echte eis die de kunstcommissie stelt, is dat het beeldwerk herkenbaar moet zijn als Piet Pelle. Een abstract plastiek is uit den boze. Piet Pelle is jarenlang het beeldmerk geweest van de Gazelle-fietsfabriek in Dieren. 'Het standbeeld komt dan ook in de onmiddellijke omgeving van de Gazelle-fabriek te staan', vertelt ***Cees van Wijk****, de onlangs met de VUT-gegane pr- en marketingmanager van Gazelle. 'Om precies te zijn: in de bocht van de Wilhelminaweg richting Spankerenseweg. Als de bewoners er ten minste geen bezwaar tegen maken. Wanneer het definitieve ontwerp bekend wordt gemaakt, begint namelijk de inspraakprocedure.' Van Wijk is lid van de begeleidingscommissie. Hij deelt verder mee dat het Velorama-museum in Nijmegen in de zomer een expositie over Piet Pelle en Gazelle organiseert. 'Ten tijde van de onthulling van het beeld leent het museum de tentoonstelling voor een paar dagen aan ons uit. Dan kunnen de deelnemers aan onze fietsvierdaagse deze expo bezoeken.'*

Het idee voor een standbeeld van Piet Pelle komt van de Rhedense wethouder ***Lammers****. Hij vond dat de verbondenheid van Dieren met de Gazelle-fabriek ergens tot uitdrukking moest komen. Een beeld van Piet Pelle zou deze verbondenheid gestalte kunnen geven, aldus de wethouder. Het college van B&W had er 25.000 gulden voor over; de Gazelle-fabriek zegde eenzelfde bedrag toe. Alleen de fractie van Groen Links verzette zich. Zij vond dat het standbeeld onvervalste reclame voor de fietsfabriek was en dat daarvoor geen gemeentegeld moest worden neergelegd. Het college achtte een Piet Pelle-sculptuur echter een geslaagd voorbeeld van een goede samenwerking tussen gemeente en het bedrijfsleven. Ook was door de landelijke bekendheid van het mannetje de symbolische waarde uitgestegen boven de reclamefunctie. Een beeld ervan paste daarom binnen het kunstbeleid van de gemeente, meende het college. Groen Links ging uiteindelijk maar overstag, zodat we – na het Flipjebeeld in Tiel en de toekomstige Bommel-op-een-sokkel in Den Bommel – een derde, door de strip geïnspireerd standbeeld in Nederland krijgen.*

RS

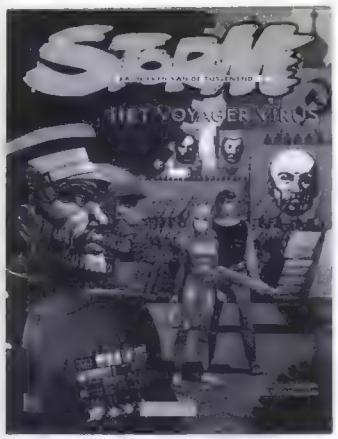

Storm. Kronieken van de Tussentijd 1: Het Voyager-virus

Kelly & Lodewijk
Big Balloon 1996
ISBN 90-542-5149-2
Prijs ƒ12,95 / Bfr.240
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Na de zijsprongen van series als *Blueberry* en *Lucky Luke* kon een spin-off van het Nederlands/Engelse kassucces *Storm* niet uitblijven. Het is een slimme zet van uitgeverij Big Balloon, die besefte dat deze melkkoe nog beter rendeert als tekenaar **Don Lawrence** wat vaker de verhalen van **Martin Lodewijk** van beelden voorziet. Of desnoods een ander.

Maar wie kan Lawrence' werk benaderen? Big Balloon zocht stad en land af naar een geschikte vakbroeder. Ten einde raad heeft men er maar één verzonnen: **John Kelly**. Want in feite luistert deze man, van wie Big Balloon de mythe zover voert dat zelfs de pers moet geloven dat hij echt bestaat, naar de naam **Dick Matena**. Matena heeft het striptekenen in full-colour geoefend met zijn reeks *Alias ego*. Nu heeft hij zich dus aan *Storm* gewaagd in de nieuwe reeks *Kronieken van de Tussentijd*.

Het is geen sinecure om in de voetsporen van Don Lawrence te treden. Lawrencé is geen overdreven begenadigd tekenaar, maar hij maakte heel wat jaren geleden de keuze om zijn platen te schilderen in plaats van te tekenen. Dat oogt bijzonder knap en draagt zijn zwerfkei bij aan het succes van *Storm*.

Matena heeft het zich enerzijds makkelijk gemaakt om in een succesvol project te stappen. Anderzijds, en dat is bewonderenswaardig, neemt hij het risico overladen te worden met karrenvrachten vol kritiek van de Lawrence-fans die vinden dat *Storm* verminkt wordt. De gifpijlen laat hij weliswaar richten op Engeland, waar de fictieve tekenaar/illustrator Kelly woont, maar zij zullen hoe dan ook door zijn ziel snijden.

Zoals dat gaat met het werken in andermans stijl, is de eerste kroniek – *Het Voyager-virus* – nog niet consistent. Kelly/Matena treft Storm en Roodhaar de ene keer beter dan de andere. In het eerste plaatje van bladzijde 22 is zij nagenoeg de Roodhaar zoals we haar kennen en in het eerste plaatje op de bladzijde ernaast een etalagepop. Toegegeven, zelfs Lawrence zit er regelmatig naast. De situaties zijn hier en daar rommelig. Onderaan bladzijde 42 lijkt het alsof Storm en Roodhaar zich met uitgestreken gezicht in staat van ontbinding bevinden. Maar het zijn details. Het tekenwerk past uitstekend in de traditie van Storm en staat eenzelfde oplage als die van Lawrence niet in de weg.

Omdat Matena zich moest schikken naar een stijl en personages overnam, is het logisch dat hij bij zijn eersteling krampachtig te werk ging. Maar wat Lodewijk betreft was dat nergens voor nodig. Het drukke gedoe en de ingewikkelde heisa van *Het Voyager-virus* schreeuwen hinderlijk om de aandacht. Terwijl een sobere maar boeiende verhaallijn als die van *De wentelwereld* uit *Kronieken van Pandarve* zo vanzelfsprekend verloopt en plezierig leest dat de lezer als vanzelf één en al aandacht is. Aardig is dat Lodewijk de aardse geschiedenis naar de toekomst vertaalt. Op de planeet Zialtab II heerst een totalitair regime van robots. Hun heerschappij grijpt terug op het communisme van Stalin. Storm en Roodhaar worden er met de haren bijgesleept als de eerste moet getuigen van de nadagen van het aardse kapitalisme. Dat had eigenlijk communisme moeten zijn, maar weten die robots veel? Deze vergissing komt de gestaalde kaders duur te staan.

NU

**

Kuifje: De Zwarte Rotsen

Hergé
Casterman 1996 (Reprint 1947)
ISBN 90-303-2968-8
Prijs ƒ33,90 / Bfr.630
(62 pagina's, kleur, s.k.)

In 1987 verblijdde Casterman zijn trouwe *Kuifje*-afnemers met een natuurgetrouwe reprint in kleur van de originele versie van de in de jaren '60 totaal hertekende Kuifjeklassieker *De Zwarte Rotsen* (ISBN 90-303-2993-9). Het colofon van deze uitgave vermeldde: 'Dit bijzondere album reproduceert de teksten en tekeningen uit de Nederlandse editie van 1947'. Ik heb die uitgave indertijd in *Stripschrift 216* (1987) besproken, daarbij van dankbaarheid vervallend in wanhoop, omdat ze niet alleen geen reprint bleek te zijn van de eerste Nederlandse uitgave, maar zelfs geen reprint van een hèrdruk van die oudste uitgave. 'Uitgeverijen? – zo besloot ik – Ik snap er hoe langer hoe minder van ...': ik kom daar verderop nog op terug.

Na tien jaar neemt Casterman nu revanche met een perfecte nieuwe reprint, die wel degelijk teruggaat op de originele Nederlandse uitgave. Voor de kenners, het is de versie die onder nummer 1.1a vermeld wordt in **Peter Ottens**' *De albums van Kuifje in concreto* (Delft 1992) met als prijsindicatie ƒ1200 (Matla 1993: Kuifj 1.6aa: ƒ1500). Dus mèt de oude spelling (De Vries en Te Winkel) en Zuidnederlandse zinswendingen en vocabulair, zoals 'Valschmunters! ... Ik meende niet dat ik zoo dicht bij het doel was ...' (pagina 49) of Kuifje over Bobbie: 'Dat dier bezit een bewonderenswaardigen speurzin; het heeft voor het ontdekken van misdadigers zijn weerga niet!' (pagina 11). Voeg daaraan toe dat deze nieuwste reprint nu ook nog eens op houthoudendachtig papier gedrukt is en men begrijpt dat uw recensent volmaakt gelukkig kan zijn. Maar helaas, volmaakt bestaat niet, dus toch nog een puntje van kritiek: het colofon van beide reprints is namelijk identiek, wat verwarrend is, terwijl de kenners het er bovendien echt wel over eens zijn dat het oorspronkelijke jaar van uitgave 1946 is. Meer wil ik er niet over zeggen, prachtig werk Casterman!

Tegelijkertijd verscheen ook een reprint van de eerste Franse kleurenuitgave van dit album (*L'île Noire*) met in het colofon de omschrijving 'Facsimilé de l'édition de 1943'. Uiteraard op de tekst na identiek aan de hier besproken reprint, maar dan wèl met de van de zwart/witdrukken zo bekende witte achterkant. Dat lijkt bijzonder, maar ook het origineel had deze achterkant.

Tijd om tenslotte toch nog even terug te komen op de recente Nederlandse reprint. In de uitgeverscatalogus Casterman Jeugd Najaar '96 staat deze reprint aangekondigd met een reproductie van het omslag van de reprint uit 1987 (!) met als omschrijving 'de uitgave zoals die in 1943 is verschenen'.

Doe daar dus niet aan mee: laat u door deze zaken niet misleiden en schaf deze reprint zonder meer aan. Er is bovendien haast bij, want er schijnen er maar 1500 van gedrukt te zijn.

**** HB

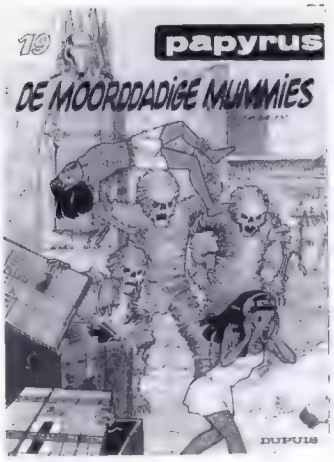

Papyrus 19: De moorddadige mummies

De Gieter
Dupuis 1996
ISBN 90-314-1807-2
Prijs ƒ8,95 / Bfr.165
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Van jongsafaan was **Lucien de Gieter** (Brussel 1932) al in de ban van de magie. Nauwelijks dertien jaar oud probeerde hij zijn eerste strip over vissen met magische krachten te slijten aan een uitgever. Nadat hij zich later enige jaren met industriële architectuur had beziggehouden (in 1958 verzorgde hij ondermeer de aankleding van de onderste Atomium-bol en enige andere paviljoenen op de wereldtentoonstelling in Brussel) bemoeide hij zich pas in 1961 weer met de strip. Een scenariowedstrijd, uitgeschreven door het weekblad **Robbedoes**, deed hem besluiten de redactie enige projecten aan te bieden. Artistiek directeur **Maurice Rosy** adviseerde hem te gaan tekenen. Na onder andere een jaar lang *De Smurfen* geïnkt te hebben, mocht De Gieter in 1966 zijn eerste eigen reeks opzetten: *Toot en Kli-Wong*. Datzelfde jaar startte hij ook de reeks die hem het succes zou brengen: *Papyrus*. Hoofdpersoon is de jonge visser Papyrus die leeft ten tijde van de farao's in Egypte. Getekend in een heldere semi-realistische stijl beleven hij en prinses Lief-er-Theti er diverse avonturen.
Het nieuwste *Papyrus*-verhaal – *De moorddadige mummies* – is alweer het negentiende deel uit de reeks. Evenals in de voorgaande achttien delen heeft De Gieter ook in dit avontuur magie en legenden verweven. Waren er in eerdere verhalen immense gevleugelde kevers, vierkoppige draken, de cobragod, de maangod en versteende monsters waartegen Papyrus ten strijde moest trekken, ditmaal zijn het mummies die hem dwarsbomen. Zijn opdracht luidt om de mummies van tien boogschutters van farao Sekenenre uit de mijnen van Ammamat te halen. Zijn magische zwaard wijst hem de weg naar de kelderverdieping van een oude tempel. Hier vindt Papyrus de zoekgeraakte Lief-er-Theti gekneveld terug in een lege sarcofaag. Weldra komen de echte vijanden tevoorschijn: mummies, die het op beide hoofdpersonen hebben voorzien. Maar hoe moeten zij worden bestreden? Zelfs Papyrus' magische zwaard staat machteloos. Slechts gouden pijlen kunnen hulp bieden ...
Het nieuwste *Papyrus*-verhaal is bepaald geen hoogvlieger binnen het oeuvre van De Gieter. Het verbeeldt weer de confrontatie goed-kwaad, waarbij de auteur zichzelf voortdurend herhaalt. Typische kinderhorror-elementen duiken steeds op. De Gieter bewijst nog steeds uitstekend te kunnen tekenen, maar het is jammer dat het scenario aan de zwakke kant is.

KS

**

Prairiehonden

Berthet & Foerster
Talent 1996
ISBN 90-5289-121-4
Prijs ƒ14,50 / Bfr.290
(56 pagina's, kleur, s.k.)

Uitgeverij Talent houdt zich hoofdzakelijk bezig met het publiceren van het werk van jong Belgisch talent, waarbij de Franstalige markt prioriteit heeft. Die is nu eenmaal een stuk groter dan de Nederlandstalige. **Ronnie Matton**, (ex-uitgeverij Blitz) is de drijvende kracht achter het groepje Belgische jonge honden. Hij schrijft zowat al hun scenario's en wil hun werk nogal eens, en dat zou hem ontzegd moeten worden, inkleuren.
Dit keer echter heeft de uitgeverij voor de gevestigde orde gekozen. Het boek *Prairiehonden* werd getekend door **Philippe Berthet** en geschreven door **Philippe Foerster**. Ogenschijnlijk gaat het over een *outlaw* die een met goud beladen lijk door de prairie sleurt, terwijl een bende premiejagers hem op de hielen zit. Maar aan het eind van het liedje blijkt het de leider van de premiejagers om het jongetje te doen dat de outlaw in zijn kielzog volgt. De ontknoping geeft op de valreep nog wat jeu aan het verhaal.
Want tot dan toe wordt de lezer onthaald op westernclichés als gevaarlijke stromen, aanrandingen, ratelslangen, omvallende bomen en valse Indianen, die als spanningverhogers over het lusteloze verhaal worden uitgezaaid. Het effect is hetzelfde als wanneer men een kale vlakte met kunstbloemen probeert op te fleuren. De chef van de premiejagers is trouwens een godsdienstwaanzinnige, nog zo'n cliché. En dat Calamity Jane dit verhaal via brieven aan haar dochter vertelt, is ook een manier om zonder een

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD
HART VER WAR MEND
ROTTERDAM

"DE STRIP-AAP"
IN- & VERKOOP STRIP-BOEKEN
KUIPERSDIJK 66
ENSCHEDE 053-4305261

strips, comics, games, curiosa
Yendor
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
tel. 010 433 17 10
fax. 010 411 38 54

echte aanleiding je strip interessanter te maken.
Ook in de cameraregie wordt gedaan aan bladvulling. Veel in- en uitzoomen op personages die maar wat staan te neuzelen, overbodige shots, een uitgerekte découpage. Berthet is een kundig tekenaar, maar verliest zich wel vaker in overbodige fratsen.
Helaas, doordat de eerste 46 pagina's van *Prairiehonden* zich moeizaam voortslepen alvorens men tot de alleszins acceptabele ontknoping komt, geldt in dit geval niet: eind goed, al goed.

NU

*

Vijftien en een 1/2 6

Kruis
Joop Wiggers 1996
ISBN 90-6337-095-4
Prijs ƒ8,95 / Bfr.160
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Vergelijking is de dood der dingen. Dat is een oud en waar gezegde. En het maakt het recenseren van een boek soms niet gemakkelijk. Neem nu het zesde deel uit de serie *Vijftien en een 1/2* geschreven en getekend door **Andrea Kruis**, inderdaad, de dochter van. Het hebben van een bekende vader is natuurlijk één, maar als je dan ook nog in zijn voetsporen volgt ... Voorbeelden te over van kinderen die dit probeerden, maar hopeloos faalden. Niet omdat ze slecht waren, maar omdat ze niet onder de roem van pa of ma vandaan kwamen.

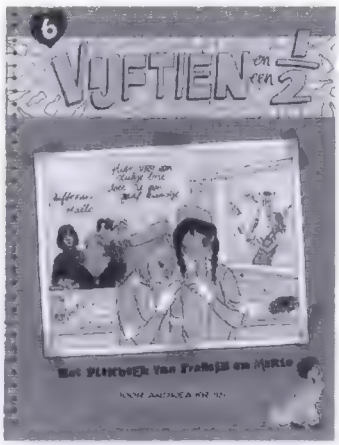

Andrea Kruis (1962) heeft zich dus ook op dit pad begeven. Niet alleen schrijft en tekent zij een gagstrip, maar ze koos ook nog eens voor eenzelfde soort strip als pa Kruis: de situatie-komedie. Het werk van pa Kruis behoeft denk ik geen verdere introductie, want me dunkt dat zijn Jan Tromp cum suis ruimschoots bekend zijn. Andrea koos voor een wat moderner opzet. De strip gaat over twee tienermeiden, Fransje en Marie, die proberen zonder al te veel kleerscheuren door hun puberteit heen te komen. De moeder van Marie woont samen met een vriend en dat levert gelijk de nodige grappen op rond een eventueel huwelijk. Daarnaast zijn er natuurlijk vriendjes – zo worden de meiden in dit album verliefd op Harm-Jan, die in dezelfde supermarkt als de beide dames een baan heeft – generatiekloven, verschillen tussen vrouwen en mannen en verder eigenlijk alles dat in en om het huis plaats vindt.

Maar dan komt toch pa Kruis weer om de hoek kijken. Met zijn *Jan, Jans en de kinderen* heeft hij zo'n duidelijke toon voor dit soort gezinsstrips gezet, dat hij niet meer te evenaren valt en *Vijftien en een 1/2* komt voor mij zeker niet boven *Jan, Jans* uit. Tijdens het lezen van dit zesde deel kwam toch steeds weer Jans bovendrijven. Deels doordat Andrea met haar tekenstijl tegen die van pa aanleunt (waarbij elk decor en voorwerp dat niet direct nodig is wordt weggelaten) maar ook qua verteltechniek. Bij veel grappen zou je zo Jeroentje, Catootje en Karlijn in kunnen voeren. Bij voorbeeld in grap 251 waar Marie, Fransje en Harm-Jan in de tuin van de zon zitten te genieten. De meiden zijn luchtig gekleed, terwijl Harm-Jan er lekker warm bijzit. De meiden vinden natuurlijk dat hij zich moet uitkleden om een beetje bij te kleuren, maar daar schrikt deze jongeman van terug. Pa biedt hem een korte broek van hemzelf aan en uiteraard trekt deze te grote en te truttige broek een enorm lachsalvo. Uiteindelijk neemt pa de geplaagde weer mee om voetbal te gaan kijken. Nu ja, vul ze maar in. Of de grap over de stoofpeertjes waar moeders die morgen komt eten zo gek op is (254) waar je zonder meer Jan en Jans in kunt vullen.
Desondanks is de strip *Vijftien en een 1/2* populair te noemen. Al sinds 1989 verschijnt ze wekelijks in de *Margriet* en de albums vinden gretig aftrek. Maar ja, die vergelijking, hè.

RvdN

**

Hartenvreter 1: De bonte pop

Hartenvreter 2: Het spel der spiegels

Andreae & Gallie
Casterman 1996
ISBN 90-303-3201-8 (deel 1)
ISBN 90-303-3202-6 (deel 2)
Prijs ƒ24,25 / Bfr.450
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Het komt te vaak voor dat een schrijver denkt dat een scenario voor een fantasystrip eenvoudig te maken is, zolang hij maar een boek als *In de ban van de ring* of *Karel ende Elegast* op zijn nachtkastje heeft liggen. Of dat een fantasyscenario al acceptabel is, zo lang hij het maar ingewikkeld maakt met een portie vreemde wezens, een krop integere helden en een roedel bizarre landschappen. Daarom is het

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod strippposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078 6142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht, 078 6310800)

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat
In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen
Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

zo fijn als af en toe een verlichte geest het lef heeft om zelf creatief te zijn, om niet uit te zijn op een makkelijk succes en de durf heeft iets te maken dat wellicht geen commercieel succes zal worden, maar wel authentiek is en bovenal een ander thema heeft dan een zoveelste zoektocht.

Mathieu Gallie is niet zo'n scenarist. Hij laat zijn hoofdpersoon Benjamin vertrekken naar een kermisstad om een vlinder te vinden. In die stad zijn kinderen niet welkom met als gevolg dat de jonge held wrede clowns achter zich aan krijgt en in levensgevaarlijke situaties verzeild raakt. Het concept van de kermisstad is leuk gevonden door Gallie. Dat Benjamin daar naar toe moet om iets te vinden is daarentegen behoorlijk afgezaagd. En dat de stad als excuus wordt opgevoerd om weer allerlei eigenaardige bewoners te introduceren is buitengewoon flauw. De stad lijkt eerder op een vertelmiddel dan een logische decor. Gallie melkt hem uit om steeds weer iets nieuws te introduceren terwijl het verhaal stagneert.

Jean-Baptiste Andreae heeft prachtig vorm gegeven aan Gallies concept van de kermisstad. Hij weet te imponeren met zelfverzekerde, overtuigende realistische tekeningen, subtiel kleurgebruik en mooie camera standpunten. Hij blijkt een veelzijdig artiest die er redelijk in slaagt de clichématige aspecten van het scenario te verbloemen door zich vooral op de mooie vondsten erin te werpen. Andreae maakt de kermisstad onvergetelijk en de karakters sterker dan ze in feite zijn. Daardoor steekt het album al met al nog nèt boven de middelmaat uit.

HW

**

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****** grote klasse!**
***** goed**
**** redelijk**
*** slecht**
o abominabel

VIDEO

A Goofy Movie

Buena Vista Home Entertainment
1997
Bestelnummer 3745116
Prijs ƒ39,95 / Bfr.799
(±74 minuten, Alle leeftijden)

Stel je voor: Je ploft nietsvermoedend met de hele familie op de bank, duwt een cassette in de videorecorder en verwacht 80 minuten niets-aan-de-handbetovering van Disney. Het gewone lekkere ouderwetse werk over onrecht aangedane lieve dieren, boze stiefmoeders en heldhaftige prinsen. En dan krijg je een verhaal over een generatiekloof! Met echte geloofwaardige karakters! En eigentijdse thema's! Dat is precies wat er gebeurt als je *A Goofy Movie* opzet.

Goofy's zoontje Max doet van alles om een meisje te krijgen. Dit lijkt hem aardig te lukken, maar het levert wel problemen met de schoolleiding op. Om één en ander op te lossen neemt Goofy Max mee op een vakantietrip. Max heeft daar totaal geen oren naar, want wat is nou sukkeliger dan met je vreemde vader op vakantie te gaan. Dat zal zijn meisje maar saai vinden. Daarom moet Max kiezen tussen zijn vader en het meisje.

Een daverende film is het gevolg waarin niet alleen de leuke actie en verliefdheid hoogtij viert, maar vooral de karakters van zoonlief, de vader en diens buurman tot allerlei aardige verwikkelingen leiden. Ondanks al hun goede bedoelingen zijn er heel wat problemen op te lossen. Dit maakt *A Goofy Movie* buitengewoon boeiend, herkenbaar en verrassend. Wellicht is deze film na *Fantasia* de eerste avondvullende tekenfilm die zowel jong als oud kan bekoren. Een unieke rolprent!

HW

***

EN VERDER...

– ***Alexis 4: Nemo*** *(Oleffe/Jaradin, Lefrancq). De nieuwe scenarist Michel Oleffe laat ex-fotomodel Alexis in dit album definitief kiezen voor een loopbaan als avonturier. Bovendien heeft hij een overdadige hoeveelheid snelle actie geïntroduceerd. Daarmee is de geloofwaardigheid van deze strip in één klap verdwenen. (HW)* **

– ***Bob Morane 31: De ring van Salomo*** *(Vernes/Coria, Lombard). Een verkapt archeologisch schatgraversavontuur vol met vlakke karakters. Dit boek had ook twintig jaar geleden kunnen zijn verschenen en dan nog was het niet bijster origineel geweest. (HW)* *

– ***Joop Klepzeiker 1*** *en* ***2*** *(Schreurs, Loosz). Fraai uitgevoerde herdrukken van de eerste grappen rond de vermaarde antiheld. De vieze humor en de plastische tekeningen hebben na alle jaren nog niets aan kracht ingeboet. (HW)* ***

– ***Kroost 1: Zo is het toch?*** *(Carabal, Dupuis). Vervelende reeks pogingen tot humor rond kleine verwende opgroeiende kotertjes die het leven van hun liefhebbende ouders zuur, maar bij vlagen ook heel waardevol kunnen maken. (HW)* *

– ***De mini-mensjes 33: Twintigduizend mijl onder de aarde*** *(Seron, Dupuis). Ver onder de zeebodem vechten twee stammen van verschillende wezens een eeuwige oorlog uit. Dankzij de tussenkomst van de stripheldjes komt dit conflict tot een daverende finale. Zeer onderhoudend. (HW)* **

– ***Sarah Spits 12: De reuzenmieren*** *(Wasterlain, Dupuis). Een reis naar een eiland waar bedreigde reuzeninsecten leven. Ecologisch zeer verantwoord maar vreselijk voorspelbaar en ontoelaatbaar saai. (HW)* *

– ***Titia en Pijpelijn 1: Stoepheet*** *(Hardy/Yann, Dupuis). Herdruk van zeven jaar geleden verschenen grappen rondom twee stoephoeren. De wereld die erin geschetst wordt is een stereotype, maar dat neemt niet weg dat Yann er nog behoorlijk komische situaties in weet neer te zetten. En de tekenstijl van Hardy leent zich buitengewoon goed voor het onderwerp. (HW)* **

– ***Titia en Pijpelijn 2: Venus, vidi, vici*** *(Hardy/Yann, Dupuis). De tekenstijl van Hardy lijkt wat cleaner te zijn geworden ten opzichte van het eerste album. Dit neemt een beetje het vunzige karakter van de strip weg. Desalniettemin valt er genoeg te lachen. (HW)* **

– ***Yakari 22: En de woeste tornado*** *(Derib/Job, Casterman). Met een ingetogen gebruik van beeld en tekst weten Derib en Job toch een prachtig verhaal neer te zetten met boeiende karakters en een fraaie thematiek. Een prachtig staaltje stripvertelkunst dat niet alleen kinderen zal bekoren. (HW)* ***

– ***Zwart bloed 2: De weg van de haat*** *(Vrancken/Desberg, Lombard). Een historisch liefdesverhaal over standpunten rond de koloniale slavernij en de strijd die daaruit voortvloeit. Soms wat zoet, maar desondanks een aanrader. (HW)* ***

Leever en Van Die in Tros Kompas

De omroepbladen hebben de stripmakers ontdekt. In het blad *Veronica* publiceren **Henk Kuijpers** (zij het al een tijdje) en **Dick Briel** (*Professor Palmboom*), in KRO's *Microgids* staan gerecyclede bijdragen van **Gerrit de Jager** (*Bokkies & Bokkies*) en *Tros Kompas* heeft sinds begin dit jaar de strip *Gemengd dubbel*, van **Gerard Leever** en **Jan van Die**. Het is een familiestrip waarin wekelijks een knipoog naar actuele ontwikkelingen wordt gegeven.

De term 'gemengd dubbel' slaat op de gezinssituatie waarbij een man en een vrouw hertrouwd zijn en allebei een kind mee hebben genomen uit een eerder huwelijk. Het gaat om Anton en zijn dochter Roxanne en Rosita en haar zoon Reggi. 'Gemengd dubbel' slaat ook nog eens op het feit dat het een multicultureel gezin is. Het gezin wordt gecomplementeerd door het hondje Animo, een witte uitvoering van Dopie, de vorig jaar overleden huisvriend van de Leevers (zie Stripschrift 293).

Jan van Die schrijft de scenario's, Gerard Leever is verantwoordelijk voor het tekenwerk. 'De Tros zocht een strip voor *Tros Kompas* en nam eind 1996 contact op met Big Balloon', vertelt Leever. 'Die gaf onze namen door. Wij zijn met elkaar om de tafel gaan zitten, waarbij de Tros aangaf geïnteresseerd te zijn in een strip over een gezin. Jan is uiteindelijk met *Gemengd dubbel* op de proppen gekomen. Daarna was het hard doorwerken, want de strip zou vanaf nummer twee van dit jaar in het blad komen. Na de eerste afleveringen hebben we nog wat wijzigingen doorgevoerd, waaronder een paar naamsveranderingen. Zo heette Roxanne in de introductie bij de eerste aflevering nog Petra en Animo Westie.'

Inmiddels moet Leever iedere week behoorlijk aanpoten met, naast *Gemengd dubbel*, vaste strips in *Taptoe* (*Oktoknopie*) en *Suske en Wiske Weekblad* (*Dik van Dieren en zo*). 'Ik vind het daarom geen bezwaar dat ik bij deze nieuwe strip alleen de tekeningen voor mijn rekening neem. Vroeger werkte ik met Jan van Die samen aan *Kanaal 13*, maar ik heb geen tijd meer om me intensief met het schrijven te bemoeien.' Via via hoort Leever dat de strip goed ontvangen is. 'Ik krijg zelfs felicitaties over de post van mensen die ik helemaal niet ken. Het lezerspubliek van *Tros Kompas* is weliswaar minder in strips geïnteresseerd dan dat van *Sjosji*, iedere week valt onze strip toch bij zo'n 600.000 mensen op de mat. Een aangename gedachte.'

RS

Suske en Wiske op stripzegels

In de week van verschijnen van dit nummer van *Stripschrift* brengt PTT Post twee *Suske en Wiske*-postzegels van 80 cent uit. Evenals bij de *Ollie B. Bommel*zegels van vorig jaar, zitten de zegels op één velletje en vormen daarmee – volgens de difinities van Tante Pos – een stripverhaaltje. Het blokje zal in tweemiljoenvoud onder de loketten doorglijden.

De *Wat?*-zegel met Suske, Wiske, Tante Sidonia en (natuurlijk) Lambik, is tevens te koop in een velletje van tien stuks dat voor langere tijd verkrijgbaar zal zijn. Het ontwerp van beide zegels is van de Haagse ontwerpers **Just van Rossum** en **Erik van Blokland**. Naast het gebruik van diverse bekende ingrediënten uit de *Suske en Wiske*-albums, hebben deze ontwerpers – volgens het persbericht – de waarde-aanduiding zèlf verzonnen. Uiteraard zullen er ook weer afgeleide producten te koop zijn, zoals de Ecubrief en de Telebrief.

Waarom PTT Post met de keuze van de Belgische strip *Suske en Wiske* als stripzegelonderwerp impliciet voorbijgaat aan mogelijke Nederlandse strips als *Sjors en Sjimmie*, *Doorzon*, *Paulus de Boskabouter*, *Eric de Noorman* en *Dick Bos* – strips die allemaal zeer herkenbaar zijn voor het grote publiek – blijft een groot raadsel.

AvO

Storm in Heavy Metal

In het januari-nummer van het Amerikaanse stripblad *Heavy Metal* staat een compleet verhaal van *Storm*. Het betreft een Engelse vertaling van *De levende planeet*. Volgens scenarist **Martin Lodewijk** heeft Big Balloon via een buitenlandse agent een aantal Storm-verhalen aan het blad kunnen verkopen. Waarschijnlijk zullen in de loop van dit jaar nog *De doder van Eriban* en *De wentelwereld* in *Heavy Metal* verschijnen. Ook deze verhalen worden in zijn totaliteit in een nummer

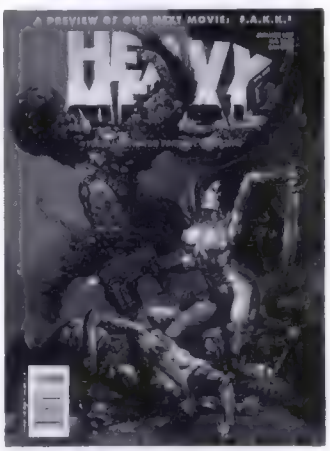

afgedrukt. Een logische volgorde zit er niet in, vertelt Lodewijk. 'Gekozen is voor de meest spectaculair ogende verhalen. Wat ook een rol heeft meegespeeld is dat ik van sommige verhalen nog een in het Engels geschreven scenario in mijn bezit had. Die heb ik ooit naar **Don Lawrence** gefaxt. Die verhalen zijn eenvoudig te plaatsen. Bij andere verhalen gaf ik de scenario's mondeling aan Don door via de telefoon. Verder zijn de eerste twee delen van de Pandarve-cyclus al een keer in het Engels uitgekomen. Dus die hoef-

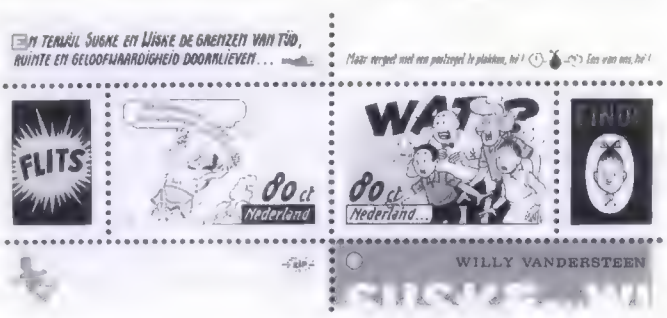

den van ons niet opnieuw gepubliceerd te worden.'
Lodewijk voelt zich niet echt vereerd vanwege de plaatsing in het tijdschrift. '*Heavy Metal* heeft wel een bepaalde status in de stripwereld, maar het spreekt mij minder aan dan een blad als *(A suivre)*. Maar, om misverstanden te voorkomen, ik vind het wel ontzettend leuk dat *Storm* er in staat.'

RS

Iris stopt

Het Nijmeegse stripblad 'Iris' stopt ermee. Dit liet redacteur **Branco Collin** onlangs via het Internet weten. Volgens hem was het blad een 'slopende affaire' waar enkele redactieleden al langer mee willen stoppen. Er zal nog één nummer verschijnen, maar deze vijftiende *Iris* zal dan ook de laatste worden. En dat is vreselijk jammer, want *Iris* was een bijzonder blad waarin met veel enthousiasme werd voortgeborduurd op de traditionele Europese stripvorm met allerlei aantrekkelijke en lekker leesbare strips als gevolg. Enkele bekende auteurs die erin publiceerden zijn **Gnoe**, **Maaike Hartjes**, **Mark Retera**, **Reinder Dijkhuis**, **Michiel van der Pol** en **Marc van der Holst**. Laten we hopen dat snel er weer een nieuw podium komt waarop deze talenten zich gezamenlijk kunnen waarmaken ...

HW

Zwaar weer voor Semic Juniorpress

Uitgever Semic Juniorpress kan het hoofd nauwelijks boven water houden. Het bedrijf is aan het reorganiseren, waarbij een aantal medewerkers de wacht is aangezegd. Op dit moment bevindt de uitgeverij zich middenin de afronding van de ontslagprocedures. Om hoeveel mensen het gaat, wil Juniorpress niet zeggen.
Volgens eindredactrice **Ans Loos** loopt het bij Semic Juniorpress al drie jaar niet goed. Het betreft niet alleen comics, maar ook andere uitgaven, zoals puzzelbladen, agenda's enzovoort. Vooral vorig jaar werd behoorlijk verlies gedraaid. Hoe groot het verlies was, wil Loos niet kwijt. Wel bleek het voor de Scandinavische moedermaatschappij Semic aanleiding te zijn om zich terug te trekken. 'Wij hadden de keus.', vertelt Loos. 'Of stoppen, of in afgeslankte vorm doorgaan. Onze keuze viel op de laatste optie. Wij staan nu op eigen benen en gaan als Juniorpress met een beduidend kleiner programma door. Dat houdt ook in dat we een aantal medewerkers moesten ontslaan.'
Semic Juniorpress trachtte in de afgelopen jaar het tij te keren door het assortiment uit te breiden met diverse comic-titels. Nu dit niet aangeslagen is, is er flink geschrapt. Ondermeer reguliere uitgaves van *Batman*, *Superman* en *X-mannen* zijn al uit de winkels verdwenen. Binnenkort ontvangen alle relaties een brief van Juniorpress waarin een toelichting wordt gegeven op de gang van zaken.

RS

Stripfestival Middelkerke

Tijdens het Milky Way Stripfestival in Middelkerke (België) hebben **Marc Sleen** en zijn jubilerende strip *Nero* een centrale rol toebedeeld gekregen.
Zo komt er onder andere een grote *Nero*-tentoonstelling met meer dan 40 decors, waarbij een speciale plaats zal worden ingeruimd voor de India-trilogie. Verder worden er drie oudere Nero-uitgaven heruitgebracht met een nieuwe kaft, waaronder het legendarisch *Het B-gevaar*. Het Gouden Potlood wordt uitgereikt aan Sleen (in het casino) en er wordt een arduinsteen met een Nero-afbeelding gelegd in de Kerkstraat van Middelkerke.
Als voorbode van het festival, zal er in de Paasvakantie een striptweedaagse plaatsvinden. Daar wordt het stripalbum *De parel in de lotusbloem* van **Paul Geerts** in een luxe editie (met een nieuwe cover) gepresenteerd.

JW

30 JAAR

OPROEP...

In het najaar van 1997 viert Het Stripschap haar dertigjarig bestaan. Dit hopen wij te kunnen doen met het uitbrengen van een speciaal stripalbum, voorzien van niet alleen strips, maar ook van een overzicht van Het Stripschap in de afgelopen 30 jaar.

Speciaal voor deze uitgave zijn wij op zoek naar mensen die bijzonder (beeld)materiaal voor ons hebben.

Als u materiaal heeft wat wij kunnen en mogen gebruiken laat het ons dan even weten. Stuur het nog niet op (tenzij u het niet terug wilt hebben, dan gaat het ons archief in).

Wanneer u materiaal heeft, of meer informatie wilt neem dan contact op met ons secretariaat: Willem Naber
telefoon (026) 333 70 29 / fax (026) 334 31 00
E-mail schpsecr@pi.net

HET STRIPSCHAP

Beurzen

Het is weer lente! En dat is een prima gelegenheid om er weer eens lekker uit te gaan. Aan de hoeveelheid stripevenementen zal het niet liggen. Die zijn er nu volop!
Allereerst is er de negende Delftse stripdag op 31 maart, georganiseerd door stripboekhandel Bul Super en zalencentrum Delftstede. Er zal een grote ruilbeurs zijn, een expositie van inzendingen op een tekenwedstrijd en een grote veiling. Aanwezige tekenaars zijn **Robert van der Kroft** en diverse auteurs van *Incognito*, *Chaos* en uitgeverij Talent. Dit laatste heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de uitreiking van de Gouden Balloon, want die gaat dit jaar naar **Ronny Matton** voor zijn baanbrekende stripuitgaven bij die uitgeverij.
De Delftse stripdag wordt gehouden in zalencentrum Delftstede aan de Phoenixstraat 66 in Delft van 10 tot 17 uur. De toegangsprijs is *f*6 (±Bfr.120) voor volwassenen en de helft daarvan voor kinderen.
Info: Peter Ottens, (+31)(0)15-2126097.
Het tweede evenement is iets ongebruikelijker; op 19 april organiseert uitgeverij Wonderland Half Vier Produkties ter gelegenheid van de verschijning van het vierde deel van de serie *Jackson* – die vroeger in het fonds van Lombard zat – een Stripwesternhappening. Iedereen die zich hiervoor speciaal verkleedt maakt kans op een originele tekening van Jackson. Er zullen diverse westernstripmakers aanwezig zijn waaronder **Marc Renier** (*Jackson*), **Yves Swolfs** (*Durango*) en **Léo** (*Trent*). Iedereen is welkom in Wonderland aan de Paardsdemerstraat 19 in Hasselt.
Info: (+32)(0)11-228200.
En op 17 mei kan de vijfde grote stripbeurs van Den Bosch in de Brabanthallen bezocht worden. Ook hier zijn de stands, een veiling en de verschijning van een aantal tekenaars de belangrijkste onderdelen van het programma. Kinderen mogen gratis naar binnen, pubers en volwassenen betalen een knaak.
Info: Peter van der Heijden, (+31)(0)40-2521009.
Amsterdam is op 25 mei het middelpunt van stripminnend Nederland. Dan organiseert striphandel Obelix een stripzondag in de Kinkerstraat. Er zal een expositie zijn in het tramgebouw aan de Tollensstraat en kinderen kunnen meedoen aan een tekenwedstrijd. Bovendien zal er naast allerlei andere activiteiten nog een Magictoernooi worden gehouden. De entree is gratis.
Info: Kinkerstraat 162-164, 1053 EH Amsterdam. (+31)(0)20-6855100.
En tot slot kan er al gemeld worden dat er op 14 en 15 juni weer een kleine stripbeurs zal zijn in de Darling Market in Rijswijk. Deze zit aan de Volmerlaan 12, vlakbij het station.
Veel plezier!

HW

De Achterwerk-artiest

Elke week kunnen kinderen een zelfgemaakte strip opsturen naar de *VPRO-gids* voor de rubriek 'De Achterwerk Artiest' op de Achterwerkpagina. De rubriek is ook op televisie te zien, waar de strips in animatie zijn omgezet. Dit tv-programma – populair bij kinderen èn volwassenen – heeft nog ruim tien afleveringen te gaan. Iedere zaterdagavond om tien over zes is de Achterwerk-artiest bij VPRO's Villa Achterwerk te zien. De strips die gebruikt zijn, hebben niet in de VPRO-gids gestaan.
Bedenkster van het tv-programma is **Nicky Meijerman**, die regelmatig voor de VPRO-televisie werkt. 'De strips in de VPRO-gids behoren tot mijn favoriete leesvoer. Ze zijn zo leuk omdat kinderen een andere manier van vertellen hebben en een ander gevoel voor humor dan volwassenen. Zelf maakte ik vroeger ook strips.' Meijerman vatte het plan op om iets met die strips te doen. Haar

voorstel aan de VPRO was om van de strips animatiefilms te maken en die op tv uit te zenden. 'De VPRO ging akkoord, maar wilde wel een paar aanpassingen. Zo moest een animatie voorafgegaan worden door een kort interview met de tekenaar over het waarom van de strip. Ook stelde de omroep voor dat de kinderen zelf de stemmen inspraken voor de animatie. Daar had ik absoluut geen problemen mee, want ik vind het belangrijk dat kinderen bij zo'n programma worden betrokken.'

Animatie was een logische keuze omdat Meijerman tijdens haar opleiding – Rietveldacademie met als specialisatie audiovisuele vormgeving –

Nicky Meijerman.

en haar werk geregeld met animatie in aanraking kwam. Bij het maken van de Achterwerk-artiest heeft ze echter het omzetten van de strips naar animatie uitbesteed aan **Marco Vermaas**. 'Tijdgebrek. Ik ben van augustus tot en met december vorig jaar bezig geweest met de uitwerking van het concept. Ik heb aan vijftig kinderen gevraagd hun stripverhalen in te sturen. Daar zaten overigens ook inzendingen bij van kinderen die deze niet naar de VPRO-gids hadden gestuurd. Om ervoor te zorgen dat niet alle strips uit één hoek kwamen, benaderde ik zelf kinderen om mee te doen. Uiteindelijk zijn er dertig strips geselecteerd. De inhoud ervan is zeer verschillend: het zijn waargebeurde verhalen, moppen of fantastische belevenissen. De leeftijd van de inzenders varieert van 8 tot 16 jaar, waaronder twee paar co-auteurs: één strip werd gemaakt door een tweeling, een andere door een broer en zus.'

De deelnemers werd vervolgens gevraagd om van hun strip tien tekeningen te maken met losse achtergronden. 'Die waren nodig omdat wij 'cut out animaties' zouden maken.' licht Meijerman toe. 'Ik vernam later dat kinderen daar de grootste moeite mee hadden. Ouders werden al snel ingeschakeld om hulp te bieden.'

De Achterwerk-artiest duurt in totaal drie minuten, met een korte leader, het interview en de animaties van elk 1 minuut en een eindknipoog. Meijerman interviewde zelf de kinderen en voerde de eindregie. Wel had ze ook nog hulp van **Richard Langendijk** (geluid, animaties) en **Ella Jongenotter** (decors, interviews). 'Al met al was het een hele klus, maar ik heb ervan genoten,' zegt Meijerman. 'De VPRO kreeg stapels post van kinderen die ook mee wilden doen. Of ze schreven dat ze alleen maar naar de Achterwerk-artiest keken.'

RS

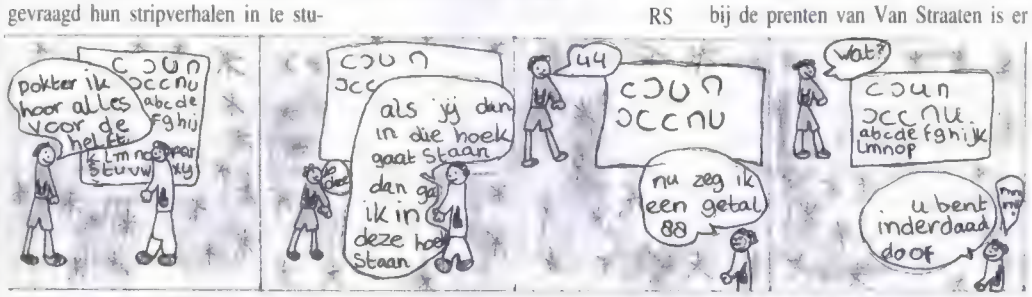
pokker ik hoor alles voor de helft
als jij dan in die hoek gaat staan dan ga ik in deze hoek staan
44
nu zeg ik een getal 88
wat?
u bent inderdaad doof

STRIP PAULINE GOEMANS (8 JAAR)

Cartoonkaarten

Als je iemand een kaartje wil sturen kun je natuurlijk naar een horecagelegenheid gaan om daar wat gratis exemplaren uit de rekjes te halen. Voor mensen die meer geld en stijl hebben is er ook nog een andere mogelijkheid; in de betere boekwinkels liggen nu twee setjes van elk twaalf kaarten met cartoons van **Stefan Verwey** en **Peter van Straaten**. De set van Verwey draait helemaal om het thema boeken. In de grappen komen herkenbare situaties voor als op het vakantie meegenomen bibliotheekboek dat onder het strandzand zit en de zieke die door de werkende jaloers wordt aangekeken omdat hij nu tijd heeft om een boek te lezen. De set van Van Straaten draait hoofdzakelijk om de relatieproblematiek. Zoals zo vaak bij de prenten van Van Straaten is er om een enkel plaatje met het grootste gemak van de wereld een hele geschiedenis te verzinnen. Prachtig kijkwerk dus!

De twee setjes *Hou je nog van me?* en *Hoe open ik een boek?* kosten per stuk *f* 14,90 / Bfr.298 (inclusief kartonnen mapje), ze zijn uitgegeven door de Harmonie en de ISB-nummers zijn 90-6169-540-6 (Van Straaten) en 90-6169-536-8 (Verwey).

HW

Kuifje: Het geheime avontuur

Op woensdag 2 april aanstaande vindt in Theater De Balie het literaire programma *Kuifje: Het geheime avontuur* plaats. Tal van bekenden uit de kunstwereld en het literaire circuit geven hun visie op *Kuifje*, of op bepaalde personages uit de strip. Zo bespreekt publiciste **Marjo van Soest** de meerwaarde van de onlangs bij Meulenhoff verschenen biografie over **Hergé** van **Pierre Assouline**. Verder leveren **Elmer Schönberger**, **Oek de Jong**, **Josien Laurier**, **Rudi Fuchs** en **Kamagurka & Herr Seele** bijdrages over respectievelijk Bianca Castafiore, Bobbie, professor Zonnebloem, kapitein Haddock en Jansen en Janssen.

Het programma wordt muzikaal opgeluisterd door een zangeres die de *Juwelenaria* zal vertolken. Organisator van de avond is de Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (SLAA), in samenwerking met uitgeverij Meulenhoff.

SLAA-medewerker en Kuifje-liefhebber **Ward Wijndelts** wilde, naar aanleiding van de biografie van Assouline, een avond organiseren waarop dieper ingegaan zou worden op het thema 'Hergé en Kuifje'. Er moest een link worden gelegd tussen de strip en de literatuur en kunst. In eerste instantie benaderde hij Assouline voor het geven van een lezing. De Fransman – druk doende met de samenstelling van alweer een nieuwe biografie – bedankte voor de eer. 'Vervolgens heb ik een opzet bedacht, waarbij aan de ene kant serieus wordt ingegaan op Hergé en Kuifje, maar waar aan de andere kant ook amusement wordt geboden. Leuk en leerzaam is het uitgangspunt,', aldus Wijndelts.

Kaarten voor *Kuifje: Het geheime avontuur* kosten *f*12,50 / Bfr.250 of *f*10 / Bfr.200 (CJP/65+/Stadspas). Telefonisch reserveren kan via (+31)(0)20-5535100. Theater De Balie bevindt zich aan het Kleine-Gartmanplantsoen 10 in Amsterdam.

Meer info: SLAA, (+31)(0)20-5535137.

RS

The Spirit keert terug

Comic-uitgeverij Kitchen Sink blaast nieuw leven in *The Spirit*. **Will Eisner** wilde zelf geen nieuwe afleveringen meer maken, maar gaf wel zijn fiat aan het plan van Kitchen Sink om de comic voort te laten zetten door andere stripmakers. Het eerste nummer zou inmiddels verschenen moeten zijn. In latere nummers is, naast de Spirit-verhalen, ook ruimte voor andere strips.

Eisner vertelde tijdens het festival van Angoulême dat hij de afgelopen jaren voortdurend is gevraagd om opnieuw met *The Spirit* te beginnen. 'Maar van mij hoeft dat niet meer. Dan krijg je reacties in de trant van 'vroeger was Eisner beter'. Als compromis ben ik akkoord gegaan met het voorstel om anderen uit de comic-wereld nieuwe afleveringen te laten maken. Al heb ik wel als eis gesteld dat de integriteit van *The Spirit* niet in gevaar mag komen. Het moet geen totaal andere strip worden.'

Tot Eisners verbazing bleken allerlei coryfeeën geïnteresseerd te zijn in deelname aan dit project, zoals **Frank Miller**, **Dave Gibbons** en **Neil Gaiman**. 'Miller belde mij zelfs op en zei dat hij zenuwachtig was over de beoordeling van zijn voorstel voor een

verhaal. 'Ach', antwoordde ik toen, 'Maak je niet druk. Zolang je met *The Spirit* niet omgaat zoals je met *Batman* bent omgegaan, is alles in orde ... You're a dead man!'.'

Eisner deelde in Angoulême ook mee dat er plannen zijn om een Spirit-film te maken. De rechten zijn inmiddels verkocht aan de productiemaatschappij die ook rechten van de *Batman*-films in haar bezit heeft.

RS

STRIPS IN EIGEN BEHEER

Barbaraal 2

Een lekker dik pak papier vol met alleraardigste strips. Dat is dit tweede nummer van het door **Barbara Stok** gemaakte *Barbaraal*. Het mag ondertussen bekend worden verondersteld: Stok maakt biografische strips die geen enkel persoonlijk onderwerp uit de weg gaan. Zij heeft een functionele tekenstijl en weet prachtig met tekst te werken. Het dagboekachtige karakter van haar strip maakt samen met haar ongecompliceerde benadering van onderwerpen als seks, vriendjes en studie dat je als lezer het gevoel krijgt in haar leven te worden gezogen. Toch wordt dit nergens gênant, want Stok doet

nergens moeilijk over, dus waarom zou je dat als lezer dan wel doen?

Barbaraal nummer 2 bestaat voor het grootste deel uit het 40 pagina's tellende verhaal *Pieter* waarin de hoofdrolspeelster worstelt met allerlei zaken die slecht lijken af te lopen, maar die ondanks dat in een belangrijke zelfoverwinning resulteren. Daarnaast zijn er enkele lezersbrieven in het boekwerk opgenomen, onder andere van **Marcel Ruijters**, **Marc van der Holst** en **Steven de Rie**. Verder zijn er nog een paar korte verhalen die qua amusementswaarde zeker niet onder doen aan het lange verhaal *Pieter*. En voor liefhebbers van takkeherrie is bij deze *Barbaraal* een single bijgevoegd van de Amerikaanse band *Melvins*. Leuk!

Info: Postbus 1012, 9701 JA Groningen.

Impuls 15

Het is natuurlijk bijzonder aardig dat de redactie van dit tijdschrift de lezers al sinds enkele nummers steevast op een bijlage trakteert die de vorm heeft van een boekje. Deze keer lijkt *Impuls* echter een bijlage van de bijlage. De echte bijlage is het boekje *It's a pity!* van **Victor Zilverberg**, **Lapis Lazuli** en **Adri van Kooten**. Het is twee keer zo groot als de voor deze gelegenheid in omvang gehalveerde *Impuls* en het vertelt een warrig verhaal met wisselende tekenstijlen over allerlei strips die door elkaar beginnen te lopen.

De kleine *Impuls* bevat allerlei strips

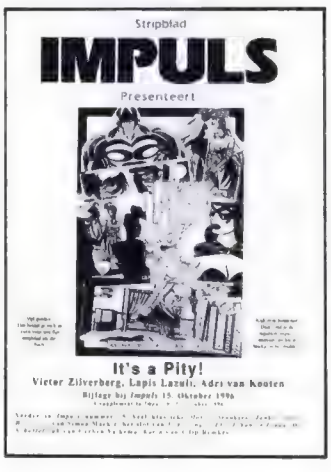

die de vaste *Impuls*lezer inmiddels al kent. Dat zijn onder andere *Johan en Linda* van **Reinder Dijkhuis**, *Snorman* van **Thomas Langedijk**, *Mol* van **Michiel van de Pol** en de laatste aflevering van *Expecting to fly* van **Daniel Østvold**. Deze strips zijn een genoegen om te lezen. Ze zijn jammergenoeg alleen een beetje klein afgedrukt ...

Info: Bloemstraat 30a, 9712 LE Groningen.

Kwab

Tekenaar **Stefan de Groot** heeft een heel bijzonder project voltooid. De titel is *Kwab van het witte doek* en het

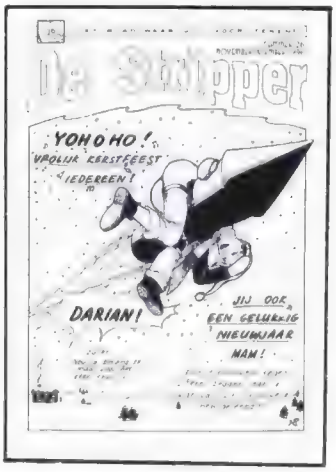

is een boekje waarin eer wordt betoond aan De Groots grootvader **Marinus Hollanders**. Deze Haarlemmer heeft voor de oorlog tekenfilms gemaakt rond het koddige nijlpaardje Kwab, maar hij moest daar in 1928 mee stoppen als gevolg van de crisis. De tekenfilms zijn helaas verloren gegaan. Gelukkig was mevrouw Hollanders zo kien om diverse modelsheets en storyboards te bewaren. De Groot is daarmee aan het werk gegaan en zo is *Kwab van het witte doek* ontstaan.

Het boekje is een kruising tussen een fotostrip en een regulier stripverhaal en verhaalt over het gevecht tussen de herboren Kwab en diens stiefvader Stefan de Groot. Het is een verhaal dat weinig om het lijf heeft, maar wel iedere lezer een kans geeft om kennis te maken met een verloren gewaand stukje Nederlandse filmgeschiedenis. *Kwab van het witte doek* kost *f*14,95 / Bfr.299, telt 24 pagina's en wordt uitgegeven door Yellow Pepper Publishers. ISBN 90-75816-01-4.

De stripper 26

Dit tijdschrift voor en door amateurstripmakers was het middelpunt van een onlangs verschenen special van *Schapnieuws*. Omdat de redactie niet wilde dat de vaste lezersgroep dit nummer moest missen, hebben ze het onder de kopieermachine gelegd zodat

ook de niet-leden van Het Stripschap er kennis van kunnen nemen. Het gevolg is dat het decembernummer van *De stripper* een ongebruikelijke lay-out heeft en de gebruikelijke rubriek 'gestript' moet ontberen, maar daarentegen vier pagina's dikker is.
De abonnees mogen daar blij mee zijn, want de tekenaars van het tijdschrift hebben voor het verenigingsorgaan van Het Stripschap zichzelf overtroffen. De strips zijn fraaier getekend en hebben een betere vertelstructuur dan normaal het geval is. Bovendien zijn er een heleboel tekenaars in het nummer opgenomen die nog niet de aandacht hadden gekregen waar ze op basis van hun werk aanspraak op zouden kunnen maken. Naast het altijd al goede werk van **Mark Hendriks**, **Alex Turk**, **Fred de Heij** en **Sven van der Hart** zijn het vooral **André Massee**, **Jan Dirk Barreveld**, **Sven Timmerman** en **Roy Spraakman** die dit nummer tot een waar leesfestijn hebben weten te maken.
Info: Schoolstraat 21, 2251 BE Voorschoten.

HW

STAPELTJE SECUNDAIR

MTVC 22
Stripschrift heeft een prijs! Het is de fictieve Bokaal voor de beste Bommelboeken, die vorig jaar voor het eerst werd toegekend aan **John Wigmans** voor zijn heruitgave van *Het recept van Pinneke Proost*. De overweging voor **Marc de Bruijn** van de Marten Toonder Verzamelaarsclub om de prijs aan *Stripschrift* toe te kennen was dat de Toonderspecial die vorig jaar is verschenen nieuw, leuk en leerzaam materiaal bevat dat met name het nog onontgonnen terrein van de weekstrip betreft.
Maar er staat natuurlijk nog veel meer in dit cluborgaan. Zo opent het nummer met een interview dat **Tony Achterberg** hield met de onlangs overleden kunstenaar **Ernst Onkenhout** die diverse figuren heeft gemaakt voor het miniatuurstadje Rommeldam dat in Oisterwijk heeft gestaan. Daarnaast staan er nog allerlei andere aardigheden in, waarvan de Zuid-Afrikaanse *Tom Poes*vertaling *Die avonture van Karneels die Kat* wel het verrassendst is. (HW)
Info: Strausslaan 205, 5011 KH Tilburg, (+31)(0)13-4556179.

Rraah! 38
William Vance-liefhebbers opgelet! In dit tijdschrift dat zich vooral kenmerkt door veel korte flitsen en artikelen zijn maar liefst 9 pagina's gevuld met een artikel over deze Belgische stripmaker. Daarin wordt zelfs even stilgestaan bij het werk van **Hans Kresse**. Niet minder boeiend is het interview met **Jörg Bockem**, een medewerker van *Der Spiegel* die af en toe iets schrijft over strips. Daarnaast wordt nog aandacht besteed aan het 4500 pagina's tellende *Lexikon der Comics*, diverse Zwitserse strips en het overlijden van **André Franquin**. En jawel: Franka ist wieder da!. Dat valt te lezen in een paginagrote advertentie van uitgever Epsilon. Het gaat echter om deel 10, *Gangsterfilm*. Ze moesten in Duitsland eens weten hoe pikant deze strip nog zal gaan worden ... HW)
Info: Eppendorfer Weg 67, 20259 Hamburg, BRD.

Sarjainfo 92 en 93
De redactie van dit Finse stripinformatietijdschrift staat al sinds nummer 91 uitgebreid stil bij het eeuwfeest van het medium strip. Eigenaardig genoeg doet ze dat vooral door verder dan 100 jaar terug te blikken. In nummer 93 wordt er zelfs gewroet in de 15e eeuw. Verder is er een herdruk van **Olavi Paavolainens** essay uit 1938 over de verderfelijke invloed van comics, een interview met de Zweedssprekende en stripsmakende Fin **Bo Haglund** en een gesprek met **Gary Groth** van *The Comics Journal*.
Nummer 92 bevat onder andere een artikel over de 18e eeuwse strippionier **William Hogarth**, een stuk van de Britse stripvorser **Martin Barker** over de bestudering van strips en diverse interviews met enkele minder bekende stripmakers uit Finland en daarbuiten. Tot slot kan nog gemeld worden dat dit tijdschrift met ingang van nummer 94 een nieuwe hoofdredacteur krijgt. Het is de Finse stripmaker **Kivi Larmola** die in zijn eigen land behoorlijk veel aanzien geniet. (HW)
Info: PL 927, 00101 Helsinki, Finland.

Flitsen

Disneyland Parijs viert op 12 april het eerste lustrum. Vandaar dat er dit jaar talloze festiviteiten worden gevierd. Zo is in het Videopolistheater het hele jaar door een eerbetoon aan de klassieke animatie te zien onder de titel *Disney Classics: the music and the magic*. **Verder staat deze maand de opening van de multiplexbioscoop van** Gaumont **op het programma en doet de Ronde van Frankrijk het park in juli aan. Meer evenementen zullen in de komende periode bekend worden gemaakt. ★** Joost Swarte **heeft een ontwerp gemaakt voor een nieuwe Toneelschuur in Haarlem. Het theater wil een spannend gebouw met vrolijke elementen dat een trekpleister voor Haarlem moet worden. De Toneelschuur is uit zijn jasje gegroeid en is al zeven jaar bezig met de voorbereidingen voor nieuwe huisvesting. ★ De uitgeverijen Casterman en Kitchen Sink Press hebben belangstelling om het werk van** Guido van Driel **in het buitenland uit te geven. Van Van Driel zijn bij Oog & Blik twee boeken uitgekomen:** *Vis aan de wand* **en** *Mijnheer Servelaat neemt vakantie*. **★ Stripwinkel De Tweede Lezer uit Apeldoorn viert op 12 april aanstaande zijn tweede lustrum. Op die dag verkoopt de winkel een luxe-uitvoering van het door Segrelles hertekende derde deel uit de** *De Huurling*-**serie. Prijs: ƒ 75/Bfr. 500. Geïnteresseerden kunnen hiervoor terecht op de 1e Wormenseweg 102 in Apeldoorn. ★** Martin Lodewijk **heeft een scenario geschreven voor een tweedelige miniserie van de reekst** *Ghost*. **Deze superheldencomic, met een vrouwelijke spookverschijning in de hoofdrol, verschijnt bij Dark Horse Comics. Het tekenwerk wordt gedaan door de onbekende tekenaar** H.M. Baker. **Wanneer de miniserie verschijnt, is nog niet bekend. ★ Het lifestyle-magazine** *Esquire* **brengt in het maartnummer** Jos Verstappen **in contact met Michel Vaillant. Misschien dat Jos nog goede tips van Michel kan krijgen over het uitrijden van een race met tekenwerk van** Jean Graton. ★
Dat was het weer voor deze keer!

Marvel verhuist terug naar Diamond.

Daar gaan we weer

Lange tijd leken de perikelen rondom de distributie-oorlog van bijna twee jaar geleden te zijn vergaan tot een vage schim. Een schim die hooguit nog een keertje in de nachtmerrie van de eigenaren van comicwinkels opduikt, maar verder geen echte voet meer aan de grond krijgt. Totdat in een persbericht van 7 februari door *David J. Schreff* (de leidinggevende persoon van uitgeverij Marvel Comics) en *Steve Geppi* (president van het distributiebedrijf Diamond Comic Distributors) werd bekendgemaakt dat vanaf april de comics van Marvel gewoon weer door Diamond zullen worden gedistribueerd. Betekent dit dat er een nieuwe distributie-oorlog voor de deur staat die chaos veroorzaakt in de wereld der comics? Wellicht niet, want deze gang van zaken kan eerder als een soort afronding van de afgelopen paar jaar worden gezien. Het logische sluitstuk van een wel zeer hectische periode.

Om even het beeld kort te schetsen, het gerommel over de distributie begon halverwege 1995. Marvel had besloten om haar comics voortaan nog uitsluitend via Heroes World te laten distribueren, een bedrijf dat enkele maanden daarvoor door Marvel was overgenomen. De twee andere grote distributeurs (Diamond and Capital City Distribution) zagen hierdoor een groot percentage van hun distributie verloren gaan, aangezien Marvel nog altijd de grootste uitgeverij in Amerika is. Allerlei slimmigheden werden bedacht om te redden wat er te redden viel. Zowel Diamond als Capital begonnen met de zogenaamde 'exclusieve distributiecontracten,' waarbij bepaalde uitgeverijen besloten om hun comics alleen via één van de twee grote distributeurs te laten verspreiden.

Tegen de tijd dat 1996 de hoek om kwam kijken, had deze distributie-oorlog ongeveer het hoogtepunt bereikt. Vanuit verschillende hoeken klonken negatieve geluiden, met name van kleine winkeliers die zich in de hoek gedrukt voelden, omdat ze met drie verschillende bestelgidsen en dus met drie verschillende kortingspercentages moesten werken. Deze kritiek werd al snel opgepikt door de uitgeverijen zelf, en beetje bij beetje werd er teruggekrabbeld. Zo besloot Top Cow (de uitgeverij van *Marc Silvestri*, de man achter Cyberforce; nu overigens gewoon weer onderdeel van Image Comics) als één van de eersten om haar comics niet langer exclusief via een bepaalde distributeur te leveren. Het kwaad was echter al geschied, omdat Capital het lange tijd moest doen met enkele kleinere uitgeverijen, terwijl het grote geld naar Diamond ging. Zomer 1996 werd dan ook aangekondigd dat Diamond Capital had overgenomen.

En toen waren er dus nog maar twee. Het sluitstuk, waarbij vanaf april ook Marvel-comics weer door Diamond worden gedistribueerd, is kortom eigenlijk redelijk voor de hand liggend. Al het gestoei met drie bestelgidsen behoort nu (hopelijk) voorgoed tot het verleden en alle comics van alle uitgeverijen kunnen voortaan weer gewoon via Diamond worden besteld. Een gevaarlijk tintje, echter, is dat Diamond nu wel een uitgesproken monopolie krijgt. Aangezien Diamond niet al te hoge kortingspercentages hanteert (zeker in vergelijking met Capital, vroeger), kan het best zo zijn dat kleine winkeliers genoodzaakt worden hun zaak op te doeken. Het laatste woord is hierover misschien nog niet gesproken. Saillant detail is dat Marvel ontkende dat deze beslissing iets te maken had met het feit dat deze uitgeverij aan het einde van vorig jaar de zogenaamde Hoofdstuk-11-bescherming heeft aangevraagd, waarbij Marvel een reorganisatie kan doorvoeren zonder dat de aandeelhouders dwarsliggen.

Hellboy nu ook in boekvorm.

Amalgam: The Dark Claw Adventures.

Amalgam: Lobo the Duck.

Leuk, leuk, leuk

Vorig jaar sloegen Marvel Comics en DC Comics de handen ineen en produceerden een vierdelige miniserie waarbij de bekendste superhelden van beide uitgeverijen het tegen elkaar opnamen. Min of meer een direct uitvloeisel van deze crossover was het zogenaamde Amalgam Universe. Twee weken lang brachten zowel Marvel als DC twaalf nieuwe titels uit (ieder zes, dus), die eenmalig de avonturen vertelden van superhelden die een vreemde mengeling van de oorspronkelijke helden waren. Deze twaalf series zijn door het publiek uitstekend ontvangen, niet alleen omdat het een commercieel heel aanlokkelijk en slim in elkaar gezet plannetje was, maar ook omdat de kwaliteit van de meeste van deze series redelijk tot goed te noemen was. Met namen als *John Byrne* (bekend van Wonder Woman) en *Dave Gibbons* (van de Martha Washington-series bij Dark Horse) was succes verzekerd.

In april doen Marvel en DC het nog eens dunnetjes over, met weer twaalf eenmalige Amalgam-nummers, maar de combinaties binnen deze tweede ronde Amalgam-comics zijn zo mogelijk nog vreemder en

door
OLAV BEEMER

interessanter. Maar allereerst moest natuurlijk logisch te verklaren zijn waarom een tweede Amalgam-serie sowieso mogelijk is. De lezer is misschien wel prettig gestoord, maar zeker niet op het achterhoofd gevallen, dus logica moet er zijn. Hoewel in het laatste deel van Marvel vs DC de spreekwoordelijke poort op slot werd gedaan, zodat het Marvel-universum weer gescheiden van het DC-universum kon voortbestaan, heeft de All Access-miniserie van enkele maanden geleden (ook een samenwerking van Marvel en DC) daarin verandering gebracht. Deze miniserie heeft er blijkbaar voor gezorgd, dat een mengeling als Amalgam op elk gewenst moment weer in het leven kan worden geroepen. Slim, slim, slim. Maar wel leuk, leuk, leuk.

Om terug te komen op de maffe combinaties die deze keer op stapel staan, wat dacht je van Lobo the Duck? Deze kruising tussen Howard de Duck van Marvel en Lobo van DC moet haast wel garant staan voor humor en vooral veel absurd geweld. *Alan Grant* (vaste schrijver van Lobo) schrijft, terwijl *Val Semeiks* het tekenwerk verzorgt. Ook leuk is The Dark Claw Adventures, de combinatie van Batman en Wolverine, maar dan deze keer in een animatie-stijl, geschreven en getekend door *Ty Templeton*. De Super-Soldier keert weer terug in Super-Soldier: Man of War, gemaakt door schrijver *Mark Waid* en tekenaar *Dave Gibbons*. Tot zover de belangrijkste nummers die DC gaat uitgeven.

Marvel neemt echter ook een paar leuke combinaties voor haar rekening. Thorion of the New Asgods, een combinatie van Thor en The New Gods, wordt bij voorbeeld geschreven door *Keith Giffen* en getekend door *John Romita Jr* (bekend van Spider-Man). Dan is er ook nog Iron Lantern (je raad het al: Iron Man en Green Lantern), door het magistrale team *Kurt Busiek* en *Paul Smith* (bekend door het werk voor Leave It To Chance). Eindelijk weer eens iets om vingerlikkend naar uit te kijken.

Acclaim probeert het met *Trinity Angels*.

Gene Colan tekent *Predator: Hell & Hot Water*.

Nieuwe gezichten, nieuwe projecten

Er wordt de laatste tijd flink wat afgetast in de markt voor comics. Het gaat al enkele maanden niet zo best meer en de ruimte voor nieuwe series is bijzonder klein. Meer en meer grijpt het grote publiek terug op oude en vertrouwde series van grote uitgeverijen, terwijl de onbekendere series het onderspit moeten delven. Zo af en toe eens testen of er genoeg draagvlak is voor een nieuwe serie is vandaag de dag dus erg verstandig en hetzelfde geldt voor aparte projecten.

Acclaim denkt slim te zijn en heeft onlangs een nieuwe serie genaamd Trinity Angels gelanceerd. De superheldenlijn van deze uitgeverij wordt alsmaar breder, dus om te slagen moet de serie of heel goed zijn, of er moet worden ingespeeld op iets populairs. Bij Trinity Angels is het duidelijk het laatste. Het verhaal, gemaakt door *Kevin Maguire* en *Dan Panosian*, gaat namelijk over drie vrij schaarsgeklede dames die geen flauw idee hebben waarom ze opeens vreemde krachten hebben. Stukje bij beetje wordt het mysterie ontrafeld, maar wellicht slaat dat ontrafelen eerder op die kostuums. De Bad-Girlcomics zijn immers nog steeds populair, dus dit is ongetwijfeld een uiterst commerciële zet.

Neem dan Dark Horse Comics, die gooit het over een geheel andere boeg en slaat aan het experimenteren. April is de maand waarin de comic-held Hellboy (van *Mike Mignola*) nu eens niet in een comic maar in een soort geïllustreerd boek zijn opwachting maakt. Dit boek telt 208 pagina's, waarbij het door *Christopher Golden* (schrijver van boeken als Of Saints And Shadows) geschreven verhaal door *Mike Mignola* wordt voorzien van vele illustraties. Origineel is het zeker, maar of Hellboy: The Lost Army zal slagen (zeker voor de hoge prijs van vijftien dollar), is de vraag.

Ook origineel van Dark Horse is de nieuwste Predator-miniserie, getiteld Predator: Hell & Hot Water. Hoewel het concept van Predators natuurlijk niet lekker innovatief meer is, springt deze serie in het diepe door de tekeningen van *Gene Colan* in de oorspronkelijke potloodversie te drukken. Geen inkter, dus, en de resultaten zijn gedurfd en ook zeker indrukwekkend te noemen.

Tot slot wordt de kijker nog even op CPM Comics gericht. In deze moeilijke tijden is het altijd moedig om een geheel nieuwe uitgeverij op te richten, maar CPM probeert het toch en onderscheidt zich door enkel en alleen manga comics op de planken te brengen. Omdat manga steeds populairder wordt, niet alleen in Amerika maar ook in Nederland, kan met de twee series die worden uitgebracht (Midnight Panther en Chirality) mogelijk een goede gooi naar aardige verkoopcijfers worden gedaan. Wie van manga houdt, weet dat deze stijl gepaard gaat met veel geweld en nadruk op het vrouwelijk schoon, terwijl de verhalen vaak van ondergeschikt belang zijn. Ook bij CPM Comics is dat niet anders. Kortom, strikt voor de liefhebbers.

Manga-comics bij CPM.

STRIPANTIQUARIAAT PANDA

Stripantiquariaat Panda is, sedert 1970, gespecialiseerd in antiquarische strips. Onlangs hebben wij het antiquariaat uitgebreid en daardoor kunnen duizend van onze topstukken nu goed worden gepresenteerd.
Een selectie: Kuifje/Tintin, Blake en Mortimer, Robbedoes en Kwabbernoot, Jan Kordaat, Alex, Chick Bill, Buck Danny, Lucky Luke, Lefranc, Jari, Johan en Pirrewiet, Eksteroog, Nero, Aram, Suske en Wiske, Sjors en Sjimmie, Tom Poes, Kappie, Panda, Koning Hollewijn, Pom en Teddy, De Blauwe Sperwer, Quick en Flupke, Red Ryder, Kapitein Rob, Eric de Noorman, Flipje van Tiel, Jo, Suus en Jokko, Bruintje Beer/Rupert Bear, Paulus de boskabouter, Bulletje en Boonestaak, Oscar en Isidoor, Rothman, Akim, Tarzan, Raka, Tibor, Jezab, Fulgor en Dick Bos.
Ook is er een grote keuze in recentere zeldzame uitgaven, van Moea-Papoea tot Irish Coffee.
Natuurlijk verkeren alle boeken in een zeer goede staat.
Kom dus eens kijken bij Stripantiquariaat Panda.

Stripantiquariaat Panda • Frederikstraat 959 • 2514 LJ 's-Gravenhage
Telefoon 070 3635950 • Fax 070 3561122
Postbank 3226858 • F. van Lanschot bankiers 22.58.01.981
Openingstijden: dinsdag–vrijdag van 12–18 uur; zaterdag van 11–17 uur
Bezoek ook onze homepage: http://www.xs4all.nl/~pandaned • email: pandaned@xs4all.nl